

บทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีมอญ อำเภอพระประแดง
จังหวัดสมุทรปราการ

THE ROLES OF SANGHA TOWARDS PRESERVATION OF MON TRADITION
IN PHRAPRADEANG DISTRICT, SAMUTPRAKARN PROVINCE

พระครูใบฎีกาสมอน สุทธิโก (อยู่อ่อน)

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการพัฒนาสังคม
บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๕๖

บทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีมอญ อำเภอพระประแดง
จังหวัดสมุทรปราการ

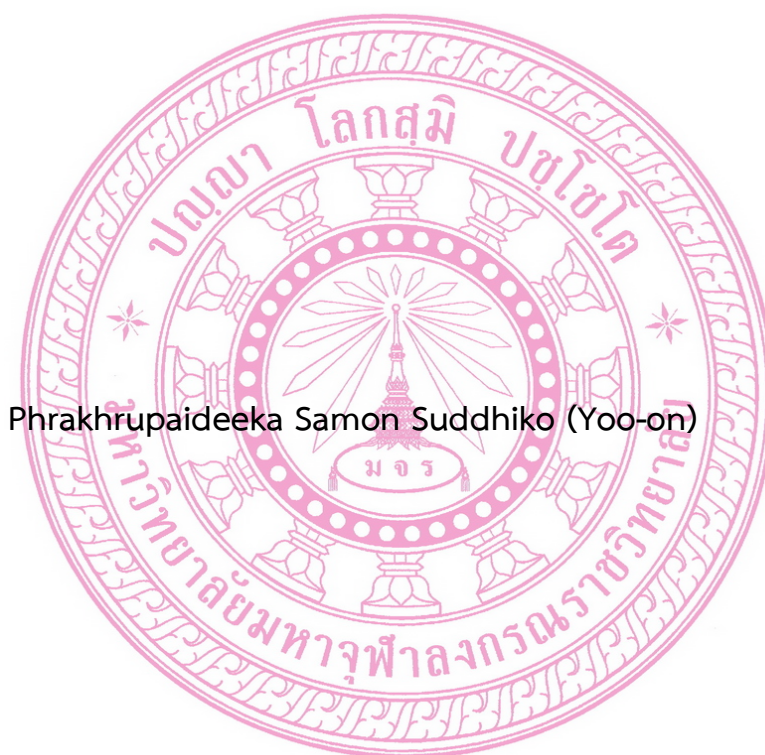

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการพัฒนาสังคม
บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๕๖

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

THE ROLES OF SANGHA TOWARDS PRESERVATION OF MON TRADITION
IN PHRAPRADEANG DISTRICT, SAMUTPRAKARN PROVINCE

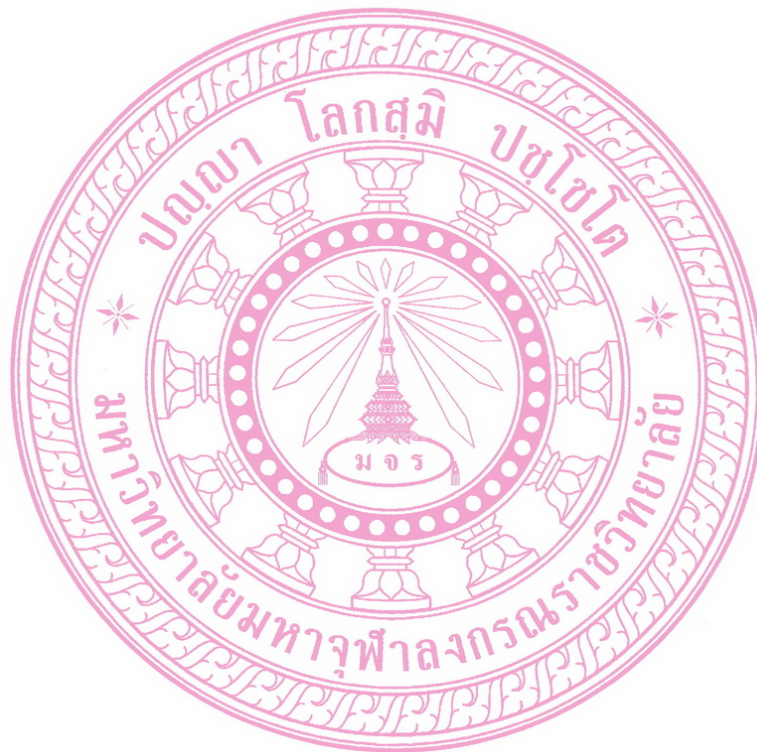

Phrakhrupaideeka Samon Suddhiko (Yoo-on)

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of
The Requirement for The Degree of
Master of Arts
(Social Development)
Graduate School
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Bangkok, Thailand

C.E. 2013

(Copyright by Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัย เรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีมอญ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ” เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม

(พระสุธีธรรมมานูวัตร, ผศ.ดร.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการตรวจสอบบัณฑิตวิทยาลัย

.....ประธานกรรมการ

(อาจารย์ พระมหาอำนาจ อัสสุการี, ดร.)

.....กรรมการ

(รศ.ดร.เอื้อมทิพย์ ศรีทอง)

.....กรรมการ

(ผศ.ดร.โกนิฐ ศรีทอง)

.....กรรมการ

(อาจารย์ ดร.ทรงวิทย์ แก้วศรี)

คณะกรรมการควบคุมบัณฑิตวิทยาลัย

ผศ.ดร.โกนิฐ ศรีทอง

ประธานกรรมการ

อาจารย์ ดร.ทรงวิทย์ แก้วศรี

กรรมการ

ชื่อผู้วิจัย

(พระครูใบฎีกาสมอน สุทธิโก)

ชื่อวิทยานิพนธ์ : บทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีมอญ อำเภอพระประแดง
จังหวัดสมุทรปราการ

ผู้วิจัย : พระครูใบฎีกาสมอน สุทธิโก (อยู่อ่อน)

ปริญญา : พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (การพัฒนาสังคม)

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

: ผศ.ดร.โกนิฐ์ ศรีทอง ป.ธ.๗, พธ.บ., M.A.,
Ph.D. (Sociology)

: อาจารย์ ดร.ทรงวิทย์ แก้วศรี ป.ธ. ๗, พธ.บ., PGDLS, M.Lib.Sc.,
พธ.ด. (พระพุทธศาสนา)

วันสำเร็จการศึกษา :/มีนาคม/๒๕๕๗

บทคัดย่อ

การวิจัย เรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมมอญ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ” เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) มีวัตถุประสงค์ ๓ ประการคือ ๑) เพื่อศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมมอญ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ ๒) เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมมอญ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล และ ๓) เพื่อศึกษาแนวทางและข้อเสนอแนะต่อบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมมอญ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ ซึ่งได้ดำเนินการทำการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยใช้แบบสอบถาม เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มประชากรกลุ่มตัวอย่างที่เป็นประชาชนในหมู่ที่ ๖ บ้านเท่งทะโมกข์ ตำบลบางหญ้าแพรก อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ จำนวน ๓๑๗ คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ เพื่อการหาความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ความแปรปรวนชนิดทางเดียว (One way ANOVA) เมื่อพบความแตกต่างจึงทำการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่โดยวิธีผลต่าง นัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference : LSD) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ผลการวิจัยพบว่า

๑. บทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมมอญ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.18$) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละข้อพบว่า บทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมมอญ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ อยู่ในระดับมากทุกด้าน

๒. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีมอญ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ จำแนกตาม เพศ สถานภาพ อายุ วุฒิกการศึกษา อาชีพ และรายได้ พบว่าประชาชนมีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีมอญ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ จำแนกตาม เพศ สถานภาพ อายุ วุฒิกการศึกษา อาชีพ และรายได้ ไม่แตกต่างกันจึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

๓. ข้อเสนอแนะบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมมอญ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ พบว่า ๑) นอกจากพระสงฆ์แล้วทุกคนในชุมชนต้องเห็นความสำคัญของภาษามอญ และร่วมมือกันจัดกิจกรรมให้เยาวชนสนใจในภาษามอญ เพื่ออนุรักษ์ภาษามอญให้คงอยู่ต่อไป ๒) ควรมีการจัดกิจกรรมสานสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชน อาจจะเป็น อาทิตยละ ครั้ง หรือเดือนละครั้ง เป็นต้น และ ๓) ควรขอสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานต่างๆ

Thesis Title : The Roles of Sangha Towards Preservation of Mon Tradition
in Phrapradeang District, Samutprakarn Province

Researcher : Phrakhrupaideeka Samon Suddhiko (Yoo-on)

Degree : Master of Arts (Social Development)

Thesis Supervisory Committee

: Asst. Prof. Dr. Konit Srithong Pali VII, B.A., M.A.,
Ph.D. (Sociology)

: Dr. Songvit Kaeosri Pali VII, B.A., PGDLS, M.Lib.Sc.,
Ph.D. (Buddhism)

Date of Graduation : / March / 2014

ABSTRACT

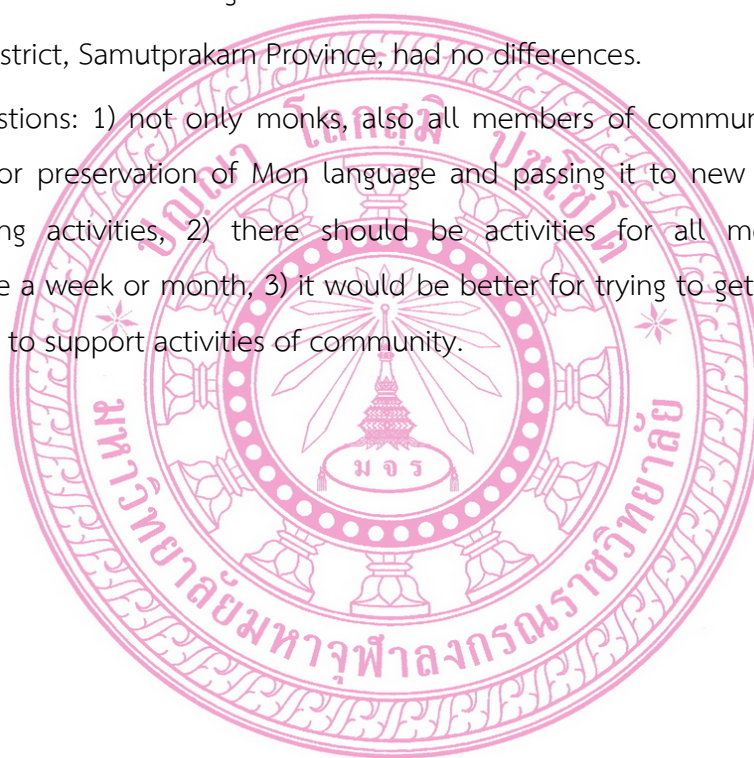
The research entitled The Roles of Sangha towards Preservation of Mon Tradition in Phrapradaeng District, Samutprakarn Province is a quantitative Research consisting of three main objectives, namely, i) to study the Roles of Sangha towards Preservation of Mon Tradition in Phrapradaeng District, Samutprakarn Province; ii) to comparative study people's opinions in the Roles of Sangha towards Preservation of Mon Tradition in Phrapradaeng District, Samutprakarn Province classified by personal factors; and iii) to study guidelines and suggestions in the Roles of Sangha towards Preservation of Mon Tradition in Phrapradaeng District, Samutprakarn Province. It is the Survey Research of which data collection has been used by questionnaires for the sampling group of 317 people in Banterngtamok, Bangyapraek Sub-District, Phrapradeng District, Samutprakarn Province. The gathered data were analyzed by using statistical techniques for sociological methodology such as Frequencies, Percentage, Mean and Standard Deviation, t-test, F-Test (One Way Analysis of Variance), also Least Significant Difference (LSD) with statistical significance at 0.05 level.

The findings of the study are concluded as follows:

1) The Roles of Sangha towards Preservation of Mon Tradition in Phrapradaeng District, Samutprakarn Province had been found in good level 4.18. Considering in details of each aspect, all were in good level, too.

2) Classified by gender, age, status, level of education, occupation and income on the Roles of Sangha towards Preservation of Mon Tradition in Phrapradaeng District, Samutprakarn Province, had no differences.

3) Suggestions: 1) not only monks, also all members of community should work together for preservation of Mon language and passing it to new generation through arranging activities, 2) there should be activities for all members of community once a week or month, 3) it would be better for trying to get fund from several agencies to support activities of community.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ด้วยความเมตตาอนุเคราะห์ของคณะกรรมการสอบป้องกันวิทยานิพนธ์ ประกอบด้วย อาจารย์ พระมหาอำนาจ อัสการี, ดร. ประธานกรรมการ ตรวจสอบ รศ.ดร.เอื้อมทิพย์ ศรีทอง ผู้ทรงคุณวุฒิ อาจารย์ พระมหาสม กลยาโณ, ดร. กรรมการ ผศ.ดร.โกนิฐ์ ศรีทอง กรรมการ

ขอขอบพระคุณ คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ ประกอบด้วย อาจารย์ พระมหาสม กลยาโณ, ดร. ประธานกรรมการ ผศ.ดร.โกนิฐ์ ศรีทอง กรรมการ ที่กรุณาให้คำปรึกษาแนะนำดูแลเอาใจใส่ให้ความช่วยเหลือจนวิทยานิพนธ์สำเร็จด้วยดี

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ด้วยความเมตตาอนุเคราะห์ของคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ประกอบด้วย อาจารย์ พระมหาสม กลยาโณ, ดร., อาจารย์ ดร.ทรงวิทย์ แก้วศรี ที่ได้กรุณาให้คำปรึกษา แนะนำ ดูแลเอาใจใส่ให้ความช่วยเหลือในการปรับปรุงแก้ไขมาด้วยดีโดยตลอด

ขอกราบขอบพระคุณ ผศ.ดร.ณัฐพงศ์ สังวรธรรม, ดร.บุญยอด ศรีรัตนสรณ์, ผศ.ชัชชัย ไชยสา, อาจารย์ผดุง วรรณทอง และ อาจารย์เดช ชูจันทร์ ที่กรุณาเสียสละเวลาอันมีค่า ช่วยตรวจสอบความถูกต้องทั้งด้านภาษา เนื้อหา ระเบียบวิธี และเครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินการวิจัย อนึ่ง ผู้วิจัยขอขอบคุณ กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยที่ได้ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีในการตอบแบบสอบถาม และเก็บรวบรวมข้อมูลส่งคืนผู้วิจัย

สุดท้าย ขอขอบคุณมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ขอขอบพระคุณ พระอาจารย์ทุกรูป และคณาจารย์คณะสังคมศาสตร์ ทุกท่านตลอดจนเจ้าหน้าที่ทุกคนที่ได้ให้ความรู้ ประสิทธิ์ประสาทวิทยาการ และประสบการณ์ รวมถึงให้ความเมตตาเอื้อเฟื้อ ถ่ายทอดความรู้ ความเข้าใจ และเป็นกำลังใจให้แก่ผู้วิจัยมาตลอด คุณความดี การทำประโยชน์ใดๆ อันเกิดจาก วิทยานิพนธ์นี้ ผู้วิจัยขอมอบบูชาเป็นกตเวทิตาคุณมารดา บิดา ญาติสนิท มิตรสหายและเพื่อนร่วมชั้นเรียนทั้งบรรพชิต และคฤหัสถ์ ที่เป็นกำลังใจ และให้การสนับสนุนในทุกๆ เรื่อง รวมทั้งญาติ และผู้มีพระคุณทุกท่าน

พระครูใบฎีกาสมอน สุทธิโก (อยู่อ่อน)

๒๐ มีนาคม ๒๕๕๗

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก-ข
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ค-ง
กิตติกรรมประกาศ	จ
สารบัญ	ฉ-ช
สารบัญตาราง	ซ-ฅ
สารบัญแผนภาพ	ญ
คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ	ฎ
บทที่ ๑ บทนำ	๑
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์การวิจัย	๓
๑.๓ ปัญหาที่ต้องการทราบ	๔
๑.๔ ขอบเขตการวิจัย	๔
๑.๕ สมมติฐานการวิจัย	๔
๑.๖ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย	๕
๑.๗ ประโยชน์ที่รับจากการวิจัย	๖
บทที่ ๒ แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๗
๒.๑ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับบทบาท	๗
๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์	๑๙
๒.๓ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับวัฒนธรรม	๒๘
๒.๔ แนวคิดของพระสงฆ์ที่มีต่อวัฒนธรรม	๓๕
๒.๕ ข้อมูลเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของมอญ-รามัญ จังหวัดสมุทรปราการ	๔๐

๒.๖	งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๕๒
๒.๗	กรอบแนวคิดในการวิจัย	๖๔

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง	หน้า
บทที่ ๓ วิธีดำเนินการวิจัย	๖๖
๓.๑ รูปแบบการวิจัย	๖๖
๓.๒ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	๔๗
๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	๖๖
๓.๔ วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล	๖๗
๓.๕ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	๖๘
บทที่ ๔ ผลการวิจัย	๖๙
๔.๑ ข้อมูลทั่วไป	๗๑
๔.๒ ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์	๗๖
๔.๓ องค์ความรู้จากการวิจัย	๖๗
บทที่ ๕ สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	๘๘
๕.๑ สรุปผลการวิจัย	๘๘
๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย	๙๑
๕.๓ ข้อเสนอแนะ	๙๖

บรรณานุกรม

ภาคผนวก

ผนวก ก แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
๒.๑	แสดงจำนวนร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม	๖๙
๔.๑	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาท ของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีมอญ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ โดยภาพรวม	๗๑
๔.๒	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาท ของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีมอญ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ ด้านภาษา	๗๒
๔.๓	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาท ของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีมอญ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ ด้านขนบธรรมเนียม ประเพณีวัฒนธรรม	๗๓
๔.๔	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาท ของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีมอญ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ ด้านศาสนาและความเชื่อ	๗๔
๔.๕	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาท ของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีมอญ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ ด้านวิถีชีวิตและความเป็นอยู่	๗๕
๔.๖	การเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชน ต่อบทบาทของพระสงฆ์ต่อการ อนุรักษ์ประเพณีมอญ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ จำแนกตามเพศ	๗๖
๔.๗	การเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชน ต่อบทบาทของพระสงฆ์ต่อการ อนุรักษ์ประเพณีมอญ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ จำแนกตามอายุ	๗๗
๔.๘	การเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชน ต่อบทบาทของพระสงฆ์ต่อการ อนุรักษ์ประเพณีมอญ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ จำแนกตามสถานภาพ	๗๘

สารบัญตาราง (ต่อ)

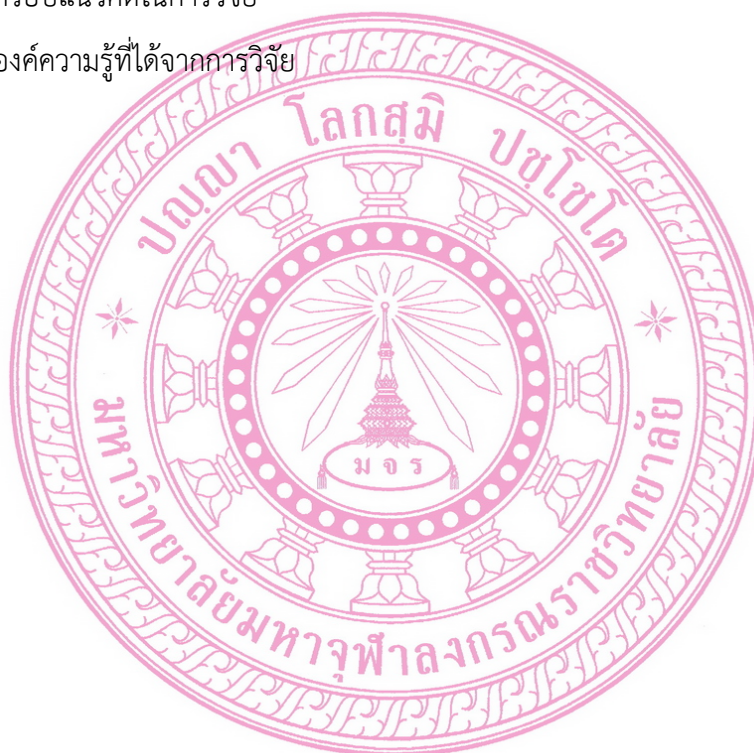
ตารางที่

หน้า

๔.๙	การเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชน ต่อการมีส่วนร่วมของ ประชาชนในการจัดการน้ำเสียของชุมชนคลอง ๕ อำเภอธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี จำแนกตามอาชีพ	๗๘
๔.๑๐	การเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชน ต่อบทบาทของพระสงฆ์ต่อการ อนุรักษ์ประเพณีมอญ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ จำแนกตามวุฒิการศึกษา	๗๙
๔.๑๑	การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุดของ ความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมมอญ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ ด้านภาษา	๘๐
๔.๑๒	การเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชน ต่อบทบาทของพระสงฆ์ต่อการ อนุรักษ์ประเพณีมอญ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ จำแนกตามอาชีพ	๘๑
๔.๑๓	การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุดของ ความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมมอญ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ ด้านภาษา	๘๒
๔.๑๔	การเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชน ต่อบทบาทของพระสงฆ์ต่อการ อนุรักษ์ประเพณีมอญ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ จำแนกตามรายได้	๘๓
๔.๑๕	ผลศึกษาการทดสอบสมมติฐาน	๘๔
๔.๑๖	การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุดของ ความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมมอญ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ ด้านภาษา	๘๒
๕.๑	สรุปผลการทดสอบสมมติฐานของการวิจัย	๘๙

สารบัญแผนภูมิ

แผนภูมิที่		หน้า
๒.๑	รูปแบบของบทบาทที่สัมพันธ์กับบุคลิกภาพ	๑๖
๒.๒	กรอบแนวคิดในการวิจัย	๖๕
๒.๓	องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย	๘๖

คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ

คำย่อเกี่ยวกับพระไตรปิฎก

พระไตรปิฎกที่ใช้อ้างอิงในการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ คือ พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พุทธศักราช ๒๕๓๙ อ้างอิงโดยระบุดัชนี เล่ม/ข้อ/หน้า เช่น ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๓๐๖/๒๗๗ หมายถึง สุตตันตปิฎก ทีฆนิกาย มหาวรรค พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๑ ข้อที่ ๓๐๖ หน้า ๒๗๗

วิ.ม.	(ไทย)	=	พระวินัยปิฎก	มหารวรรค	(ภาษาไทย)
ม.ม.	(ไทย)	=	พระสุตตันตปิฎก	มัชฌิมนิกาย	มูลปณาสก (ภาษาไทย)
อง. เอกก.	(ไทย)	=	พระสุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	เอกกนิบาต (ภาษาไทย)
ขุ.จ.	(ไทย)	=	พระสุตตันตปิฎก	ขุททกนิกาย	จูฬนิทเทส (ภาษาไทย)

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาค้นคว้าทางประวัติศาสตร์เป็นสิ่งสำคัญ ทำให้เราทราบถึงความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกันมาแต่ครั้งโบราณกาล ตลอดจนความสำคัญของสิ่งต่างๆ ที่เป็นเครื่องแสดงถึงความเจริญรุ่งเรืองของชาติในอดีตกาล ทั้งทางอารยธรรม ศิลปกรรม และ สถาปัตยกรรม ซึ่งเป็นเหตุผลหนึ่งที่เราต้องทำการธำรงรักษาไปพร้อมกับการพัฒนา เพื่อให้คนในรุ่นต่อไปได้ภูมิใจในความรุ่งเรืองแต่โบราณกาล และสืบทอดความเป็นชาติต่อไป

เรื่องราวของชนชาติมอญเป็นเรื่องราวที่น่าสนใจ คำนวณเป็นอย่างมาก เพราะมอญมีอารยธรรมมากกว่า ๒,๐๐๐ ปี จึงทำให้ชนชาติมอญมีบทบาทและความผูกพัน เกี่ยวเนื่องกับชนชาติไทยมาเป็นระยะเวลาอันยาวนาน ทั้งทางวัฒนธรรม ศิลปกรรมและสถาปัตยกรรม แต่แหล่งที่ตั้งของชนชาติมอญนั้นไม่ปรากฏอย่างเป็นทางการ การศึกษาความเป็นมาของมอญจึงอ้างอิงประวัติศาสตร์แหล่งที่ตั้งของชนชาติมอญในพื้นที่ต่างๆ หรือพื้นที่ใกล้เคียงกับพื้นที่เดิม มอญนั้นเป็นชนชาติเก่าแก่ชาติหนึ่งซึ่งเคยมีอารยธรรมรุ่งเรืองอยู่ในดินแดนแหลมอินโดจีนในอดีต จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์แสดงให้เห็นว่า อารยธรรมของมอญเริ่มต้นมาตั้งแต่ ๔๑ปีก่อนพุทธศักราช มอญเป็นชนชาติที่รักสงบและสร้างสมอารยธรรมความเจริญต่างๆ ไว้มาก ทั้งทางด้านวัฒนธรรม ศาสนาและการค้า

“ชาวมอญ” เป็นชนชาติที่น่าสนใจในฐานะที่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ ที่แตกต่างไปจากกลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆ ในประเทศไทย คือมีฐานะทัดเทียมกับคนไทยและเป็นชนชาติที่ไม่มีประเทศเป็นของตนเอง ทั้งๆ ที่ในอดีต มอญเป็นชนชาติที่เจริญรุ่งเรืองที่สุดในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และเป็นแหล่งอารยธรรมสำคัญแห่งหนึ่ง แต่ในปัจจุบันได้กลายเป็นชนกลุ่มน้อยในประเทศไทยและพม่า ซึ่งมีแนวโน้มว่าจะถูกกลืนเป็นพลเมืองของประเทศนั้นๆ อย่างช้าๆ แต่มอญยังสามารถดำรงกลุ่มชาติพันธุ์ของตนไว้ได้ ทั้งในแง่การดำรงชีวิตและวัฒนธรรมประเพณี ที่ยังคงสืบทอดมาจนทุกวันนี้

การเข้ามาตั้งถิ่นฐานในไทยนั้นเมื่อเทียบตามลักษณะภูมิศาสตร์ของไทย พบว่า เป็นกลุ่มพื้นที่ระหว่างกรุงเทพมหานครถึงพระนครศรีอยุธยา โดยอยู่ในพื้นที่จังหวัดอยุธยา ปทุมธานี สมุทรปราการ และนนทบุรี อันเป็นพื้นที่ใกล้ลำนํ้าเป็นสำคัญ จากประวัติศาสตร์พบว่า ชุมชนมอญมัก

ตั้งอยู่ชายฝั่งทะเล เพื่อสะดวกในการติดต่อค้าขาย และพื้นที่ยังมีความอุดมสมบูรณ์ เหมาะแก่การเพาะปลูก รวมทั้งมีความเชื่อว่า “อยู่ใกล้น้ำแล้วไม่มีวันอดตาย” สิ่งบ่งชี้ความเป็นมอญคือประเพณีต่างๆ รวมทั้งภาษาและการแต่งกาย ลักษณะนิสัยเด่นคือยึดหลักของพุทธศาสนาเป็นแนวทางในการ

ดำเนินชีวิต มอญโดยมากจะอยู่กันแบบพึ่งพากัน ความสัมพันธ์ของครอบครัวจะเป็นแบบครอบครัวขยายโดยยึดผู้ใหญ่เป็นแกนหลัก มีการปกครองแบบประชาธิปไตย อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม ปัจจุบันมอญพระประแดงพูดภาษามอญได้น้อยลง การแต่งกายเป็นแบบปัจจุบัน จะแต่งกายแบบมอญเฉพาะเทศกาลสงกรานต์ ลักษณะของอาหารที่ต่างจากคนไทย คือ ลักษณะอาหารจะเป็นเมื่อกๆ และมีรสเปรี้ยว สภาพบ้านเรือนปัจจุบันโดยมากจะเป็นแบบทรงไทยแต่เริ่มมีน้อยลง ด้านการละเล่นดนตรีนาฏศิลป์ที่เป็นเอกลักษณ์ของมอญเริ่มหาชมได้ยาก ด้านภูมิปัญญาชาวบ้านเรื่องการรักษาโรคปัจจุบันไม่ปรากฏให้เห็นแล้ว ส่วนการนับถือผีเริ่มน้อยลงโดยมากนับถือพระพุทธศาสนา อัตลักษณ์ด้านประเพณีถือได้ว่าเข้มแข็งมากที่สุดโดยเฉพาะประเพณีทางศาสนาซึ่งเป็นอัตลักษณ์เดียวที่ไม่มีการปรับเปลี่ยน

พระประแดง เป็นเมืองหน้าด่านทางทะเลที่สำคัญมากในแคว้นสุวรรณภูมิ ตั้งอยู่บริเวณตำบลราชบุรีบูรณะในปัจจุบัน รัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยได้ก่อสร้างเมืองนครเขื่อนขันธ์สำเร็จ โดยแบ่งเอาพื้นที่เมืองธนบุรีและเมืองสมุทรปราการมารวมกัน โปรดฯ ให้ย้ายครอบครัวมอญจากเมืองสามโคก ปทุมธานีซึ่งหนีเข้ามาพึ่งพระบรมโพธิสมภารในแผ่นดินพระเจ้ากรุงธนบุรีพร้อมชายฉกรรจ์จำนวน ๓๐๐ คนมาอยู่ที่เมืองนครเขื่อนขันธ์เป็นกลุ่มแรก สมัยรัชกาลที่ ๖ เมืองนครเขื่อนขันธ์เปลี่ยนชื่อเมืองเป็นเมืองพระประแดงและตั้งเป็นจังหวัดในปีเดียวกันในสมัยรัชกาลที่ ๗ เศรษฐกิจตกต่ำทั่วโลก เพื่อลดรายจ่ายของประเทศจึงโปรดฯ ให้ยุบจังหวัดพระประแดงเป็นอำเภอพระประแดงขึ้นกับจังหวัดสมุทรปราการเมื่อวันที่ ๑๖ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๗๕ มอญเป็นชนชาติที่เลื่อมใสในพระพุทธศาสนาและเคร่งครัดในการประกอบพิธีกรรมมาก นอกจากการนับถือศาสนาพุทธมอญยังนับถือผี หากได้รับการกระทำที่ไม่พึงพอใจ ลบหลู่หรือดูหมิ่นหรือผิดผีจะต้องมีการเซ่นไหว้ การนับถือผีบรรพบุรุษมีความสัมพันธ์กับสายตระกูลหรือระบบเครือญาติ สัญลักษณ์ของผีแต่ละอย่างเป็นตัวบ่งบอกได้ว่ามอญแต่ละกลุ่มนั้นอพยพมาจากที่ใด นอกจากความเชื่อในเรื่องการนับถือผีแล้วมอญยังมีการนับถือเจ้าพ่อ (เปะจู้) ที่เชิญมาจากหมู่บ้านเดิมในพม่าอีกด้วย

อัตลักษณ์ทั่วไป สามารถแบ่งได้เป็นอัตลักษณ์ทางสังคมและทางวัฒนธรรมโดยสิ่งบ่งชี้ความเป็นมอญคือ ประเพณี ภาษา การแต่งกาย ลักษณะนิสัยเด่นของมอญคือชอบการทำบุญ ยึดหลักศาสนา รักสงบและมีน้ำใจ อัตลักษณ์สำคัญของมอญพระประแดงคือ อัตลักษณ์ทางประเพณี อัตลักษณ์ด้านนิสัยการทำบุญ นิยมการเข้าวัดและอัตลักษณ์ทางภาษา-การปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์พบว่า อัตลักษณ์ที่ปรับเปลี่ยนคือ การแต่งกาย อาหาร ที่อยู่อาศัย พิธีกรรมต่างๆ ความเชื่อ ค่านิยม การละเล่น ดนตรี ศิลปะ อัตลักษณ์ที่ปรับเปลี่ยนเกือบหมดคือภาษา ภูมิปัญญาการรักษาโรคและภูมิปัญญาด้าน อาชีพและการนับถือผี-วิธีการดำรงรักษาอัตลักษณ์สำคัญ มีทั้งวิธีการในลักษณะรูปธรรมและนามธรรม ดังนี้ การจัดทำหนังสือ การจัดนิทรรศการ การสร้างแหล่งรวบรวมข้อมูล การบรรจุในหลักสูตร การรณรงค์ผ่านสื่อต่างๆ ใช้ความเชื่อทางพิธีกรรมที่ต้องปฏิบัติสืบทอด ส่งเสริมผลักดันให้มีส่วนร่วมในการจัดงาน เป็นต้น บุคคลที่มีส่วนสำคัญคือ กลุ่มชาวบ้าน ผู้เฒ่าผู้แก่และพระในชุมชน โดยมีหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนให้การสนับสนุน แนวโน้มการดำรงรักษา ภาษาคงหมดไป ประเพณีคงสืบทอดต่อไป อัตลักษณ์ทางสังคมยังเหนียวแน่นอยู่ ความเชื่อต่างๆ คงจะต้องเปลี่ยนแปลง การแต่งกายคงเห็นตามช่วงประเพณี ด้านอาหารคงมีต่อไป - ส่วนแนวโน้มในสถาบันที่ดำรงรักษาอัตลักษณ์สำคัญพบว่า สถาบันครอบครัวมีบทบาทลดลง โรงเรียนจะมีบทบาทมากขึ้น หน่วยงานรัฐ องค์กรการปกครองท้องถิ่นมีบทบาทน้อยลงถ้าชาวบ้านต่อต้าน เอกชนเข้ามาให้การสนับสนุนมากขึ้น^๑

แนวทางในการธำรงมรดกทางวัฒนธรรม และพัฒนาพื้นที่ชุมชนมอญบ้านศาลาแดงเหนือ จังหวัดปทุมธานี จึงควรได้รับการพัฒนาและเสนอเป็นแนวทางในการปฏิบัติให้กับคนในชุมชนรุ่นหลังรวมทั้งหน่วยงานภาครัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้อง เห็นความสำคัญและนำไปใช้ปฏิบัติอย่างจริงจัง และต่อเนื่อง เพื่อดำรงความเป็นชาติพันธุ์ของตนและบรรพบุรุษไว้

ด้วยเหตุดังกล่าวผู้วิจัยจึงได้ศึกษาถึงบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีมอญเพื่อการพัฒนา ธำรงรักษามรดกทางวัฒนธรรมของชาวไทยเชื้อสายมอญ อำเภอยะประแดง จังหวัดสมุทรปราการ โดยศึกษาถึงประวัติความเป็นมา บริบทชุมชน วิถีชีวิต และมรดกทางวัฒนธรรมของชาวไทยเชื้อสายมอญ เพื่อนำข้อมูลดังกล่าวมาใช้กำหนดเป็นแนวทางในการพัฒนาการธำรง

^๑ เกศสิรินทร์ แพทอง, การปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์และวิธีการดำรงรักษาอัตลักษณ์สำคัญของชาวมอญอำเภอยะประแดง, วิทยานิพนธ์หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (พัฒนาสังคม) คณะพัฒนาสังคม, (สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๕๖).

รักษามรดกทางวัฒนธรรมของชาวไทยเชื้อสายมอญให้แก่คนในชุมชนและหน่วยงานภาครัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้อง นำไปใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติเพื่อธำรงรักษามรดกทางวัฒนธรรมของชาวไทยเชื้อสายมอญให้คงอยู่สืบเนื่องต่อไปได้

๑.๒ วัตถุประสงค์การวิจัย

๑.๒.๑ เพื่อศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมมอญ

อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ

๑.๒.๒ เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมมอญ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

๑.๒.๓ เพื่อศึกษาแนวทางและข้อเสนอแนะต่อบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมมอญ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ

๑.๓ ปัญหาที่ต้องการทราบ

๑.๓.๑ บทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมมอญ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ เป็นอย่างไร

๑.๓.๒ การเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมมอญ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล เป็นเช่นไร

๑.๓.๓ แนวทางและข้อเสนอแนะต่อบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมมอญ บ้านเทิงทะโมกข์ จังหวัดสมุทรปราการ มีอะไรบ้าง

๑.๔ ขอบเขตการวิจัย

๑.๔.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษาครั้งนี้มุ่งศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมมอญ บ้านเทิงทะโมกข์ ตำบลบางหญ้าแพรก อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ

๑.๔.๒ ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ ประชาชนในหมู่ที่ ๖ บ้านเทิงทะโมกข์ ตำบลบางหญ้าแพรก อำเภอยะประแดง จังหวัดสมุทรปราการ แยกเป็น ชาย ๔๘๔ คน หญิง ๕๑๘ คน รวม ๑,๐๐๒ คน

๑.๔.๓ ขอบเขตด้านสถานที่

การศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมมอญ บ้านเทิงทะโมกข์ ตำบลบางหญ้าแพรก อำเภอยะประแดง จังหวัดสมุทรปราการ

๑.๔.๔ ขอบเขตด้านระยะเวลา

การศึกษานี้ กำหนดศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมมอญ บ้านเทิงทะโมกข์ ตำบลบางหญ้าแพรก อำเภอยะประแดง จังหวัดสมุทรปราการ ในช่วงระยะเวลา ระหว่างเดือนกรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๕๖ ถึงเดือนธันวาคม พ.ศ. ๒๕๕๖ เป็นเวลา ๖ เดือน

๑.๕ สมมติฐานการวิจัย

๑.๕.๑ ประชาชนที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมมอญ อำเภอยะประแดง จังหวัดสมุทรปราการ แตกต่างกัน

๑.๕.๒ ประชาชนที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมมอญ อำเภอยะประแดง จังหวัดสมุทรปราการ แตกต่างกัน

๑.๕.๓ ประชาชนที่มีสถานภาพต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมมอญ อำเภอยะประแดง จังหวัดสมุทรปราการ แตกต่างกัน

๑.๕.๔ ประชาชนที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมมอญ อำเภอยะประแดง จังหวัดสมุทรปราการ แตกต่างกัน

๑.๕.๕ ประชาชนที่มีตำแหน่งต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมมอญ อำเภอยะประแดง จังหวัดสมุทรปราการ แตกต่างกัน

๑.๕.๖ ประชาชนที่มีรายได้ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมมอญ อำเภอยะประแดง จังหวัดสมุทรปราการ แตกต่างกัน

๑.๖ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

๑.๖.๑ บทบาท หมายถึง พฤติกรรมของพระสงฆ์ที่แสดงออกมาตามหน้าที่หรือตำแหน่งที่เป็นอยู่ในขณะนั้น เพื่อให้เป็นที่รู้เห็นของบุคคลอื่น และการแสดงออกนั้นอาจจะตรงกับความต้องการของผู้ที่เกี่ยวข้องหรือไม่ก็ได้

๑.๖.๒ การอนุรักษ์ หมายถึง การบำรุงรักษาสิ่งที่ตั้งมาไว้เช่น ประเพณีต่างๆ หัตถกรรม และคุณค่าหรือการปฏิบัติตนเพื่อความสัมพันธ์อันดีกับคนและสิ่งแวดล้อม

๑.๖.๓ ประเพณี หมายถึง กิจกรรมที่มีการปฏิบัติสืบเนื่องกันมา เป็นเอกลักษณ์และมีความสำคัญต่อสังคม เช่น การแต่งกาย ภาษา วัฒนธรรม ศาสนา ศิลปกรรม กฎหมาย คุณธรรม ความเชื่อ ฯลฯ อันเป็นบ่อเกิดของวัฒนธรรมของสังคมเชื้อชาติมอญ

๑.๖.๔ มอญ หมายถึง ชนชาติเจ้าของอารยธรรมอันเก่าแก่ในแผ่นดินพม่า ชาวมอญได้อพยพมาพำนักอยู่ประเทศไทยตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา ในสมัยสมเด็จพระนเรศวรมหาราช พระยาเกียรติและพระยาราม ในปัจจุบันชาวมอญได้ตั้งบ้านเรือนอยู่ที่ บ้านเทิงทะโมกซ์ ตำบลบางหญ้าแพรก อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ สมุทรปราการ

๑.๗ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

๑.๗.๑ ทำให้ทราบบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมมอญ

อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ

๑.๗.๒ ทำให้ทราบผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมมอญ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

๑.๗.๓ ทำให้ทราบแนวทางและข้อเสนอแนะบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมมอญ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ

บทที่ ๒

แนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมมอญ
อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ” ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี
และงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนี้ ผู้วิจัยได้ทำการวิจัย กรอบแนวคิดในการวิจัยประกอบด้วย
ทฤษฎีดังต่อไปนี้

- ๒.๑ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับบทบาท
- ๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์
- ๒.๓ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับวัฒนธรรม
- ๒.๔ แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทพระสงฆ์ที่มีต่อวัฒนธรรม
- ๒.๕ ข้อมูลเกี่ยวกับวัฒนธรรมไทยรามัญ
- ๒.๖ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- ๒.๗ กรอบแนวคิดการวิจัย

๒.๑ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับบทบาท

๒.๑.๑ ความหมายของบทบาท

แนวคิดเกี่ยวกับบทบาท มีนักวิชาการหลายศาสตร์หลายแขนงกล่าวไว้หลายท่าน
พอสรุปได้ดังนี้

ชนิษฐา วิเศษสาร และมุกดา ศรียงค์ กล่าวว่า บทบาท หมายถึง การประกอบ
พฤติกรรมตามตำแหน่ง ความคาดหวัง หรือตามหน้าที่แสดงจริง^๑

ประภาพิศ สัญชาติเจตน์ กล่าวว่า บทบาท หมายถึง การปฏิบัติหน้าที่หรือการ
แสดงออกของคน ซึ่งคนอื่นคาดคิดหรือคาดหวังว่าเขาจะทำเมื่ออยู่ภายใต้สถานการณ์ทางสังคมอย่าง
หนึ่ง^๒

^๑ชนิษฐา วิเศษสาร และมุกดา ศรียงค์, จิตวิทยาสังคมและมนุษย์สัมพันธ์, (กรุงเทพมหานคร: คณะครุ
ศาสตร์อุตสาหกรรมและวิทยาศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง, ๒๕๒๖), หน้า ๙.

ปราชญา กล้าผจญ ได้ให้ความหมายบทบาทไว้ว่า บทบาท หมายถึง สิ่งที่บุคคลจะต้องปฏิบัติให้สอดคล้องกับตำแหน่งหรือหน้าที่การงานที่ได้รับมอบหมาย เป็นการแสดงพฤติกรรมตามอำนาจหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย ให้เหมาะสมและสอดคล้องกับความคาดหวังของผู้ที่มอบหมายอำนาจนั้น^๓

สงวนศรี วิรัชชัย ให้ความหมายของบทบาทว่า หมายถึง บทบาทที่ปรากฏในสังคม ๓ รูปแบบคือ ๑) บทบาทที่กำหนด (Prescribed Role) หมายถึง บทบาทที่สังคม กลุ่ม หรือองค์กรกำหนดไว้เป็นรูปแบบของพฤติกรรมประจำตำแหน่งต่างๆ ที่มีอยู่ในสังคมหรือองค์กรนั้นๆ เช่น ข้อกำหนดว่าราชการต้องปฏิบัติตามคำสั่งของผู้บังคับบัญชาที่สั่งการโดยชอบเป็นต้น ๒) บทบาทที่ผู้อื่นคาดหวัง ผู้ที่อยู่ในตำแหน่งจะถือปฏิบัติ บทบาทที่ถูกคาดหวังนี้มักจะสอดคล้องกับบทบาทที่กำหนด แต่ในบางครั้งบทบาทที่ผู้เกี่ยวข้องคาดหวังอาจจะไม่ตรงกับบทบาทที่กำหนดไว้ก็ได้เพราะคนบางคนอาจมีความคาดหวังมากกว่าข้อกำหนดที่ตนได้รับทราบ ๓) บทบาทตามความคิดของผู้ที่อยู่ในตำแหน่ง (Subjective Role) หมายถึง รูปแบบของพฤติกรรมที่บุคคลผู้อยู่ในตำแหน่ง คิดและเชื่อว่าเป็นบทบาทของตำแหน่งที่ตนดำรงอยู่นั้น บทบาทของผู้ที่อยู่ในตำแหน่งอาจจะสอดคล้องหรือไม่สอดคล้องกับบทบาทที่กำหนดและก็จะอาจจะตรงหรือไม่ตรงกับบทบาทที่ถูกคาดหวังก็ได้^๔

ราชบัณฑิตยสถาน ได้ให้ความหมายคำว่า “บทบาท” ไว้ว่า การทำหน้าที่ที่กำหนดไว้ เช่น บทบาทของพ่อแม่ บทบาทของครู หรืออีกนัยหนึ่งก็คือ การแสดงพฤติกรรมตามบทบาทหรือตำแหน่งหน้าที่^๕

โสภา ชูพิกุลชัย ได้ให้ความหมายว่า บทบาท หมายถึง การแสดงออกหรือการกระทำหน้าที่ของบุคคลซึ่งสมาชิกอื่นของสังคมมุ่งหวังให้เขาทำ ภายใต้สถานการณ์ทางสังคมอย่างหนึ่งโดยถือเอาฐานะและหน้าที่ทางสังคมของบุคคลนั้นเป็นมูลฐาน บทบาทที่ทำให้คนในสังคมสามารถ

^๒ประภาพิศ สัตยาติเจตน์, **จิตวิทยาสังคม**, (กรุงเทพมหานคร : ม.ป.ท., ๒๕๒๔) หน้า ๘๘.

^๓ปราชญา กล้าผจญ, **พฤติกรรมผู้นำ ทางการศึกษา**, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๐), หน้า ๓๓.

^๔สงวนศรี วิรัชชัย, **จิตวิทยาสังคม**, (กรุงเทพมหานคร : ศึกษาปรการพิมพ์, ๒๕๔๓), หน้า ๒๐.

^๕ราชบัณฑิตยสถาน, **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒**, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท นานมีบุ๊คส์พับลิเคชันส์ จำกัด, ๒๕๔๖), หน้า ๖๐๒.

คาดคะเนพฤติกรรมของบุคคลอื่น รู้ว่าบุคคลอื่นต้องการอะไรจากตน ทำให้เกิดประโยชน์ในการทำงานร่วมกันเป็นทีม^๖

พัชนี วรกวิน ได้กล่าวว่า บทบาท ก็คือ แบบแผนของพฤติกรรมซึ่งเป็นไปตามตำแหน่งหรือสถานภาพของบุคคล อันเกิดจากความคาดหวังของบุคคลในสังคมนั้นๆ และบทบาทอาจเปลี่ยนไปได้ตามตำแหน่งที่เปลี่ยนไป^๗

พัทยา สายหู ให้ความหมายของบทบาทไว้ว่า บทบาท คือการกระทำต่าง ๆ ตาม “บท” ที่กำหนดไว้ให้ผู้แสดงต้องทำ トラบใดที่ยังอยู่ใน “บท” นั้น เปรียบได้เหมือน “บท” ของตัวละครที่กำหนดให้ผู้แสดงในละครเรื่องนั้นๆ เป็นตัวอะไร มีบทบาทที่จะต้องแสดงอย่างไร^๘

โคเฮน และ ออร์บุช (Cohen and Orbuch) กล่าวว่า บทบาทหมายถึงพฤติกรรมที่บุคคลหนึ่งคาดหวังว่าบุคคลอื่นจะปฏิบัติตามตำแหน่ง หรือสถานภาพ และบทบาทที่เหมาะสมเรียนรู้ได้จากกระบวนการต่างๆ ในสังคมที่ผ่านมาแล้วซึมซับเข้าไปในตัวบุคคล^๙

ลีวินสัน (Levinson) ได้สรุปความหมายของบทบาทไว้ ๓ ประการ คือ

๑. บทบาท หมายถึง บรรทัดฐาน (Norm) ความคาดหวัง ข้อห้าม ความรับผิดชอบซึ่งผูกพันอยู่กับตำแหน่งทางสังคมที่กำหนดไว้ บทบาทตามความหมายนี้ คำนึงถึงตัวบุคคลน้อยที่สุด แต่มุ่งไปที่การชี้หน้าที่อันควรกระทำ

๒. บทบาท หมายถึง ความคิดเห็นของบุคคลผู้ดำรงตำแหน่งที่จะคิด และทำเมื่อดำรงตำแหน่งนั้นๆ

๓. บทบาท หมายถึง การกระทำของบุคคลแต่ละคนที่มีจะกระทำโดยให้สัมพันธ์กับโครงสร้างของสังคม หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ แนวทางอันบุคคลที่พึงกระทำเมื่อตนดำรงตำแหน่งนั้นๆ นั้นเอง^{๑๐}

^๖โสภา ชูพิกุลชัย, **จิตวิทยาประยุกต์**, (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๒), หน้า ๔๕.

^๗พัชนี วรกวิน, **จิตวิทยาสังคม**, (กรุงเทพมหานคร : วัฒนาพานิช, ๒๕๒๖), หน้า ๕๒.

^๘พัทยา สายหู, **กลไกของสังคม**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๙), หน้า ๔๗.

^๙Cohen and Orbuch, **Introduction to sociology**, (Singapore : Mc Graw-Hill, 1990), p. 43.

^{๑๐}D. J. Role, Levinson , **personality and social structure in the orgazaion setting : Selected reading and projects in social psychology**, (New York : Random House, 1971), p. 11.

เดวิด (David) ได้กล่าวว่า บทบาทเป็นปฏิสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมที่คาดหวังของผู้ดำรงตำแหน่งนั้นๆ สัมพันธภาพระหว่างบทบาทหน้าที่กับความรับผิดชอบ และการที่บุคคลจะดำรงตำแหน่งหนึ่งตำแหน่งใด จะต้องมียุทธศาสตร์หน้าที่และความรับผิดชอบที่กำหนดไว้ควบคู่กับตำแหน่งเสมอ บทบาทหน้าที่ที่กำหนดไว้ต้องเป็นที่รู้จักและเข้าใจกันระหว่างผู้ดำรงตำแหน่งและผู้เกี่ยวข้อง^{๑๑}

จากความหมายดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า บทบาทหมายถึง รูปแบบของพฤติกรรมหรือกิจกรรมที่แสดงออกมาโดยสอดคล้องกับสถานภาพ สิทธิและหน้าที่โดยชอบธรรม และเปลี่ยนแปลงไปตามสถานการณ์หรือตำแหน่งทางสังคมที่บุคคลนั้นดำรงอยู่ที่สัมพันธ์กับบุคคลทั่วไป หรืออาจกล่าวสั้น ๆ ว่า บทบาทคือสิทธิหน้าที่ในการกระทำของบุคคลหนึ่งที่มีต่อบุคคลอื่นในสังคมตามสถานภาพของตนเอง

๒.๑.๒ ความสำคัญเกี่ยวกับบทบาท

จากการศึกษาเอกสารเกี่ยวกับความสำคัญของบทบาท ได้มีผู้ให้หลักการเกี่ยวกับความสำคัญของบทบาทหลายท่าน ซึ่งมีดังต่อไปนี้

พระมหาไพสิทธ์ สัตยาวัธ กล่าวว่า “บทบาท” มีความสำคัญเพราะว่ามนุษย์ทุกคนมีสถานภาพติดตัวที่แตกต่างกันมาตั้งแต่เกิด ไม่ทางตรงก็ทางอ้อม ตามความแตกต่างของครอบครัวที่ให้กำหนด จากนั้นบุคคลก็อาศัยสถานภาพที่ตนได้รับ ติดต่อสัมพันธ์กับบุคคลอื่น รวมทั้งแสวงหาสถานภาพใหม่ให้กับตนต่อไปตามบรรทัดฐานที่สังคมได้กำหนด สังคมจึงเป็นเสมือนที่รวมของสถานภาพของบุคคล และการที่บุคคลในสังคมมีความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นได้ ก็เป็นเรื่องของสถานภาพเสียเป็นส่วนใหญ่ ตัวอย่าง เช่น ภิกษุสงฆ์ ออกไปบิณฑบาตในหมู่บ้าน แม้ท่านจะไม่รู้จักใครสักคน แต่ก็สามารถรับอาหารบิณฑบาตได้ ทั้งนี้ เพราะทุกสิ่งทุกอย่างดำเนินไปตามสถานภาพและบรรทัดฐานที่มีอยู่ในสังคมนั้นๆ สถานภาพจึงเป็นตัวกำหนดบทบาท (หน้าที่) ของบุคคลว่า จะต้องปฏิบัติต่อบุคคลอื่นในสังคมอย่างไรมันเป็นเสมือนกฎเกณฑ์ที่จะไขเราให้เข้าใจถึงพฤติกรรมต่างๆ ที่มีอยู่ในสังคม ส่วนบทบาทของบุคคลนั้นจะเป็นตัวสะท้อนให้เราเข้าใจถึงวิถีชีวิตการอยู่ร่วมกันของคนใน

^{๑๑}K, David, *Human Relation at Work*, (New York : McGraw-Hill Book Company, 1962),

สังคม ทั้งสถานภาพและบทบาทจึงเป็นเครื่องมือที่สำคัญที่จะช่วยให้มนุษย์สามารถเข้าใจพฤติกรรมของบุคคล และสามารถจัดระเบียบการอยู่ร่วมกันในการพัฒนาสังคมให้เจริญก้าวหน้าได้^{๑๒}

ภิญโญ สาร กล่าวว่า ความสำคัญของบทบาท คือเป็นสิ่งที่ผู้ดำรงตำแหน่งใดตำแหน่งหนึ่งได้รับการคาดหวังให้เขาทำบทบาทหน้าที่กำหนดไว้ควบคู่กับตำแหน่งที่บุคคลนั้นครองอยู่ และหมายความรวมถึงหน้าที่ หรือเงื่อนไขที่บุคคลนั้นครองอยู่^{๑๓}

สมพงษ์ เกษมสิน กล่าวว่า บทบาทมีความสำคัญในการใช้เป็นแนวในการปฏิบัติให้สมาชิกของกลุ่มคาดหวังท่าทีจากบทบาทของสมาชิกแต่ละคนได้สามารถแยกสมาชิกกลุ่มออกจากผู้ที่ไม่ได้เป็นสมาชิกกลุ่มได้ อีกทั้งอาจทำให้เกิดมีการบังคับให้สมาชิกแต่ละคนยอมรับและปฏิบัติตามสิทธิหน้าที่ของตนอีกด้วย^{๑๔}

สนธยา พลศรี กล่าวถึงบทบาทไว้ว่า เป็นหน้าที่ของบุคคลตามสถานภาพหรือตำแหน่งฐานะที่ตนดำรงอยู่ บทบาทจึงเป็นกลไกอย่างหนึ่งของสังคมที่ให้คนที่อยู่ร่วมกัน สามารถสร้างระบบความสัมพันธ์ต่อกันได้อย่างเป็นระเบียบเรียบร้อย บุคคลจะมีสถานภาพและบทบาทหลายสถานภาพและแตกต่างกันออกไป เช่น เป็นพ่อ แม่ ลูก ครูอาจารย์ ทหาร ตำรวจ แพทย์ นักเรียน นักศึกษา เป็นต้น^{๑๕}

ประเสริฐ แยมกสินฟุ้ง พิจารณาทบทวนนั้นมี ๒ นัย คือ ทางด้านโครงสร้างบทบาทเป็นตำแหน่งทางสังคม ที่มีชื่อเรียกต่างๆ กันแสดงบทบาทโดยคุณสมบัติและกิจกรรมของบุคคลที่ครองตำแหน่งนั้น ๆ ส่วนทางด้านการแสดงบทบาท หรือการมีปฏิสัมพันธ์ (Social Structure) บทบาทเป็นผลต่อเนื่องที่เกิดจากแบบแผนการกระทำของบุคคลที่ได้เรียนรู้จากสถานการณ์ในสังคม^{๑๖}

^{๑๒}พระมหาไพสิทธ์ สัตยาวัธ, “บทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาชนบท : ศึกษากรณีพระเทพสิมาภรณ์กับการพัฒนาชนบทในจังหวัดนครราชสีมา”, วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, (มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๔๒).

^{๑๓}ภิญโญ สาร, การบริหารงานบุคคล, (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๓๓), หน้า ๒๕๘.

^{๑๔}สมพงษ์ เกษมสิน, การบริหาร, (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๖), หน้า ๕๔.

^{๑๕}สนธยา พลศรี, หลักสังคมวิทยา, (กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, ๒๕๔๕), หน้า ๑๒๕.

^{๑๖}ประเสริฐ แยมกสินฟุ้ง, สถานภาพและบทบาท, (กรุงเทพมหานคร: คณะรัฐศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๑๖), หน้า ๑๘.

ไพบุลย์ ข่างเรียน ได้อธิบายว่า บทบาทของคนในสังคมย่อมขึ้นกับสถานภาพที่ตนครองอยู่ และคุณสมบัติส่วนตัวของบุคคล บทบาทของบุคคลจึงแตกต่างกันไปตามลักษณะของสถานภาพ อุปนิสัย ความคิด ความรู้ ความสามารถ มูลเหตุ จูงใจ การอบรมขัดเกลาความพอใจ^{๑๗}

สรุป ความสำคัญของบทบาทนั้น มีดังนี้ คือ “บทบาท” มีความสำคัญเพราะว่ามนุษย์ทุกคนมีสถานภาพติดตัวที่แตกต่างกันมาตั้งแต่เกิด ไม่ทางตรงก็ทางอ้อม ตามความแตกต่างของครอบครัวที่กำหนด จากนั้นบุคคลก็อาศัยสถานภาพที่ตนได้รับ ติดต่อสัมพันธ์กับบุคคลอื่น รวมทั้งแสวงหาสถานภาพใหม่ให้กับตนเองไปตามบรรทัดฐานที่สังคมได้กำหนด เป็นหน้าที่ของบุคคลตามสถานภาพหรือตำแหน่งฐานะที่ตนดำรงอยู่ บทบาทจึงเป็นกลไกอย่างหนึ่งของสังคมที่ให้แก่คนที่อยู่ร่วมกัน สามารถสร้างระบบความสัมพันธ์ต่อกันได้อย่างเป็นระเบียบเรียบร้อย

๒.๑.๒ แนวคิดเกี่ยวกับบทบาท

จากการศึกษางานและเอกสารที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดเกี่ยวกับบทบาท ได้มีนักวิชาการได้กล่าวไว้หลายท่านเกี่ยวกับบทบาทซึ่งมีหลายท่านดังนี้

นพพงษ์ บุญจิตราดุลย์ ได้กล่าวถึงบทบาทและหน้าที่ของผู้ผู้นำไว้ ๓ ประการดังนี้

๑. ผู้รักษาหรือประสานให้สมาชิกกลุ่มอยู่ร่วมกัน (Maintenance of Membership) หมายถึงจะต้องอยู่ใกล้ชิดกับกลุ่ม มีความสัมพันธ์คนในกลุ่ม และเป็นที่ยอมรับของคนในกลุ่มทำให้มีความสามัคคีกลมเกลียวกัน

๒. ผู้ปฏิบัติการกิจของกลุ่มให้บรรลุวัตถุประสงค์ (Objective Attainment) หมายถึงเขาจะต้องรับผิดชอบในกระบวนการ วิธีการทำงานด้วยความมั่นคงและเข้าใจได้ และเขาจะต้องทำงานให้บรรลุเป้าหมาย

๓. ผู้อำนวยการให้เกิดการติดต่อสัมพันธ์ในกลุ่ม (Group Interaction Facilitation) หมายถึงเขาจะต้องปฏิบัติงานในทางที่อำนวยความสะดวกให้เกิดการติดต่อสัมพันธ์และปฏิบัติด้วยดีของสมาชิกในกลุ่ม การติดต่อสื่อสารที่ดีเป็นสิ่งสำคัญ และเป็นการช่วยให้หน้าที่บรรลุเป้าหมาย^{๑๘}

^{๑๗}ไพบุลย์ ข่างเรียน, สารานุกรมศัพท์ทางสังคม, (กรุงเทพมหานคร : แพร่วิทยา, ๒๕๑๖), หน้า ๒๙-๓๐.

^{๑๘}นพพงษ์ บุญจิตราดุลย์, หลักการบริหารการศึกษา, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (กรุงเทพมหานคร : บพิธการพิมพ์, ๒๕๓๙), หน้า ๑๓.

เดโช สนวนานท์ ได้กล่าวถึงแนวคิดเกี่ยวกับบทบาท ซึ่งมีสาระสำคัญว่าบทบาทจะต้องประกอบด้วยลักษณะ ๓ ประการ ดังต่อไปนี้

๑) รู้สถานภาพของตนในสังคม

๒) คำนึงถึงพฤติกรรมที่ควรแสดงออกในสถานการณ์นั้น ๆ ที่เหมาะสมกับสถานภาพของตน

๓) คำนึงถึงพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับผู้อื่น

๔) ประเมินผลการแสดงบทบาทของตนเอง^{๑๙}

จิตยา สุวรรณขุ ได้แสดงความคิดเห็นในเรื่องนี้ไว้ว่า บทบาทเป็นลักษณะพฤติกรรมที่กำหนด และยังแบ่งหน้าที่ออกเป็น “บทบาทตามอุดมคติ” (Ideal role) หรือบทบาทที่ผู้ดำรงตำแหน่งของสังคมควรปฏิบัติ และเป็นผลรวมของบทบาทตามอุดมคติ บุคลิกภาพของผู้ดำรงตำแหน่งอารมณ์ขณะแสดงบทบาท และอุปกรณ์ของผู้ดำรงตำแหน่งที่มีอยู่ ปฏิกริยาของผู้เกี่ยวข้อง อย่างไรก็ตาม จิตยา สุวรรณขุ ได้กล่าวสรุปฐานะตำแหน่ง และบทบาททางสังคมไว้ดังนี้ คือ^{๒๐}

๑. มีสถานภาพ (Status) อยู่จริงในสังคม และมีอยู่ก่อนตัวคนจะเข้าไปครอง

๒. มีบทบาทที่ควรจะเป็นประจำอยู่ในแต่ละตำแหน่ง

๓. วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี ในสังคมนั้น ๆ เป็นส่วนหนึ่งซึ่งสำคัญในการกำหนดฐานะ ตำแหน่งและบทบาทที่ควรจะเป็น

๔. ฐานะตำแหน่งและบทบาทนั้นได้มาจากการขัดเกลาทางสังคม(Socialization) ในสังคมนั้น

๕. บทบาทที่ควรจะเป็นนั้นไม่แน่นอนเสมอไปว่าจะเหมือนกัน พฤติกรรมที่เป็นจริงของคนที่ครองฐานตำแหน่ง เพราะพฤติกรรมจริงเป็นผลของปฏิกริยาของคนที่ครองตำแหน่งที่มีบทบาทที่ควรจะเป็นบุคลิกภาพของตนเอง และของคนอื่นที่เข้าร่วมพฤติกรรมและเครื่องกระตุ้น (Stimulus) ที่มีอยู่ในเวลา และสถานที่ที่เกิดการติดต่อทางสังคม

อนันต์ เกตุวงศ์ ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับนักบริหารว่าควรมีบทบาทในสองลักษณะคือ

^{๑๙}เดโช สนวนานท์, อังโน สุพร จุลทอง, “บทบาทในการพัฒนาสังคมของพระสงฆ์ในจังหวัดนครศรีธรรมราช”, อ่างแล้ว, หน้า ๑๙.

^{๒๐}จิตยา สุวรรณขุ, พัฒนาการ: ความคาดหวังบทบาทของพัฒนากร คณะกรรมการหมู่บ้านและเจ้าหน้าที่ระดับตำบล: ส่วนท้องถิ่น สังคมวิทยา, (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๗), หน้า ๔๓.

๑) บทบาทผู้นำการเปลี่ยนแปลง หมายถึง เป็นผู้ที่สามารถวินิจฉัยปัญหาของระบบสังคมที่ต้องการให้เปลี่ยนแปลง สามารถประเมินสิ่งจูงใจและสมรรถภาพที่จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง และสามารถประเมินสิ่งจูงใจและศักยภาพที่ผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีอยู่สามารถแนะนำสังคมเลือกเป้าหมายที่จะเปลี่ยนแปลงได้อย่างเหมาะสม

๒) บทบาทผู้นำหัวสมัยใหม่ หมายถึง เป็นผู้ปลุกฝังและยึดถือคตินิยม ที่จะช่วยให้เกิดภาวะทันสมัยขึ้น เป็นผู้จัดระบบทรัพยากรเพื่อใช้ตามเป้าหมายของการพัฒนาที่กำหนดไว้เป็นผู้เชื่อมกลุ่มต่างๆ ในสังคมให้เข้ากันได้ และเป็นผู้ควบคุมกลไกการใช้อำนาจทั้งหลายในสังคม^{๒๑}

อับราฮัมสัน (Abramson) ได้ให้ทัศนะการบริหารงานของผู้บริหารยุคใหม่ในศตวรรษที่ ๒๑ ว่า การทำให้องค์กรประสบความสำเร็จผู้บริหารจะต้องแสดงบทบาท ดังนี้ ๑) การเป็นตัวกลางในการเปลี่ยนแปลง (Change Agent) หมายถึง ผู้บริหารต้องเป็นผู้นำในการเปลี่ยนแปลงในสิ่งที่ล้ำสมัยและไม่ถูกต้อง โดยผู้บริหารจะต้องมีความมั่นคงเข้มแข็ง ๒) การเป็นผู้ประกอบการ (Entrepreneurial) หมายถึง ผู้บริหารต้องเป็นผู้ลงทุน มีความคิดสร้างสรรค์ และมีปฏิภาณไหวพริบดี ๓) การเป็นผู้ให้คำปรึกษา (Councilor) หมายถึง ผู้บริหารจะต้องเน้นและให้ความสำคัญแก่บุคคลและเก็บเกี่ยวผลประโยชน์จากบุคลากร^{๒๒}

อัลพอร์ท (Allport) ได้เสนอแนวความคิดเกี่ยวกับการแสดงบทบาทของบุคคลว่า บทบาทนั้นขึ้นอยู่กับปัจจัยที่เกี่ยวข้อง^{๒๓}

พจนานุกรมคอลลิנס ให้คำจำกัดความของบทบาทไว้ ๓ ลักษณะ คือ^{๒๔}

๑. บทบาทการแสดงที่แสดงโดยผู้แสดงหญิงหรือชาย

๒. บทบาททางจิตวิทยาที่บุคคลแสดงตามกฎเกณฑ์ของสังคม ด้วยอิทธิพลของความคาดหวังของบุคคลที่คิดว่าเหมาะสม

^{๒๑}อนันต์ เกตุวงศ์, *บทบาทของศึกษานิเทศก์จังหวัด*, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๒๓), หน้า ๓๑-๓๒.

^{๒๒}A. Abramson, Mark, "In Search of the New Leadership", *Management*, September, ๑๙๘๖, pp. 1-5.

^{๒๓}R. Allport, Gordon, *Personality: A psychological interpretation*, (New York : Holt, 1973), pp. 181-182.

^{๒๔}Pass, Lowes and Davies., *Collins dictionary odeconomics*, (Glasgow : Harper Collins, 1993), p. 1008.

๓. บทบาทที่เป็นหน้าที่ปกติ ซึ่งองค์กรเป็นผู้กำหนดให้

บรูม และ เซลนิก (Broom and Selnick) ได้อธิบายถึงคำว่า “บทบาท”^{๒๕} ไว้ดังนี้

บทบาทที่กำหนดไว้หรือบทบาทในอุดมคติ (Socially Prescribed or Ideal Role) เป็นบทบาทตามอุดมคติที่กำหนดสิทธิและหน้าที่ของตำแหน่ง

๒ บทบาทที่ควรกระทำ (Perceived Role) เป็นบทบาทที่แต่ละบุคคลเชื่อว่าควรจะทำหน้าที่ของตำแหน่ง

๓. บทบาทที่กระทำจริง (Performed Role) เป็นบทบาทที่บุคคลได้กระทำไปจริงตามความเชื่อความคาดหวัง ตลอดจนความกดดัน และโอกาสที่จะกระทำในแต่ละสังคม

เบนเน็ต (Bennett) ได้สรุปไว้ว่า วัดในประเทศไทยมีบทบาทต่อชุมชนมายาวนานหลายร้อยปี ในด้านการให้บริการด้านต่างๆ เช่น การศึกษาแก่เด็กชาย ให้คำปรึกษา ทำการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท การรักษาพยาบาล และเก็บรักษาวัฒนธรรม^{๒๖}

นิวคัม และ ดาเรนดอร์ฟ (Newcomb and Dahrendorf) ได้จำแนกความแตกต่างระหว่างบทบาทที่จำเป็นต้องกระทำ (เป็นข้อผูกพัน) กับบทบาทที่เลือกได้ว่าจะกระทำหรือไม่ และพฤติกรรมที่ห้ามมิให้กระทำไว้สำหรับผู้ดำรงตำแหน่งเฉพาะบางตำแหน่ง^{๒๗}

จากการสรุปแนวคิดเกี่ยวกับบทบาท ได้ความสาระสำคัญว่า บทบาทที่ผู้ดำรงตำแหน่งของสังคมควรปฏิบัติ และเป็นผลรวมของบทบาทตามอุดมคติ บุคลิกภาพของผู้ดำรงตำแหน่ง อารมณ์ขณะแสดงบทบาท และอุปสรรคของผู้ดำรงตำแหน่งที่มีอยู่ ปฏิกริยาของผู้เกี่ยวข้อง โดยบทบาทนั้น บทบาทของคนในสังคมย่อมขึ้นกับสถานการณ์ที่ตนครองอยู่ และคุณสมบัติส่วนตัวของบุคคล บทบาทของบุคคลจึงแตกต่างกันไป ซึ่งจะเป็นตัวกำหนดบทบาทเป็นผลต่อเนื่องที่เกิดจากแบบแผนการกระทำของบุคคลที่ได้เรียนรู้จากสถานการณ์ในสังคม

^{๒๕} Leonard, Broom, Philip, Selnick, **Sociology**, (New York : Harper & Row, 1977), pp. 34-35.

^{๒๖} N. Bennett, **The problems of cultural collision : bamies and bridges for rural development**, (Bangkok : Krung Siam. 1978), p. 47.

^{๒๗} Newcomb and Dahrendorf, **Handbook of sociological theory**. (New York : Kluwer Academic/Plenum Publishers, 2002), p. 233.

๒.๑.๓ ทฤษฎีบทบาท

ในการศึกษาครั้งนี้ คงไม่สามารถละเลยที่จะมีกล่าวถึงแนวคิดทฤษฎีบทบาท (Role Theory) ได้การเข้าใจทฤษฎีบทบาทจะทำให้สามารถวิเคราะห์พฤติกรรมมนุษย์ได้ ดังนั้น สมาชิกทุกคนในสังคม จึงควรที่จะเรียนรู้บทบาทของกันและกันว่าเมื่อไร เวลาไหน และที่ใดบุคคลควร จะแสดงบทบาทอย่างไร จึงจะเหมาะสมอันเป็นที่พึงพอใจของทุกฝ่าย พอจะสรุปทฤษฎีต่าง ๆ ได้ ดังนี้

จุมพล หนิมพานิช ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับ พฤติกรรมของบทบาท (Role Behavior) ว่าหมายถึง พฤติกรรมของผู้ที่แสดงบทบาทนั้นๆ ซึ่งตรงกับที่สังคมได้คาดหวังว่าเขาจะแสดงบทบาท นั้นๆ ถึงแม้ว่าบทบาทที่แสดงออกมานั้นจะไม่สมบูรณ์หรือไม่มีประสิทธิภาพ แต่ถือได้ว่าเขาได้แสดง บทบาทที่ตรงกับที่มีการคาดหวังว่าเขาจะแสดงบทบาทนั้น โดยพฤติกรรมที่แสดงออกของบทบาทนั้น เป็นผลมาจากการที่บทบาทได้เชื่อมโยงกับลักษณะทางสังคมและลักษณะเฉพาะของบุคคล จึงทำให้ การแสดงบทบาทของบุคคลเป็นสิ่งที่บ่งบอกถึงลักษณะของบุคคลนั้นได้ ซึ่ง Allport^{๒๘} ได้จำแนก บทบาทที่สัมพันธ์กับสังคม และลักษณะของบุคคลออกเป็น ๔ ลักษณะ คือ^{๒๙}

๑) บทบาทที่สังคมคาดหวัง (Role-Expectations) เป็นบทบาทที่สังคมกำหนดให้แก่ บุคคลในสังคมที่ดำรงตำแหน่งหรือสถานภาพต่างๆ ซึ่งเป็นบทบาทที่คนส่วนใหญ่ในสังคมคาดหวังให้ สมาชิกของสังคมได้แสดงออก

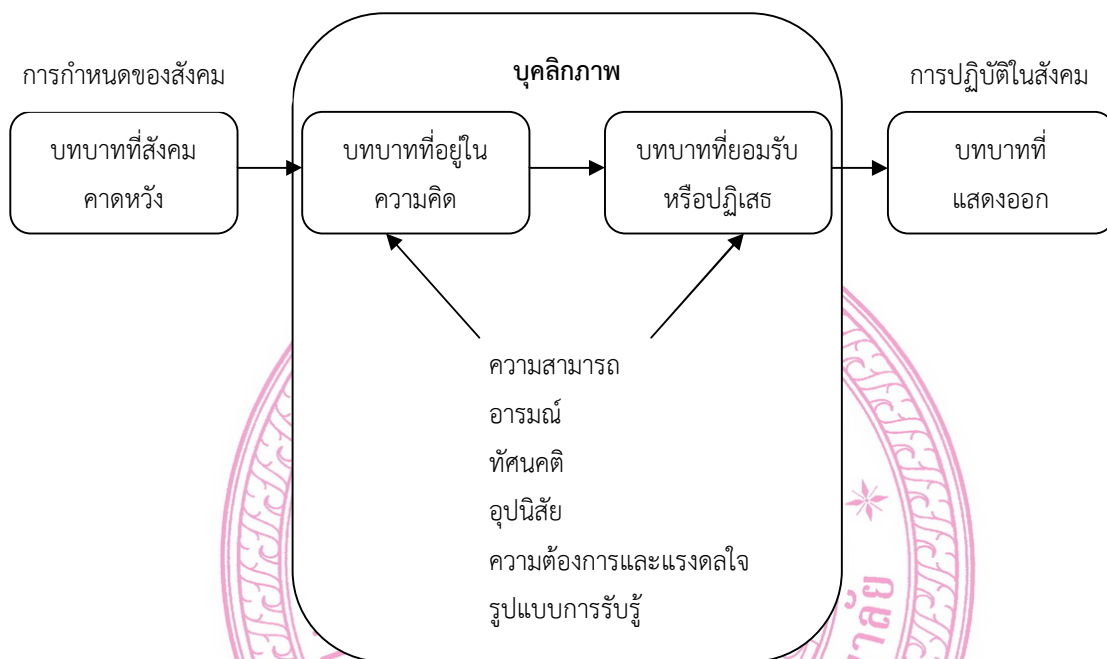
๒) บทบาทที่อยู่ในความคิด (Role-Conception) เป็นบทบาทที่บุคคลแต่ละคนคาดหวังว่า ตนเองควรมีบทบาทอย่างไร จึงได้กำหนดบทบาทในรูปแบบของตนเอง ซึ่งบทบาทที่ตนเองกำหนดขึ้นนั้น อาจจะมีลักษณะสอดคล้องหรือไม่สอดคล้องกับบทบาทที่สังคมคาดหวังก็ได้

๓) บทบาทที่ยอมรับ (Role-Acceptance) เป็นบทบาทที่บุคคลเลือกจะยอมรับหรือ ปฏิเสธลักษณะบทบาทที่ตนเองชอบหรือไม่ชอบจากบทบาทที่สังคมคาดหวัง หรือบทบาทที่อยู่ใน ความคิด

^{๒๘} Gordon W. Allport, อ้างใน จุมพล หนิมพานิช, “สังคมและวัฒนธรรม” ในมนุษย์กับสังคม, หน้า ๑๘๔.

^{๒๙} จุมพล หนิมพานิช, “สังคมและวัฒนธรรม” ในมนุษย์กับสังคม, พิมพ์ครั้งที่ ๕, (นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๔๒), หน้า ๑๑๘.

๔) บทบาทที่แสดงออก (Role-Performance) เป็นบทบาทที่แต่ละบุคคลได้แสดงออก ซึ่งมีลักษณะที่หลากหลาย เนื่องจากความแตกต่างในแต่ละบุคคล เช่น ความคิด การยอมรับ อุปนิสัย บุคลิกภาพ ฯลฯ รูปแบบความสัมพันธ์ของบทบาททั้ง ๔ ลักษณะสามารถแสดงเป็นแผนภาพ ได้ดังนี้

แผนภาพที่ ๒.๑ รูปแบบของบทบาทที่สัมพันธ์กับบุคลิกภาพ^{๓๐}

จากแผนภาพ จะเห็นว่าลักษณะที่สัมพันธ์กับการแสดงออกของบทบาท มี ๒ สิ่ง คือ สังคมและบุคลิกภาพ โดยสังคมได้กำหนดบทบาทที่สังคมคาดหวังแก่คนในสังคมที่ดำรงสถานภาพต่างๆ ซึ่งเมื่อบทบาทที่สังคมคาดหวังได้เข้าสู่กระบวนการรับรู้ของแต่ละบุคคล โดยผ่านลักษณะบุคลิกภาพของแต่ละบุคคล ซึ่งมีความแตกต่างกันในด้านต่างๆ อาทิ ความสามารถ อารมณ์ ทัศนคติ อุปนิสัย ความต้องการ แรงดลใจ รูปแบบการรับรู้ ค่านิยม ฯลฯ โดยบุคลิกภาพที่แตกต่างกันเหล่านี้ได้ส่งผลต่อการกำหนดบทบาทของแต่ละบุคคล และการเลือกที่จะยอมรับหรือปฏิเสธบทบาทในรูปแบบที่แต่ละบุคคลต้องการ จากนั้นจึงเป็นการแสดงบทบาทซึ่งบทบาทที่แสดงนั้นจะมีลักษณะร่วมระหว่างบุคลิกภาพกับสังคม เพราะถึงแม้ว่าบทบาทที่แสดงออกจะเป็นเรื่องของแต่ละบุคคล แต่การแสดงออกนั้นมีผลต่อสังคมเพราะบุคคลต้องอยู่ในสังคมจึงต้องปฏิบัติในรอบของสังคม

^{๓๐} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๘๕.

สัญญา สัญญาวิวัฒน์ ได้กล่าวถึงทฤษฎีบทบาทว่า ทฤษฎีบทบาทเป็นทฤษฎีย่อยในทฤษฎีการกระทำระหว่างกันด้วยสัญลักษณ์ (Symbolic Interaction Theory) โดยกล่าวถึงลักษณะของสังคมมนุษย์ และลักษณะของปัจเจกบุคคล แล้วชี้ให้เห็นว่าตัวเชื่อมระหว่างมนุษย์และสังคมนั้นคือบทบาท สังคมมนุษย์คือโรงละคร มนุษย์แต่ละคนคือตัวแสดง มีบทละคร เป็นตัวกำกับ มนุษย์แต่ละคนมีตำแหน่งต่างๆ ชัดเจนที่จะต้องดำรง มีบรรทัดฐานสังคมควบคุมพฤติกรรมตัวละครเชื้อฟาง

ผู้กำกับ มนุษย์ทุกคนก็ปรับตัวให้เข้ากับผู้ชม ต้องสวมบทบาทผู้ชมประเภทต่างๆ (Generalized others) และประการสุดท้ายต้องอาศัยความรู้ความชำนาญตน ช่วยในการแสดงอาศัยศักยภาพของตน และทักษะในการแสดงบทบาทเข้าช่วย เป็นสไตล์ของตน ในการติดต่อสัมพันธ์กับผู้อื่น^{๓๑}

จำนงค์ อติวิฒนสิทธิ์ และคณะ ได้จำแนกประเภทของบทบาทได้เป็น ๓ ประการ คือ

- ๑) บทบาทในอุดมคติ เป็นบทบาทที่กำหนดไว้เป็นกฎระเบียบหรือกฎหมาย
- ๒) บทบาทที่บุคคลเข้าใจเป็นบทบาทที่ขึ้นอยู่กับความรู้สึกนึกคิดของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง
- ๓) บทบาทที่แสดงออกจริง เป็นการกระทำที่เกิดจากการกระทำของบุคคลจริง^{๓๒}

กรณีการ ขวัญอารีย์ ได้แบ่งลักษณะบทบาทของคนในสังคมไว้ดังนี้ คือ^{๓๓}

๑. บทบาทที่กำหนดไว้ หรือบทบาทตามอุดมคติ (The Socially Prescribed or Ideal Role) เป็นบทบาทตามอุดมคติที่กำหนดสิทธิ และหน้าที่ของตำแหน่งไว้

^{๓๑} สัญญา สัญญาวิวัฒน์, **ทฤษฎีสังคมวิทยา** : เนื้อหาและแนวทางการใช้ประโยชน์เบื้องต้น, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๖), หน้า ๑๓๔.

^{๓๒} จำนงค์ อติวิฒนสิทธิ์ และคณะ, **สังคมวิทยา**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๒), หน้า ๔๒.

^{๓๓} กรณีการ ขวัญอารีย์, บทบาทผู้นำท้องถิ่นต่อการแก้ไขปัญหาแรงงานเด็กในชุมชนที่มีระดับการพัฒนาต่างกัน : ศึกษาเฉพาะกรณีจังหวัดสุรินทร์, **วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต**, (คณะสังคมสงเคราะห์ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๓๕).

๒. บทบาทที่ควรกระทำ (Perceived Role) เป็นบทบาทแต่ละบุคคลเชื่อว่าควรกระทำในหน้าที่ของตำแหน่งนั้นๆ ซึ่งอาจไม่ตรง ตามบทบาทอุดมคติทุกประการ และอาจแตกต่างกันไปแต่ละบุคคลก็ได้

๓. บทบาทที่กระทำจริง (The performed Role) เป็นบทบาทที่บุคคลได้กระทำจริงตามความเชื่อ ความคาดหวัง ตลอดจนความกดดันและโอกาสที่กระทำในแต่ละสังคมในช่วงเวลาหนึ่ง ๆ

ประมวล รัตนวงศ์ ได้กล่าวถึงทฤษฎีบทบาทไว้ว่า “ฐานะตำแหน่งและบทบาททางสังคมของบุคคลมีลักษณะต่างๆ ดังนี้

๑. บทบาทมีอยู่ทุกๆ สังคมและมีอยู่ก่อนที่คนจะเข้าไปครอง
๒. บทบาทมีอยู่ในตำแหน่งแต่ละตำแหน่ง
๓. วัฒนธรรมขนบธรรมเนียม และประเพณีในสังคมนั้นๆ เป็นส่วนหนึ่งในการกำหนดตำแหน่งและบทบาทที่ควรจะเป็น
๔. การที่คนเราจะทราบฐานะตำแหน่งและบทบาทได้ เป็นเพราะการปฏิสัมพันธ์ของคนในสังคมนั้นๆ
๕. บทบาทที่ควรจะเป็นนั้นไม่แน่นอนเสมอไปว่าจะเหมือนกับพฤติกรรมจริงๆ ของคนที่อยู่ในฐานะตำแหน่งนั้นๆ”^{๓๔}

ประภาส ศิลปะรัศมี ได้กล่าวถึงทฤษฎีทางบทบาทในเชิงทฤษฎีทางประติมากรรมสัญลักษณ์นิยม (Symbolic Interactionism) โดยเปรียบเทียบเหมือนกับ “การเล่นละครบนเวที” (Dramaturgical approach) ซึ่งประกอบด้วยความคาดหวัง (Expectation) ทั่วไป ๓ ประการด้วยกันคือ

๑. ความคาดหวังจาก “บท” (Expectation from the Script) หมายถึง ภาวะความเป็นจริงต่างๆ ทางสังคม (Social reality) จะสามารถเปรียบได้เช่นกันกับบทละคร (Script)

^{๓๔}ประมวล รัตนวงศ์, จิตวิทยาเบื้องต้น, (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๑๙), หน้า ๒๐.

ซึ่งประกอบด้วยตำแหน่งต่างๆ มากมาย โดยมีบรรทัดฐาน (norms) เป็นตัวกำหนดว่าบุคคลจะมีพฤติกรรมเช่นใดในสังคมกิจกรรมหรือการกระทำต่างๆ ทางสังคมจะถูกจัดระบบและควบคุมโดยบรรทัดฐานที่แตกต่างกันไปตามสถานการณ์และเงื่อนไขทางสังคมที่แตกต่างกัน

๒. ความคาดหวังจากผู้ร่วมแสดงคนอื่นๆ (Expectations from other players) หมายถึงการที่สังคมมีบรรทัดฐานซึ่งเปรียบเสมือน Script ที่กำหนดบทบาทของบุคคลในความสัมพันธ์ทางสังคมดังกล่าวแล้ว บุคคลในสังคมจึงต้องมีการสวมบทบาท (Role taking) ซึ่งกันและกัน เพื่อที่บุคคลจะได้คาดหวังพฤติกรรมของบุคคลอื่นในสังคมที่แสดงออกและสามารถมีปฏิสัมพันธ์ (Interaction) ที่ถูกต้องได้ตามคาดหวังของสังคมและบุคคลอื่น

๓. ความคาดหวังจาก “ผู้ชม” (Expectation from the audience) หมายถึงความคาดหวังของบุคคลในสังคมที่อยู่ในสภาพต่างๆ กัน ซึ่งจะต้องคาดหวังและสวมบทบาทของบุคคลอื่นเพื่อเป็นเครื่องนำทางไปสู่การปฏิสัมพันธ์ทางสังคมอย่างถูกต้อง และเป็นไปตามหลักเกณฑ์ ซึ่งเป็นที่คาดหวังร่วมกัน^{๓๕}

สัญญา สัญญาวิวัฒน์^{๓๖} กล่าวถึงทฤษฎีบทบาทว่า เป็นความสัมพันธ์ระหว่างสังคมกับปัจเจกบุคคล สังคมเป็นเครือข่ายของสถานภาพและแสดงบทบาทตามสถานภาพที่ครอบครองจะมีลักษณะที่สำคัญ ๒ อย่าง คือ

๑) ลักษณะเกี่ยวกับตน (Self-Related Characteristics) ได้แก่ ลักษณะต่างๆ ของบุคคลที่เขาคิดว่าเป็นหรือมีลักษณะเช่นนั้น ลักษณะนี้จะมีผลต่อการประพฤติตามสถานภาพที่เขาดำรงอยู่ และจะเป็นฐานในการเลือกความคาดหวังประเภทต่างๆ มาเป็นแนวในการประพฤติตามสถานภาพ

๒) ความสามารถและทักษะในการแสดงบทบาท (Role Playing Skills and Capacities) ความสามารถเป็นสิ่งที่ติดตัวมาแต่กำเนิดของแต่ละบุคคล ส่วนทักษะเป็นสิ่งที่ได้เรียนรู้ภายหลัง แต่ทั้งสองสิ่งก็เกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน หากไม่มีความสามารถเป็นทุน ทักษะก็ไม่อาจเกิดได้ ด้วยทักษะและความสามารถนี้เองทำให้บุคคลแสดงบทบาทได้

^{๓๕} ประภาส ศิลปธรรม, “ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของกลุ่มอาชีพ”, รายงานการวิจัย, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : กองวิจัยและประเมินผล กรรมการพัฒนาชุมชน, ๒๕๔๒), หน้า ๔๕.

^{๓๖} สัญญา สัญญาวิวัฒน์, พุทธสังคมวิทยา, (กรุงเทพมหานคร : เจ้าพระยาการพิมพ์, ๒๕๓๖), หน้า ๑๓๗.

จากสรุปแนวคิดเกี่ยวกับทฤษฎีบทบาทนั้น ได้มีผู้ให้ข้อคิดหลายท่านและนำมาสรุปสาระเป็นสาระสำคัญเกี่ยวกับทฤษฎีบทบาทว่า การที่สังคมกำหนดเฉพาะเจาะจงให้บุคคลปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทใดบทบาทหนึ่งนั้นเรียกว่า เป็นบทบาทที่ถูกกำหนด ถึงแม้ว่าบุคคลบางคนมิได้ประพฤติปฏิบัติตามบทบาทที่สังคมกำหนดให้ ส่วนบทบาทที่ปฏิบัติจริง หมายถึง การที่บุคคลได้แสดงหรือปฏิบัติออกมาจริงตามตำแหน่งของเขา ความไม่ตรงกันของบทบาทถูกกำหนดกับบทบาทที่ปฏิบัติจริงนั้น

๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์

นับตั้งแต่สมัยพุทธกาลที่พระพุทธเจ้าทรงได้ตรัสรู้เป็นอนุตรสัมมาสัมพุทธเจ้าเมื่อวันเพ็ญ เดือนวิสาขะ ๔๕ ปี ก่อนพุทธศักราช การอุบัติของพระพุทธองค์ได้ชื่อว่า “การอุบัติขึ้นของเอกบุรุษที่หาผู้ใดมาเปรียบมิได้ในโลก เป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นได้ยากในโลก เป็นการอุบัติขึ้นเพื่อประโยชน์ เพื่อเกื้อกูล เพื่อสุขแก่เทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย บุคคลผู้เป็นเอกคือใคร คือ ตถาคตอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า บุคคลผู้เป็นเอกนี้แล เมื่อเกิดขึ้นในโลก ย่อมเกิดขึ้นเพื่อเกื้อกูล แก่คนหมู่มาเพื่อสุขแก่คนหมู่มา เพื่ออนุเคราะห์ชาวโลก เพื่อประโยชน์ เพื่อเกื้อกูล เพื่อสุขแก่เทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย”^{๓๗}

พุทธองค์ทรงอุบัติขึ้นเพื่อแสดงแบบแนวทางแห่งการครองชีวิต อันประเสริฐ แก่โลก ดังที่พระองค์ได้ตรัสแก่ภิกษุทั้งหลายว่า “ภิกษุทั้งหลาย ตถาคตเกิดขึ้นในโลกนี้ เป็นพระอรหันต์ ตรัสรู้ชอบได้ด้วยตนเองอย่างสมบูรณ์ ถึงพร้อมด้วยวิชา (ความรู้) จรณะ (ความประพฤติ) ดำเนินไปเพื่อความรู้อย่างแจ่มแจ้งตลอดแห่งโลก เป็นสารถิฝึกคนได้อย่างไม่มีใครยิ่งกว่า เป็นครูของพรหม เทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย เป็นผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบาน สามารถจำแนกธรรมออกเพื่อสั่งสอนสรรพสัตว์ ภิกษุทั้งหลาย ตถาคตทำให้แจ้งซึ่งโลกแก่เทวดา มาร พรหม และหมู่สมณพราหมณ์พร้อมทั้งเทวดาและมนุษย์ ด้วยปัญญา อันยังเองแล้วประกาศให้ผู้อื่นได้รู้แจ้งตาม”^{๓๘}

ภิกษุทั้งหลายพวกเขาจรริกไปเพื่อประโยชน์แก่ชนจำนวนมากและความสุขแก่ชนหมู่มาเพื่ออนุเคราะห์ชาวโลกเพื่อประโยชน์เกื้อกูลและความสุขแก่ทวยเทพและมนุษย์ทั้งหลาย เธอทั้งหลายอย่าได้ไปร่วมทางเดียวกันสองรูป จงแสดงธรรมอันงามในเบื้องต้นมีความงามในท่ามกลาง

^{๓๗} อจ. เอกก. (ไทย) ๒๐/๑๗๐/๒๒.

^{๓๘} ม.ม. (ไทย) ๑๒/๔๘๙/๔๕๔.

และมีความงามในที่สุด จงประกาศพรหมจรรย์ อันถึงพร้อมทั้งอรรถและพยัญชนะ บริสุทธิ์บริบูรณ์ ครบถ้วน สัตว์ทั้งหลายผู้ที่มีกิเลสบังปัญญาจตุรสุติในจักขุน้อย มีอยู่ เพราะโทษที่ไม่ได้ยินได้ฟังธรรม ย่อมเสื่อมจากคุณที่จะพึงได้ พึงถึงผู้รู้ทั่วถึงธรรมจักมีอยู่”^{๓๙}

พระสาวกทั้ง ๖๐ รูป ได้เที่ยวจาริกไปตามชนบทหมู่บ้านน้อยใหญ่ แสดงธรรมแก่ ประชาชนที่ท่านได้ผ่าน พระสงฆ์ในสมัยพุทธกาลเริ่มมีบทบาทในการพัฒนาชุมชนอย่างกว้างขวาง ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา ปัจจุบันนี้ พระพุทธศาสนาได้แผ่ขยายสู่ส่วนต่างๆ ทั่วโลก โดยเฉพาะในสังคมไทย ได้รับแนวคิดตามรูปแบบพุทธศาสนาเข้าเป็นส่วนหนึ่งของวิถีการดำรงชีพ คำสั่งสอนใน พระพุทธศาสนามีอิทธิพลต่อความคิดและความเชื่อของสังคมไทยมาตลอด และพระสงฆ์ในฐานะเป็น บุคลากรทางศาสนา จึงได้ชื่อว่าเป็นผู้นำของชุมชนโดยปริยาย เพื่อบำรุงให้แก่ประชาชนทั่วไปโดย ฐานะ ๕ คือ

- ๑) ด้วยกายกรรมอันประกอบด้วยเมตตา
- ๒) ด้วยวจีกรรมอันประกอบด้วยเมตตา
- ๓) ด้วยมโนกรรมอันประกอบด้วยเมตตา
- ๔) ด้วยความเป็นผู้ไม่ปิดประตู คือ เต็มใจต้อนรับ
- ๕) ด้วยการจัดหาามิสทานถวาย อุปถัมภ์ด้วยปัจจัย ๔^{๔๐}

จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของพระสงฆ์นั้น ได้มีผู้ให้แนวคิดเกี่ยว ะบทบาทของพระสงฆ์และเอกสารที่ใกล้เคียงหลายท่านตามข้างต้น ซึ่งมีดังต่อไปนี้

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) ได้กล่าวว่า หากมองกลับมาในด้านประวัติศาสตร์ไทยใน ทุกๆ สมัย เราจะเห็นถึงบทบาทของพระสงฆ์ที่ได้สร้างคุณูปการต่อสังคมไว้หลายประการด้วยกัน

๑. พระสงฆ์ทำหน้าที่เป็นผู้นำของคนในสังคม พระสงฆ์ในทุกๆ สมัยถือว่าเป็นบุคคลที่มี คุณค่า ความน่าเชื่อถือ และเป็นที่เคารพของคนในสังคม แม้ว่าในทางบ้านเมืองจะมีผู้ปกครองอยู่แล้ว

^{๓๙}วิ.ม. (ไทย) ๔/๓๒/๔๐.

^{๔๐}พ.จ. (ไทย) ๓๐/๙๑/๓๒๙.

แต่ก็ไม่พ้นที่จะต้องพึ่งพาพระสงฆ์ในยามบ้านเมืองมีวิกฤติอยู่ดี อย่างในเวลาที่จะต้องออกรบในสมรภูมิแห่งสงคราม คนในสังคมจะเข้าหาพระสงฆ์ เพื่อขอให้ท่านอำนวยการบิณฑบาตในครั้งนั้นๆ ประสพชัยชนะเหนือศัตรู หรือขอให้ตนเองมีชีวิตรอดปลอดภัยจากการรบในครั้งนั้นๆ

๒. พระสงฆ์ทำหน้าที่เป็นครูของคนในสังคม สมัยแต่ก่อนยังไม่มีโรงเรียนเกิดขึ้นอย่างกลาดเกลื่อนเฉกเช่นในปัจจุบัน คนในสังคมจึงพากันเข้าไปศึกษาเล่าเรียนหาความรู้ในกำแพงวัด พระสงฆ์ซึ่งเป็นผู้อยู่ภายในวัด จึงทำหน้าที่เป็นครูสอนคนในสังคมโดยปริยาย วิทยาการส่วนใหญ่ที่สอนกันนั้นยังไม่กว้างขวางมากนัก ส่วนใหญ่คนในสังคมจะพากันเรียนเอาเฉพาะหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนาเท่านั้น คือ เรียนเอาหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนาเป็นวิถีชีวิต(Way of Life) พุทธง่ายๆ ก็คือว่า คนในสมัยนั้น เรียนวิชาความจริงของชีวิต กล่าวคือ พอเรียนมาแล้วก็สามารถนำความรู้ไปปรับใช้กับการดำเนินชีวิตในปัจจุบันได้ในทันที คนในสมัยแต่ก่อนจึงมีความผูกพันกับพระสงฆ์และวัดมาก^{๔๑}

พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) ได้กล่าวถึงการปรับระบบบริหารองค์การชาวพุทธไว้ในหนังสือเรื่องพระพุทธศาสนา ในยุคโลกาภิวัตน์ว่า การบริหารองค์การชาวพุทธควรกระจายอำนาจให้มากขึ้นแม้แต่การปกครองคณะสงฆ์ก็ไม่จำเป็นต้องเลียนแบบระบบราชการที่ชักช้าไม่ทันการ และคณะสงฆ์อาจจะคิดระบบการปกครองให้มุ่งพัฒนาให้วัดแต่ละวัดให้เข้มแข็งเป็นที่พึ่งของชุมชนอย่างแท้จริง จากนั้นวัดทั้งหลายก็ต้องสร้างเครือข่ายโยงใยร่วมกันทำงานทั่วประเทศ ทั้งพยายามลดขั้นตอนการบังคับบัญชาที่ซ้ำซ้อนไม่ทันการณ์โดยปรับปรุงระบบพระสังฆาธิการหรือทำเอนจิเนียริงให้กับการบริหารกิจการคณะสงฆ์

อีกประการหนึ่ง การปกครองคณะสงฆ์ไทยในปัจจุบัน ถือว่าเป็นการปกครองในระบอบประชาธิปไตย โดยมีสมเด็จพระสังฆราชเป็นประธาน มีการบังคับบัญชากันลงไปตามลำดับขั้น นับตั้งแต่ระดับมหาเถรสมาคมลงไปจนถึงเจ้าอาวาสอันเป็นการปกครองบังคับบัญชาตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ.๒๕๓๕^{๔๒}

^{๔๑}พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), มองสันติภาพโลกผ่านภูมิหลังอารยธรรมโลกาภิวัตน์, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ บริษัท สหธรรมิก จำกัด, ๒๕๔๒), หน้า ๒๑.

^{๔๒}พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), พุทธบริษัทกับพระธรรมวินัย, (กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๓๙), หน้า ๗๖.

พระราชวรมณี (ประยูร ปยุตโต) ได้กล่าวถึงบทบาทความสำคัญของวัดและพระสงฆ์ ไว้ดังนี้ ๑) เป็นสถานที่ศึกษาสำหรับชาวบ้าน ส่งกุลบุตรมารับใช้พระ รับการอบรมทางศีลธรรมและเล่าเรียนวิชาต่าง ๆ ตามที่มีสอนในสมัยนั้น รวมทั้งเป็นศูนย์รวมของเยาวชน ๒) เป็นสถานสงเคราะห์บุตรหลานของชาวบ้านที่ยากจนได้มาอาศัยเลี้ยงชีวิตอยู่และศึกษาเล่าเรียนด้วยตลอดถึงผู้ใหญ่ที่ขัดสนมาอาศัยวัด ๓) เป็นสถานพยาบาลที่แจกจ่ายพวกรักษาผู้เจ็บป่วย ๔) เป็นที่พักคนเดินทาง ๕) เป็นสโมสรที่ชาวบ้านมาพบปะสังสรรค์ หย่อนใจ หาความรู้เพิ่มเติม ๖) เป็นสถานบันเทิงที่จัดงานเทศกาลและมหรสพต่าง ๆ สำหรับชาวบ้าน ๗) เป็นที่ไกล่เกลี่ยข้อพิพาท เป็นที่ปรึกษาแก้ปัญหาชีวิตและครอบครัวและความทุกข์ต่าง ๆ ๘) เป็นคลังวัสดุสำหรับเก็บของไว้ ซึ่งชาวบ้านจะได้ขอยืมไปใช้เมื่อคนมีงาน ต่าง ๆ ๙) เป็นศูนย์กลางการปกครอง ที่กำนันหรือผู้ใหญ่บ้านจะเรียกลูกบ้านมาประชุมกันบอกแจ้งกิจกรรมต่าง ๆ ๑๐) เป็นศูนย์กลางการปกครอง ที่กำนันหรือผู้ใหญ่บ้านจะเรียกลูกบ้านมาประชุมกันบอกแจ้งกิจกรรมต่าง ๆ ๑๑) เป็นที่ประกอบพิธีกรรมหรือให้บริการด้านพิธีกรรม อันเป็นเรื่องผูกพันกับชีวิตของทุกคนในระยะต่าง ๆ ^{๔๓}

พระไพศาล วิสาโล กล่าวถึง บทบาทของพระสงฆ์ว่า โดยประเพณีพระสงฆ์ไม่ได้มีหน้าที่สอนธรรมอย่างเดียว หากยังมีบทบาทในทางโลก เช่น สอนวิชาชีพ ขุดบ่อน้ำ สร้างสะพาน และเป็นผู้ไกล่เกลี่ยระงับความขัดแย้งในหมู่บ้าน เป็นต้น วัดจึงไม่ใช่สถานอบรมสั่งสอนศีลธรรมจรรยา และประกอบพิธีกรรมเท่านั้น ^{๔๔}

จิรพรรณ กาญจนะจิตรา ได้กล่าวว่า พระสงฆ์มีบทบาทสำคัญในทางศาสนาและในทางโลก พระสงฆ์มีส่วนเกี่ยวข้องกับการศึกษาและการควบคุมสังคม พระภิกษุส่วนใหญ่ซึ่งได้บวชและจำพรรษามาเป็นเวลานาน จะได้รับความเคารพนับถือจากประชาชนในท้องถิ่นนั้น และยังคงมีอิทธิพลเหนือชาวบ้านอยู่มาก โดยเฉพาะพระสงฆ์ผู้มีตำแหน่งหน้าที่ทางสงฆ์ มักจะได้รับความเคารพนับถือและเป็นผู้มีอิทธิพลในชุมชนชนบท และชาวบ้านให้ความเคารพเชื่อฟังมากเป็นผู้ให้คำปรึกษาแก่ชาวบ้านทั้งทางโลกและทางธรรม ^{๔๕}

^{๔๓}พระราชวรมณี (ประยูร ปยุตโต), สถาบันสงฆ์กับสังคมไทย, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มูลนิธิโกมลคีมทอง, ๒๕๒๗), หน้า ๒๐๕ – ๒๐๖.

^{๔๔}พระไพศาล วิสาโล, พุทธศาสนาในอนาคต แนวโน้มและทางออกจากวิกฤต, (กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิสดศรี - สฤษดิ์วงศ์, ๒๕๔๖), หน้า ๙๑.

^{๔๕}จิรพรรณ กาญจนะจิตรา, การพัฒนาชุมชน, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๓๖), หน้า ๙๖.

นิธิ เอียวศรีวงศ์ กล่าวถึง บทบาทของพระสงฆ์ว่า พระสงฆ์ควรมีบทบาทเพื่อสังคมมากขึ้น โดยการใช้ปัญหาของสังคมเป็นตัวชี้้นำ กิจกรรมที่ทำได้เข้ามาสนองตอบปัญหาเป็นบางส่วน และต้องมองปัญหาแยกส่วนและแคบลง พระสงฆ์บางรูปให้บริการสังคมโดยใช้ชุมชนเป็นฐานแม้ปัญหาท้องถิ่นเล็กๆ แต่มีพลังมาก อีกทั้งไม่แยกส่วนปัญหาที่เชื่อมโยงสัมพันธ์กันอีกด้วยและที่สำคัญการมองปัญหาต่างจากมุมมองที่เป็นอิสระจากการครอบงำของทุนนิยม วัตถุนิยมและบริโภคนิยมของพระสงฆ์^{๔๖}

จ่านงค์ ทองประเสริฐ กล่าวถึงบทบาทของพระสงฆ์ว่า พระสงฆ์ต้องศึกษาหลักธรรมคำสอนให้มาก เพื่อนำไปเผยแผ่แก่ประชาชนให้ทราบ เพราะประชาชนทั่วไปต้องนำมาหาเลี้ยงชีพจึงเป็นหน้าที่ของพระสงฆ์ที่จะต้องศึกษาพระธรรมคำสั่งสอนให้แตกฉาน แล้วจึงนำหลักธรรมที่ได้ศึกษามาอบรมสั่งสอนประชาชนให้รู้ตามด้วย^{๔๗}

สมพร เทพสิทธา กล่าวว่า พระสงฆ์ได้รับการยอมรับและได้รับความศรัทธาจากชาวบ้านมาตลอด ทั้งนี้เพราะพระสงฆ์เป็นผู้มีความสำคัญต่อวิถีการดำรงชีวิตของชาวบ้าน หากมองย้อนกลับไปในอดีตจะพบว่าชาวบ้านเมื่อประสบกับปัญหาหรือเกิดทุกข์ร้อนใด ๆ ไม่ว่าจะเป็นทางกายหรือจิต ก็จะไปวัด ไปพบพระสงฆ์เพื่อปรึกษาและระบายความทุกข์ ดูเหมือนว่าพระสงฆ์จะสามารถแก้ปัญหาความทุกข์ร้อนของพวกเขาได้ทุกอย่าง เพราะฉะนั้น วัดและพระสงฆ์ในอดีตจึงมีบทบาทมาก^{๔๘}

เสฐียรพงษ์ วรรณปก ได้กล่าวว่า ภารกิจที่สำคัญยิ่งของพระสงฆ์ คือการอบรมสั่งสอนชาวบ้านในทางที่ถูกที่ควร ชาวบ้านได้ให้การอุปการะปัจจัย ๔ แก่พระสงฆ์ ให้มีกำลังศึกษาปฏิบัติธรรมตามแนวทางของพระพุทธศาสนา พระสงฆ์ก็ควรอนุเคราะห์ชาวบ้านเป็นการตอบแทน^{๔๙}

^{๔๖} นิธิ เอียวศรีวงศ์, *พุทธศาสนาในความเปลี่ยนแปลงทางสังคมไทย*, (กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิโกมลคีมทอง, ๒๕๔๓), หน้า ๙๕.

^{๔๗} จ่านงค์ ทองประเสริฐ, *ประวัติพุทธศาสนาในเอเชียอาคเนย์*, (กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิอิทธิธรรมหาตุวิทยาลัยจัดพิมพ์, ๒๕๓๙), หน้า ๒๓.

^{๔๘} สมพร เทพสิทธา, *บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน*, (กรุงเทพมหานคร : สภาอุรวุฑูติกสมาคมแห่งชาติในพระบรมราชูปถัมภ์, ๒๕๓๘), หน้า ๓๙.

^{๔๙} เสฐียรพงษ์ วรรณปก, *ศาสนาเปรียบเทียบ*, (กรุงเทพมหานคร : บรรณาการ, ๒๕๒๙), หน้า ๗๑.

อนันต์ วิริยพินิจ ได้กล่าวถึงบทบาทของพระสงฆ์ในสังคมไทยว่า งานที่กระทำโดยตรงคือ การสงเคราะห์ทางจิตใจ ส่วนการสงเคราะห์ทางวัตถุจะกระทำโดยอ้อมด้วยการแนะนำชักจูงผู้อื่นให้กระทำหรือนำสิ่งของหรือบริการที่ได้รับจากผู้อื่นมาเฉลี่ยหรือแบ่งปันให้เป็นประโยชน์กว้างขวางออกไปโดยการสงเคราะห์^{๕๐}

สมบุรณ์ สุขสำราญ ได้กล่าวถึงบทบาทของพระสงฆ์ในแนวทางของการพัฒนาว่า

๑. ความเป็นผู้มีพื้นฐานทางจิตใจที่รักการทำงานเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม และชอบเสียสละ ดังนั้นเมื่อและพระสงฆ์ได้ออกธุดงค์ไปในพื้นที่ต่างๆ หรือเมื่อได้ไปอบรมประชาชน ตามนโยบายพระธรรมทูต ในหมู่บ้านต่างๆ ได้พบเห็นถึงปัญหาความทุกข์ยากต่างๆ ของประชาชนจึงปลุกเร้าพื้นฐานทางจิตใจดังกล่าวแล้ว และพยายามผลักดันให้เกิดการพัฒนาชนบทเพื่อประโยชน์สุขของชุมชน

๒. จากประสบการณ์ของพระสงฆ์นักพัฒนาที่ได้พบเห็นชุมชนอื่นดีกว่าประชาชนได้รับการพัฒนาจนมีสภาพการดำรงชีวิตที่สุขสบายมากกว่า เมื่อนำมาเปรียบเทียบกับสภาพปัญหาและความทุกข์ยากของคนภายในชุมชน จึงต้องการเข้ามามีบทบาทในการพัฒนาชุมชนของตนให้ทัดเทียมกับชุมชนที่พัฒนาแล้ว

๓. เหตุผลทางด้านจิตวิทยา เนื่องจากพระสงฆ์นักพัฒนาส่วนใหญ่เป็นผู้ที่มีพื้นเพเป็นคนในหมู่บ้าน หรือชุมชนนั้น เป็นผู้ที่เกิดและเติบโตในชุมชนนั้น จึงมีความรู้และเห็นสภาพปัญหาความยากจนของประชาชนในชุมชนมาโดยตลอด การใช้ชีวิตอยู่ในเพศบรรพชิตถึงแม้จะสามารถตัดขาดจากเรื่องทางโลกได้ในระดับหนึ่ง แต่ไม่มีทางที่จะตัดขาดได้โดยสิ้นเชิง จึงต้องเข้ามาพัฒนาชุมชนซึ่งมองในอีกมุมมองหนึ่งก็คือการช่วยเหลือพ่อแม่ญาติพี่น้องของตนในทางอ้อมนั่นเอง

๔. เล็งเห็นความสัมพันธ์ระหว่างวัดกับชุมชน ถ้าหากชุมชนขาดแคลนมีความทุกข์ยากหรือด้อยพัฒนาแล้ว วัดจะดำรงอย่างสวยงามหรือเจริญอยู่ได้อย่างไร เมื่อชาวบ้านไม่มีกินพระสงฆ์จะมีอันอย่างสมบูรณ์ได้อย่างไร ดังนั้นวัดหรือพระสงฆ์กับชาวบ้าน จึงต้องพัฒนาไปควบคู่กัน บ้านพึ่งวัดและวัดพึ่งบ้าน เป็นสภาพที่เกิดขึ้นมาโดยตลอดทุกยุคทุกสมัย เพราะฉะนั้น เมื่อพบเห็นหมู่บ้านไม่เจริญประชาชน ทุกข์ยากมีความลำบาก พระสงฆ์และชาวบ้านจึงต้องรับผิดชอบร่วมกันในการแก้ปัญหาต่างๆ ของชุมชน

^{๕๐}อนันต์ วิริยพินิจ, บทบาทของพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชน, (กรุงเทพมหานคร : สถาบันไทยศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๒๕), หน้า ๔๖.

๕. เห็นว่าพุทธศาสนามีหลักธรรม คำสอนที่เหมาะสมจะนำมาประยุกต์ใช้ ในการพัฒนาสังคมได้ อีกทั้งพระสงฆ์คือผู้ที่ชาวบ้านในชนบทให้ความเคารพนับถือมาก มีศักยภาพในการชักจูงชาวบ้านให้เข้าร่วมทำกิจกรรมใดๆ ได้ง่าย ดังนั้นพระสงฆ์จึงเป็นผู้ที่เหมาะสมที่จะช่วยแบ่งเบาภาระของชาวชนบทได้ดี อีกทั้งยังเป็นการช่วยเสริมภาพพจน์ ที่ดีของพระสงฆ์ต่อชุมชนด้วย^{๕๑}

ประเวศ วะสี ได้เสนอบทบาทของพระสงฆ์ไว้ดังนี้

๑. พระสงฆ์เป็นผู้สร้างชุมชนสงฆ์ให้เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ วัตถุประสงค์ของการบวชคือ เพื่อเรียนรู้ ดังนั้น สงฆ์คือ ชุมชนแห่งการเรียนรู้ ซึ่งควรจะเป็น ๓ เรื่องใหญ่ๆ คือ การเรียนรู้พุทธธรรมให้ลึกซึ้งทั้งทางปริยัติและปฏิบัติ การเรียนรู้สังคมปัจจุบันให้เท่าทันสังคมปัจจุบันเพื่อประโยชน์ในการสอน และการเรียนรู้ติดต่อสื่อสารให้เป็นที่สนใจของผู้คนให้จับใจผู้คนให้มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม หรือที่เรียกว่า “อนุสาสนีปาฏิหาริย์” รวมทั้งความสามารถในการใช้เครื่องมือติดต่อสื่อสารสมัยใหม่ด้วย

๒. การศึกษาของสงฆ์ควรร่วมกับทางโลกพัฒนาหลักสูตรสำหรับการศึกษาของพระสงฆ์

๓. พระสงฆ์ควรทำให้วัดเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน และส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน ความสำคัญของวัด คือ การเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน ดังนั้น ถ้าวัดเข้มแข็งจะทำให้โครงสร้างของชุมชนเข้มแข็งด้วย ทั้งนี้เนื่องจากการมีศีลธรรมอันดีงามของสมาชิกในชุมชน ถ้าวัดลอยตัวออกจากโครงสร้างของสังคมในชุมชน จะทำให้ชุมชน และสังคมอ่อนแอไปด้วย

๔. พระสงฆ์ควรมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาระบบในโรงเรียน ทั้งระดับประถมศึกษา และระดับมัธยมศึกษา จำนวนกว่า ๓๐,๐๐๐ โรงเรียน เพราะโรงเรียนเหล่านี้อย่างไม่สามารถผลิตคนที่มีความเข้าใจทางปัญญาและศีลธรรม ในส่วนที่ยังขาดหากวัดสามารถจัดให้มีกระบวนการเรียนรู้ที่สามารถพัฒนาคนให้เต็มศักยภาพได้ก็จะเป็นประโยชน์ต่อสังคมได้

๕. พระสงฆ์ควรแก้ปัญหาความขัดแย้งด้วยสันติวิธี เนื่องจากโลกปัจจุบันมีความขัดแย้งกันอย่างรุนแรงในสังคมระดับต่างๆ พระสงฆ์ควรศึกษาให้เข้าใจว่าความรุนแรงนั้นหมายถึงอะไร มีขอบเขตแค่ไหน มีที่ประเภท มีสาเหตุอะไรบ้าง มีวิธีป้องกันและแก้ไขอย่างไร วิธีใดได้ผล จะพัฒนาวิธีการป้องกันและแก้ไขปัญหาให้ดีขึ้นอย่างไร

^{๕๑} สมบูรณ์ สุขสำราญ, การพัฒนาชนบทแนวพุทธกรณีศึกษาพระสงฆ์นักพัฒนา, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทพิมพ์สวย จำกัด, ๒๕๓๐), หน้า ๑๕๔.

๖. พระสงฆ์ต้องเป็นผู้นำในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม โดยต้องพยายามศึกษาให้เข้าใจ ปัญหาสิ่งแวดล้อม และวิธีแก้ไขให้ลึกซึ้งเพื่อจะได้สอนประชาชนได้อย่างถูกต้อง และวัดควรเป็น ต้นแบบในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมแก่ประชาชนรู้โร้ทางดับทุกข์ และรู้มรรค วิธีที่จะดับทุกข์

๗. ช่วยพัฒนาชุมชนตามอุดมการณ์แผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง โดยเป็นแกนนำร่วมกับ ผู้นำชุมชน และชาวบ้าน พัฒนาด้านจิตใจ ด้านสังคม และด้านเศรษฐกิจ^{๕๒}

รชนีกร เศรษฐ์ กล่าวถึงบทบาทที่สำคัญของพระสงฆ์ในชนบทไทยพอสรุปได้ดังนี้^{๕๓}

๑. พระสงฆ์ทำหน้าที่สั่งสอนอบรมศีลธรรม และส่งเสริมให้ชาวบ้านทำบุญกุศลต่าง ๆ
๒. พระภิกษุอาวโสหรือสมภารวัดทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษา ผู้ประนีประนอมและบางครั้ง ทำหน้าที่เฝ้าระวังรักษาผู้เจ็บป่วย
๓. พระสงฆ์เป็นผู้ช่วยส่งเสริมความสามัคคีในหมู่บ้าน โดยช่วยจัดความขัดแย้งของ ประชาชนในหมู่บ้านได้ เพราะคนส่วนมากเชื่อฟังพระสงฆ์ผู้ทรงศีลอยู่แล้ว
๔. พระสงฆ์ทำหน้าที่อบรมสั่งสอนเด็กดื้อที่พ่อแม่หมดความสามารถจะอบรมได้ด้วย ตนเองรวมทั้งอนุเคราะห์เด็กกำพร้า
๕. พระสงฆ์เป็นผู้ช่วยสั่งสอนเทคนิคขั้นพื้นฐานซึ่งสามารถเรียนรู้ได้จากวัด เช่น สถาปัตยกรรม ช่างไม้ ช่างก่ออิฐปูน ช่างปรับปรุง การเกษตร เป็นต้น และในปัจจุบันพระสงฆ์ได้ เรียนรู้วิธีการสาธารณสุขแล้วนำไปเผยแพร่แก่ประชาชนให้รู้จักการสร้างบ่อน้ำ การสร้างและใช้ส้วม ชิม ตลอดจนรู้ถึงหลักการสาธารณสุข

๖. พระสงฆ์เป็นผู้นำที่ไม่เป็นทางการของหมู่บ้าน ทำหน้าที่ช่วยวางแผนแนะนำและ สนับสนุนงานของชาวบ้าน โครงการพัฒนาต่าง ๆ ในเมืองไทยที่สำเร็จไปได้นั้นส่วนหนึ่งเป็นเพราะ เจ้าหน้าที่รัฐบาลขอความร่วมมือจากชาวบ้านโดยผ่านพระสงฆ์ซึ่งชาวบ้านเคารพนับถือ

๗. พระสงฆ์เป็นผู้นำประชาชนในทางวิญญาณ เป็นที่พึ่งทางใจพระสงฆ์สามารถ แก้ปัญหาส่วนตัวของผู้เดือดร้อนใจ

^{๕๒} ประเวศ วะสี, “พระสงฆ์กับการรู้เท่าทันสังคม” ในหลักการบริหารและการจัดการวัดในยุคโลกาภิวัตน์, (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ, ๒๕๓๙), หน้า ๘๒.

^{๕๓} รชนีกร เศรษฐ์, สังคมวิทยาชนบท, (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๖), หน้า ๒๔๖-๒๔๗.

๘. พระสงฆ์ทำหน้าที่เป็นธรรมทูตและพระธรรมจาริกซึ่งเผยแผ่หลักธรรมแก่ชาวเขา ทำให้ชาวเขาเกิดความรู้สึกรักชาติ ไม่ทำไร่เลื่อนลอยและหันมานับถือพุทธศาสนา

วิจิตร เกิดวิศิษฐ์ และปรีชา ช่างขวัญยืน ได้แบ่งหน้าที่ของพระสงฆ์ไว้เป็น

๒ ประเภท ใหญ่ ๆ คือ

๑) หน้าที่ต่อพระพุทธศาสนา เช่น หน้าที่ศึกษาหาความรู้คำสอนของพระพุทธเจ้าในพระไตรปิฎก หน้าที่ปฏิบัติตามพระธรรมวินัยบัญญัติ หน้าที่เผยแผ่พระพุทธศาสนา และหน้าที่รักษาและป้องกันพระพุทธศาสนาจากการดูหมิ่น เป็นต้น

๒) หน้าที่ต่อสังคมมนุษยชาติ เช่น หน้าที่สั่งสอนหลักธรรมหน้าที่สั่งสอนการนำหลักธรรมไปใช้ชี้ทางแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น หน้าที่ให้บริการต่าง ๆ แก่สังคมเท่าที่จะทำได้ เป็นผู้นำสังคม และการเผยแผ่ สิ่งที่ได้ปฏิบัติดีแล้วไปสู่นานาประเทศ เป็นต้น^{๕๔}

ข้าเลื่อง วุฒิจันทร์ กล่าวว่า บทบาทพระสงฆ์ต่อสังคมไทย มีดังนี้ ๑) การให้ความสะดวกในการบำเพ็ญกุศลแก่ประชาชนตามประเพณีเกี่ยวกับชีวิต เช่น ในพิธีทำบุญเกี่ยวกับการเกิด การแต่งงาน การทำบุญอายุ เป็นต้น ๒) การให้ที่พักอาศัยแก่นักเรียน นิสิตนักศึกษาต่างท้องถิ่นที่มาศึกษาเล่าเรียนอยู่ในเมือง การให้ที่พักอาศัยแก่บุคคลที่มารักษาโรค เช่น อุบาสก อุบาสิกา หรือคนชรา ทูพพลภาพ การให้ที่ดินหรือให้เช่าที่ดินในราคาถูกแก่ประชาชนที่ขาดทุนปลูกบ้านพักอาศัย ๓) การดูโชคชะตาราศี การประพรมน้ำพระพุทธมนต์ การให้ฤกษ์ยาม แม้บางกิจการหรือที่พระภิกษุบางรูปดำเนินงานอยู่จะเป็นที่ติเตียน แต่ก็มีคนจำนวนไม่น้อยที่เลื่อมใสศรัทธา ๔) การให้ทางราชการหรือส่วนรวมให้สถานที่ของวัด เช่น ศาลาการเปรียญ ลานวัด บริเวณวัด ประชุมราษฎร เป็นหน่วยเลือกตั้ง ทำกิจการบริการหรือสงเคราะห์ประชาชนด้านต่างๆ จัดงานรื่นเริง จัดงานหารายได้เพื่อสาธารณกุศล ตลอดจนการใช้ที่ดินของวัดสร้างสาธารณสถานต่างๆ เช่น โรงเรียน สถานพยาบาล ห้องสมุด หรือที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้าน เป็นต้น ๕) การช่วยรักษาโรคภัยไข้เจ็บ การให้คำปรึกษาในหน้าที่การงาน การเป็นผู้นำในการก่อสร้างสิ่งสาธารณประโยชน์ในท้องถิ่น ๖) การให้ที่พักพิงแก่ประชาชนผู้

^{๕๔}วิจิตร เกิดวิศิษฐ์ และปรีชา ช่างขวัญยืน, หนังสือเรียนพระพุทธศาสนา ส.๐๑๑๒-ส.๐๑๑๓,

(กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๓๓), หน้า ๖๘-๗๐.

ประสบสาธารณภัยธรรมชาติ การรวบรวมสิ่งของ ตลอดจนเงินจากทางผู้บริจาคไปให้แก่ผู้ประสบภัยต่าง
ถิ่น^{๕๕}

ขุนะ ภวภานันท์ ได้กล่าวถึง บทบาทอันพึงประสงค์ของพระสงฆ์กับสังคมไทยใน
ปัจจุบันว่า บทบาทของพระสงฆ์ที่สำคัญควรจะต้องมี คือ ๑) สันสอนธรรม อบรมศีลธรรมแก่
ประชาชน ๒) กระทำตนเป็นแบบอย่างแห่งความดี ๓) ช่วยชาติประหยัดเศรษฐกิจตามพระวินัย
๔) ช่วยในด้านการศึกษาของชาติ ๕) สงเคราะห์จิตใจแก่ประชาชน ๖) เป็นผู้นำในการพัฒนาสังคม^{๕๖}

สิทธิ บุตรอินทร์ ได้กล่าวไว้ในหนังสือ พระพุทธศาสนา ถึง “บทบาทของพระสงฆ์ใน
การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยอาศัยคุณสมบัติความบริสุทธิ์ ความเสียสละ และความมีสติปัญญา
แนะนำสั่งสอนประชาชน ให้ประพฤติดี ปฏิบัติชอบ ในการดำรงชีวิตมาโดยตลอด ส่วนในด้านสังคมก็
ได้แนะนำ สั่งสอน และสร้างจิตสำนึก นำทางสู่ความหลุดพ้นจากความทุกข์
ทั้งทางกาย และจิตใจ สั่งสอนให้มนุษย์มั่นใจในศักยภาพของมนุษย์ว่าเป็นผู้ฝึกฝนให้พัฒนามีวิสัยแห่ง
การพัฒนาไปอย่างสูงสุด โดยอาศัยการศึกษาอบรม^{๕๗}

ภัทรพร สิริกาญจน ได้กล่าวถึงบทบาทพระสงฆ์ว่า เนื่องจากพระสงฆ์ไทยส่วนใหญ่ไม่ได้
แยกตัวออกไปอยู่อย่างโดดเดี่ยวห่างจากชุมชน พระสงฆ์จึงต้องรับรู้สิ่งที่เกิดขึ้นในชุมชนที่ตนเองอาศัย
อยู่และมีบทบาทที่เกี่ยวข้องกับชุมชนในด้านต่างๆ ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน บทบาทดังกล่าวมิได้จำกัด
อยู่เฉพาะในเรื่องการสั่งสอนศาสนาธรรม และการปฏิบัติธรรมเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการช่วยเหลือ
ประชาชนทั้งทางด้านวัตถุและการแก้ปัญหาพัฒนาชีวิตอีกด้วยและการเป็นผู้นำชุมชน พระสงฆ์ยังคง
ทำหน้าที่พัฒนาศีลธรรมของประชาชนอย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน พระสงฆ์หลายรูปได้รับการยอมรับ
นับถือและยกย่องจากคนทั่วไปว่ามีคุณูปการกล่อมเกล้าผู้คนให้รู้จักบาปบุญคุณโทษและเป็นคนดีของ
สังคม^{๕๘}

^{๕๕} ชำเลียง วุฒิจันทร์, การศาสนาเพื่อความมั่นคงของชาติ, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๒๖), หน้า ๓๙-๔๐.

^{๕๖} ขุนะ ภวภานันท์ “บทบาทอันพึงประสงค์ของพระสงฆ์กับสังคมไทยในปัจจุบัน”,
ครูศาสตร์ปริทัศน์, เล่มที่ ๒๙ (ตุลาคม ๒๕๒๗), หน้า ๕๑.

^{๕๗} สิทธิ บุตรอินทร์, พระพุทธศาสนา, (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๓๓), หน้า ๓๑.

^{๕๘} ภัทรพร สิริกาญจน, หน้าที่พระสงฆ์ตามพุทธบัญญัติ : แนวคิดและบทบาทพระคำเขียน สุวณโณ ใน
การพัฒนาชุมชน, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๐), หน้า ๒.

ทินพันธุ์ นาคะตะ ได้กล่าวว่า พระสงฆ์เป็นตัวแทนของสถาบันพระศาสนาที่มีอยู่คู่กับสังคมไทยมาตลอด มีอิทธิพลต่อการกระตุ้นหรือแนะนำให้เกิดกิจกรรมในสังคมและก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ได้มาก ดังนั้นพระสงฆ์จึงมีความสำคัญยิ่ง ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันจะพบได้ว่าพระสงฆ์มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับชาวบ้าน มีหน้าที่สำคัญในการชี้นำการดำเนินชีวิตของคนไทยเป็นส่วนใหญ่ทั้งทางด้านศีลธรรมจรรยา กิจกรรมทางโลก จึงอาจกล่าวได้ว่าพระสงฆ์เป็นสถาบันที่ขาดไม่ได้ในชีวิตประจำวันของพุทธศาสนิกชนที่อยู่ในชนบท นอกจากจะเป็นที่พึ่งทางด้านจิตใจและเป็นสถาบันที่เอื้ออำนวยบริการทางศาสนาแล้วยังทำหน้าที่ให้บริการอื่น ๆ ที่กลไกของรัฐเข้าไปให้บริการไม่ทั่วถึงเพื่อสร้างบูรณาการในชุมชน พระสงฆ์นับเป็นสถาบันที่ได้รับความเคารพ เป็นที่พึ่งทางจิตใจและร่างกายของชาวชนบทที่ยากไร้และห่างไกลการพัฒนาของรัฐ นอกจากนั้นวัดยังเป็นศูนย์พิธีกรรมทางประเพณีที่สำคัญของหมู่บ้าน จึงไม่เป็นเพียงศูนย์รวมทางจิตใจเท่านั้น แต่ยังเป็นศูนย์รวมด้านนั้นหนาแน่นการแลความบันเทิงอีกด้วย พระสงฆ์ในชนบทเป็นที่เคารพของชาวบ้าน ถ้าพระสงฆ์เป็นแกนนำในการพัฒนาจิตใจและวัตถุเรื่องใดเรื่องหนึ่ง เรื่องนั้นมักได้รับความร่วมมือและความช่วยเหลือจากชาวบ้านอย่างมีจิตศรัทธา และสามารถประสบความสำเร็จได้โดยง่ายและเสียค่าใช้จ่ายน้อย^{๕๙}

สรุปแนวคิดเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ว่า โดยส่วนมากพระสงฆ์จะมีบทบาทสำคัญในทางศาสนาและในทางโลก พระสงฆ์มีส่วนเกี่ยวข้องกับการศึกษาและการควบคุมสังคม พระภิกษุส่วนใหญ่ซึ่งได้บวชและจำพรรษามาเป็นเวลานาน จะได้รับความเคารพนับถือจากประชาชนในท้องถิ่นนั้น และยังคงมีอิทธิพลเหนือชาวบ้านอยู่มาก หน้าที่ทางสงฆ์มีหน้าที่ในการศึกษาปฏิบัติ คือ ศึกษาเพื่อให้ตนปฏิบัติได้ถูกต้อง และพร้อมทั้งสามารถแนะนำแก่ผู้อื่นได้ด้วยในฝ่ายความสัมพันธ์กับสังคม คุรุศาสตร์ ก็มีหน้าที่ในการศึกษา การเผยแผ่ และการสงเคราะห์

๒.๓ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับวัฒนธรรม

๒.๓.๑ ความหมายเกี่ยวกับวัฒนธรรม

จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายไว้เกี่ยวกับวัฒนธรรม ซึ่งมีดังต่อไปนี้

^{๕๙} ทินพันธุ์ นาคะตะ, พระพุทธศาสนากับสังคมไทย, (กรุงเทพมหานคร : สหธรรมมิก, ๒๕๓๙), หน้า ๕.

ศรีศักร วัลลิโคม และสุจิตต์ วงษ์เทศ ได้กล่าวถึงความหมายของวัฒนธรรมว่า วัฒนธรรมในสังคมไทยนั้นมีหลากหลาย แต่อาจแสดงผลต่างอย่างชัดเจน ๒ ความหมาย คือ

๑. วัฒนธรรม หมายถึง สิ่งที่ดีงามและที่มีคุณค่า ซึ่งคนในสังคมประพฤติปฏิบัติหรือแสดงออกมาซ้ำกันในลักษณะที่เป็นขนบธรรมเนียมประเพณี และศิลปกรรมอันมีทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรมที่ควรแก่การอนุรักษ์

๒. วัฒนธรรม หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่มนุษย์คิดขึ้น และสร้างขึ้นมาเพื่อดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันภายในสังคม ทั้งเป็นสิ่งที่ระเบียบแบบแผน และมีรูปแบบเป็นที่ยอมรับกันภายในสังคมนั้นๆ ซึ่งในทัศนะของบุคคลภายนอกแล้วจะมีความเป็นเอกลักษณ์^{๖๐}

อมรา พงศาพิชญ์ กล่าวว่า วัฒนธรรม หมายถึง สิ่งที่มนุษย์สร้าง กำหนดขึ้น มีใช้สิ่งที่มนุษย์ทำตามสัญญาติญาณ อาจเป็นการประดิษฐ์วัตถุสิ่งของใช้ขึ้น หรืออาจเป็นการกำหนดพฤติกรรม และ ความคิด ตลอดจนวิธีหรือระบบการทำงาน ฉะนั้นวัฒนธรรม ก็คือ ระบบในสังคมที่มนุษย์สร้างขึ้นมีใช้ระบบที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติตามสัญญาติญาณ^{๖๑}

งามพิศ สัตย์สงวน ได้ให้ความหมายของคำว่า วัฒนธรรมว่าเป็น พฤติกรรมที่เกิดจากการเรียนรู้ มนุษย์เริ่มเรียนรู้สิ่งต่างๆ เริ่มตั้งแต่เกิดไปเรื่อยๆ จนวันตาย วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่มียอยู่แล้ว ก่อนเราเกิด เราเกิดมาในวัฒนธรรมใดก็เรียนรู้สิ่งต่างๆ ใน วัฒนธรรมนั้น การที่ประชากรของสังคมต่างๆ มีพฤติกรรมอย่างเดียวกันแตกต่างกันไปนั้น เพราะมีการเรียนรู้ต่างกันไปตามวัฒนธรรมของตนเอง การกระทำดังกล่าวทำให้สังคมต่างๆ แตกต่างกันไป การเรียนรู้ดังกล่าวรวมถึงการเรียนรู้แบบรู้ตัวหรือไม่รู้ตัวด้วย โดยผ่านสื่อกลางที่เป็นทางการหรือไม่เป็นทางการ ทางสังคมที่แตกต่างกันไป เป็นต้น สิ่งที่มนุษย์เรียนรู้ ล้วนเป็นวัฒนธรรมทั้งสิ้น การอบรมสั่งสอนโดยสื่อที่เป็นทางการหรือไม่เป็นทางการก็ตาม ย่อมจะมีอิทธิพลต่อปัจเจกชนในสังคม ไม่ว่าจะโดยทางตรงหรือทางอ้อมก็ตาม^{๖๒}

^{๖๐}ศรีศักร วัลลิโคม และสุจิตต์ วงษ์เทศ, *วิวัฒนาการของวัฒนธรรมจากมิติทางประวัติศาสตร์และโบราณคดี ใน สู่ความเข้าใจวัฒนธรรม*, (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, ๒๕๓๒), หน้า ๑๒.

^{๖๑}อมรา พงศาพิชญ์, *วัฒนธรรม ศาสนาและชาติพันธุ์ : วิเคราะห์สังคมไทยแนวมานุษยวิทยา*, พิมพ์ครั้งที่ ๕, (กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๑), หน้า ๑.

^{๖๒}งามพิศ สัตย์สงวน, *หลักมานุษยวิทยาวัฒนธรรม*, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๓), หน้า ๒๗-๒๘.

เสาวภา ไพทยวัฒน์ ได้ให้ความหมายว่า วัฒนธรรม ไว้ว่า หมายถึง การปลูกฝังสิ่งต่างๆ ลงในสังคมมนุษย์ และเมื่อปลูกฝังลงไปแล้วได้มีการถ่ายทอดสิ่งที่ได้ปลูกฝังจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่ง^{๖๓}

สุพัตรา สุภาพ ได้ให้ความหมาย คำว่าวัฒนธรรมว่า มีความหมายครอบคลุมทุกสิ่งทุกอย่างที่แสดงออกถึงวิถีชีวิตของมนุษย์ในสังคมของกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งหรือสังคมใดสังคมหนึ่ง มนุษย์ได้คิดสร้างระเบียบกฎเกณฑ์วิธีการในการปฏิบัติ การจัดระเบียบตลอดจนความเชื่อ ความนิยม ความรู้ และเทคโนโลยีต่างๆ ในการควบคุมและใช้ประโยชน์จากธรรมชาติ^{๖๔}

อานนท์ อาภาภิรม ให้ความหมายว่า วัฒนธรรม คือ วิธีการดำเนินชีวิตกระสวนแห่งพฤติกรรมและบรรดาผลงานทั้งมวลที่มนุษย์สร้างสรรค์ขึ้น ตลอดจนความคิด ความเชื่อ และความรู้ เป็นต้น^{๖๕}

๒.๓.๒ ความสำคัญของวัฒนธรรม

จากศึกษาความสำคัญเกี่ยวกับวัฒนธรรมมีผู้กล่าวไว้เอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับ ความสำคัญของวัฒนธรรมหลายท่าน ซึ่งมีดังต่อไปนี้

กรมศิลปากร ได้กล่าวถึงความสำคัญของวัฒนธรรมไทยไว้ว่า ประเทศไทยเป็นชาติที่มีมรดกทางวัฒนธรรมอันแสดงถึงเอกลักษณ์ของชาติหลายประการที่ตกทอดมาจนถึงปัจจุบัน เป็นสิ่งที่แสดง

^{๖๓}เสาวภา ไพทยวัฒน์, พื้นฐานวัฒนธรรมไทย : แนวทางอนุรักษ์และการพัฒนา, (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, ๒๕๓๘), หน้า ๒.

^{๖๔}สุพัตรา สุภาพ, สังคมและวัฒนธรรมไทย ค่านิยม ครอบครัวยุคใหม่ ศาสนา และประเพณี, พิมพ์ครั้งที่ ๘, (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิชย์, ๒๕๓๖), หน้า ๑๐๗.

^{๖๕}อานนท์ อาภาภิรม, ลักษณะสังคมและปัญหาสังคมไทย, (กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, ๒๕๒๕), หน้า ๙๐.

ให้เห็นถึงศักดิ์ศรีของชาติ เป็นเครื่องมือที่ช่วยในการพัฒนาจิตใจ เศรษฐกิจและสังคมอันจะเป็นผลให้เกิดการพัฒนาและความมั่นคง ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคมและการเมืองของประเทศชาติฉะนั้น วัฒนธรรมจึงเป็นเรื่องที่ทุกคนในชาติควรได้ร่วมมือกันทำนุบำรุงรักษา ส่งเสริมและเผยแพร่ให้ดำเนินไปอย่างได้ผลและมีประสิทธิภาพ เพื่อให้วัฒนธรรมของชาติได้คงอยู่สืบไปอีกนานเท่านาน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลปัจจุบัน ได้ทรงพระราชทานพระบรมราโชวาทไว้ว่า “งานด้านการสร้างสรรค์ความเจริญทางปัญญาและทางจิตใจ ซึ่งเป็นต้นเหตุและองค์ประกอบ”^{๖๖}

พระยาอนุมานราชธน ได้กล่าวถึงความสำคัญของวัฒนธรรมไว้ว่า มนุษย์เป็นสัตว์ชนิดหนึ่งซึ่งมีความรู้สึกรู้สีกต้องการอาหาร การพักผ่อนหลับนอน และการสืบต่อชีวิต ลักษณะเหล่านี้เป็นเรื่องของสัญชาตญาณซึ่งมนุษย์และสัตว์มีความเท่าเทียมกัน แต่มนุษย์มีมากกว่าสัตว์เพราะมนุษย์มีธรรม คือ การปฏิบัติตนให้พ้นไปจากสภาพป่าเถื่อน มนุษย์รู้จักการประกอบอาหาร การนุ่งห่ม การสร้างที่อยู่อาศัย การประดิษฐ์เครื่องมือเครื่องใช้ และพยายามรักษาการปฏิบัติตนนั้นไว้ให้เจริญงอกงามซึ่งเรียกว่า วัฒนธรรม^{๖๗}

พูนพิสมัย ดิศกุล, ม.จ. ได้กล่าวถึงความสำคัญของวัฒนธรรมไว้ว่าวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่ดีงาม ทำให้มนุษย์สามารถอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างเป็นสุข วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่ช่วยให้คนเป็นมนุษย์อย่างแท้จริง และยังมีวัฒนธรรมมากเพียงใด ก็ยิ่งแสดงถึงความเจริญมากเพียงนั้นชาติใดมีวัฒนธรรมสูง ชาตินั้นจะยืนนาน การเลิวัฒนธรรมของตนเองจะเป็นด้วยอุบายใดก็ตามจะเป็นการล้มละลายชาติอย่างแน่นอน เพราะวัฒนธรรมเป็นเครื่องแสดงให้เห็นคุณลักษณะของชาติ หากวัฒนธรรมของชาติใดถูกแทรกซึม เปลี่ยนแปลงให้เหมือนกับวัฒนธรรมของชาติอื่น อาจกล่าวได้ว่าชาตินั้นถูกกลืนด้วยวัฒนธรรม และในที่สุดก็จะมีอะไรเหลือ แสดงถึงความเป็นชาตินั้นเลย^{๖๘}

^{๖๖} กรมศิลปากร, **กลาง ภูเก็ตและชายฝั่งทะเลอันดามัน**, (กรุงเทพมหานคร : กรมศิลปากร, ๒๕๑๓), หน้า ๕๑.

^{๖๗} พระยาอนุมานราชธน, **ศาสนาเปรียบเทียบ**, (กรุงเทพมหานคร : แพร่พิทยา, ม.ป.ป.), หน้า ๙๗-๑๐๓.

^{๖๘} หม่อมเจ้าพูนพิสมัย ดิศกุล, **สารคดีน่ารู้**, (กรุงเทพมหานคร : บัลดาลสาส์น, ๒๕๒๘), หน้า ๓.

อานนท์ อาภาภิรม ได้เห็นความเห็นว่าลักษณะที่สำคัญของวัฒนธรรม คือ วัฒนธรรมเป็นแนวทางแห่งพฤติกรรม อันเกิดจากการเรียนรู้ คือ สามารถเรียนรู้กันได้ (Learned Way of Behavior) มิใช่เกิดขึ้นเองโดยปราศจากการเรียนรู้มาก่อน เพราะมนุษย์มีสมองอันทรงคุณภาพ จึงทำให้สามารถรู้จักคิด ถ่ายทอด และเรียนรู้ ขบวนการดังกล่าว เกิดขึ้นจากการที่มีบุคคลมีการติดต่อกับบุคคลอื่น ในฐานะที่เป็นสมาชิกของสังคม วัฒนธรรม มีลักษณะเป็นมรดกแห่งสังคมเป็นผลของการถ่ายทอดการเรียนรู้ และเป็นเครื่องมือที่ใช้ในกระบวนการดังกล่าวคือ การสื่อสารโดยใช้สัญลักษณ์ (Symbolic Communication) ได้แก่ การที่มนุษย์มีการใช้ภาษาเป็นเครื่องมือในการถ่ายทอดวัฒนธรรม จากรุ่นก่อนมายังรุ่นหลัง มีลักษณะเป็นวิถีชีวิต (Way of Life) หรือแบบแผนการดำเนินชีวิต (Design for Living) เป็นสิ่งที่ไม่คงที่ สามารถปรับเปลี่ยนได้ตามสถานการณ์^{๖๙}

นิพนธ์ สุขสวัสดิ์ ได้สรุปถึงความสำคัญของวัฒนธรรมของชาติไว้ดังนี้

๑. เป็นเครื่องมือแสดงถึงความเป็นอยู่ ความเจริญ และเชิดชูเกียรติของบุคคล และชาติใดไม่มีวัฒนธรรมของตนเอง อาจได้รับการดูหมิ่นเหยียดหยามได้
๒. เป็นเครื่องมือแสดงถึงคุณลักษณะของประชาชาติ และเป็นสิ่งเชื่อมโยงอายุของชาติไว้
๓. เป็นเครื่องมือสำคัญในการกล่อมเกล้าให้ประพฤติปฏิบัติตามทำนองคลองธรรมรักหมู่คณะ ส่งเสริมความถนัดในด้านการกระทำและการดำรงชีวิต^{๗๐}

สรุปความสำคัญของวัฒนธรรมว่า วัฒนธรรมเป็นแนวทางแห่งพฤติกรรม อันเกิดจากการเรียนรู้ คือ สามารถเรียนรู้กันได้ จึงทำให้สามารถรู้จักคิด ถ่ายทอด และเรียนรู้ ขบวนการดังกล่าว เกิดขึ้นจากการที่มีบุคคลมีการติดต่อกับบุคคลอื่น ในฐานะที่เป็นสมาชิกของสังคม วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่ช่วยให้คนเป็นมนุษย์อย่างแท้จริง และยังมีวัฒนธรรมมากเพียงใด ก็ยิ่งแสดงถึงความเจริญมากเพียงใด นั่นชาติใดมีวัฒนธรรมสูง ชาตินั้นจะยืนนาน

๒.๓.๓ แนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรม

^{๖๙} อานนท์ อาภาภิรม, . สังคมวิทยา, (กรุงเทพมหานคร : แพร่วิทยานินเตอร์แนชั่นแนล, ๒๕๑๖) หน้า ๔๓.

^{๗๐} นิพนธ์ สุขสวัสดิ์, วรรณคดีเกี่ยวกับชนบประเพณีไทย, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์พิมพ์เนต, ๒๕๒๐), หน้า ๖-๗.

จากงานและเอกสารที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมหลายท่าน ซึ่งมีดังต่อไปนี้

วราคม ทิสุกะ ได้กล่าวว่า แนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมแบ่งออกเป็น ๔ ประเภท คือ คติธรรม เป็นวัฒนธรรมประเภทที่เกี่ยวกับหลักการดำเนินชีวิต ได้แก่ คติพจน์ คำสุภาษิต ตลอดจนศาสนสุภาษิตเนติธรรม เป็นวัฒนธรรมประเภทที่เกี่ยวกับกฎระเบียบปฏิบัติ ตวับทกฏหมาย วัตถุประสงค์ เป็นวัฒนธรรมทางวัตถุ โบราณสถาน โบราณวัตถุ และสหธรรมเป็นวัฒนธรรมประเภทที่เกี่ยวกับหลักเกณฑ์ การปฏิบัติ การอยู่ร่วมกัน เช่น มารยาททางสังคม มารยาทในการรับประทานอาหาร มารยาทในการไปงานศพ มารยาทในการเข้าฟังการปาฐกถา และการอภิปราย^{๗๑}

อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ ได้กล่าวว่า วัฒนธรรมแบ่งออกเป็น ๒ ลักษณะ คือ

๑) วัฒนธรรมในลักษณะชนบธรรมเนียมประเพณีและความเชื่อ ชนบธรรมเนียมประเพณี คือข้อตกลงอย่างไม่เป็นทางการร่วมกันของสมาชิกในสังคม ซึ่งเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปเกี่ยวกับพฤติกรรมที่ควรปฏิบัติและไม่ควรปฏิบัติ ทั้งในระดับบุคคลและระดับสังคม ซึ่งเป็นสิ่งที่คนรุ่นหลังเรียนรู้และสืบทอดมาจากคนรุ่นก่อน เช่นการถอดรองเท้าก่อนเข้าบ้าน การแสดงความเคารพต่อผู้อาวุโสกว่า ส่วนความเชื่อ หมายถึง ความเชื่อทางศาสนา หรือความเชื่อในสิ่งที่มีอำนาจเหนือมนุษย์ เช่น สิ่งศักดิ์สิทธิ์ต่าง ๆ ภูตผีปีศาจ เป็นต้น ซึ่งความเชื่อดังกล่าวมีความสำคัญมากต่อวัฒนธรรม เพราะเป็นสิ่งที่กำหนดชนบธรรมเนียมประเพณี และพฤติกรรมของสมาชิกในสังคม

๒) วัฒนธรรมในลักษณะสิ่งประดิษฐ์และสถาปัตยกรรม ทั้งวัฒนธรรมที่ค้นพบ สมัยก่อนประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมที่เป็นวัตถุต่าง ๆ วัฒนธรรมเป็นมรดกทางสังคมมนุษย์ ที่ได้จัดสรรขึ้นเพื่อใช้ในการดำรงอยู่ สามารถจำแนกได้เป็นวัฒนธรรมทางวัตถุ เป็นวัฒนธรรมที่ก่อประโยชน์ในด้านความสะดวกสบายทางกาย อันได้แก่ เครื่องมือ เครื่องใช้ต่าง ๆ ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม เป็นต้น ส่วนวัฒนธรรมทางจิตใจ เป็นเครื่องที่ก่อให้เกิด ความสุขทางใจ อันได้แก่ ความคิด ความเชื่อ ศาสนา ค่านิยม ศีลธรรม เป็นต้น ถึงอย่างไรก็ตาม วัฒนธรรมทั้งสองประเภทนี้ต่างก็หล่อมล้ากันอยู่ แยกไม่ขาดจากกัน และในสังคมหนึ่ง ๆ ก็จะมีวัฒนธรรมทั้งสองในลักษณะที่สมดุลกัน^{๗๒}

^{๗๑} วราคม ทิสุกะ, **มนุษย์กับสังคม**, (กรุงเทพมหานคร : อักษรบัณฑิต, ๒๕๒๔), หน้า ๓๓.

^{๗๒} อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, **คำจำกัดความศัพท์ในภาษาศาสตร์สังคม**, (กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๒), หน้า ๒๕-๓๑.

ณรงค์ เส็งประชา ได้กล่าวว่า วัฒนธรรมมี ๒ ประเภท คือ ประการแรก วัฒนธรรมที่เป็นวัตถุ ได้แก่ สิ่งประดิษฐ์และเทคโนโลยีต่าง ๆ เช่น เครื่องใช้ในครัวเรือน อาคาร บ้านเรือน ยานพาหนะ ฯลฯ ประการที่สอง ได้แก่ วัฒนธรรมที่ไม่ใช่วัตถุ หมายถึง แบบแผนในการดำเนินชีวิต ความคิด ความเชื่อ ภาษา ศีลธรรม วิธีการกระทำ ฯลฯ^{๗๓}

ประดิษฐ์ มัชฌิมา ได้แบ่งวัฒนธรรมออกเป็น ๓ ประเภท คือ วัฒนธรรมทางความคิด หรือความเชื่อถือ หมายถึง วัฒนธรรมที่เกี่ยวกับความคิดเห็น ความเชื่อถือหรือความรู้สึนึกคิดของสังคม ซึ่งอาจจะถูกหรือผิดก็ได้ เช่น ความจริงทางวิทยาศาสตร์ ความเชื่อทางศาสนา นิยายโบราณ วรรณคดี การเชื่อโชคลาง ภาษิต ฯลฯ วัฒนธรรมทางระเบียบประเพณี คือระเบียบแบบแผนหรือประเพณีที่บุคคลในสังคมยึดถือและปฏิบัติร่วมกัน เช่น ระเบียบประเพณี จารีต^{๗๔}

ชุตา จิตพิทักษ์ ได้กล่าวถึงลักษณะของวัฒนธรรมในลักษณะเดียวกันว่า วัฒนธรรมมีลักษณะเป็นอนัตตา เนื่องจากไม่อยู่ภายในกรอบของเอกัตบุคคล ไม่พึ่งพาอาศัยบุคคลใดโดยเฉพาะ ทั้งไม่คุมรูปอยู่ชนิดตายตัว ไม่ว่าจะรูปแทนหรือรูปเต็ม ถ้าเปรียบกับวัตถุแล้ววัฒนธรรมไม่ใช่ธาตุแท้ แต่เป็นสารผสม ทรงตัวอยู่ได้ด้วยอาศัยเหตุปัจจัยซึ่งหลังไหลถ่ายเท และเปลี่ยนแปลงได้ วัฒนธรรมเก่าเสื่อมลง สูญไปสิ่งใหม่ก็เข้ามาแทนที่ ซึ่งย่อมครอบคลุมไปถึงสิ่งเก่าที่เล่าใหม่ด้วย ทั้งนี้ทั้งนั้นเพราะมนุษย์เราไม่หยุดนิ่ง ย่อมผลิตคิดค้นทำสิ่งเก่าให้แปลกใหม่อยู่เสมอ สิ่งใดที่สมอัธยาศัยของกลุ่มก็ย่อมเป็นที่ยอมรับ และถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรมต่อไป^{๗๕}

นิยพรรณ (ผลวัฒนะ) วรรณศิริ ได้ศึกษาว่า วัฒนธรรมหนึ่งๆ จะแพร่กระจายไปยังแหล่งอื่นๆ ได้ยิ่งหลักกว่า วัฒนธรรม คือ ความคิด และพฤติกรรม (ผลของความคิด) ติดตัวบุคคล บุคคลไปอยู่ที่ใดวัฒนธรรมก็จะไปถึงที่นั่น ดังนั้นการแพร่กระจายทางวัฒนธรรมจึงขึ้นอยู่กับปัจจัยต่อไปนี้

๑) หลักภูมิศาสตร์ ต้องไม่มีอุปสรรคทางภูมิศาสตร์ขวางกั้น เช่น ไม่มีภูเขาสูง ทะเลกว้าง ทะเลทราย เป็นต้น

^{๗๓} ณรงค์ เส็งประชา, **สังคมวิทยา**, (กรุงเทพมหานคร : กรุงเทพมหานครการพิมพ์, ๒๕๒๔), หน้า ๒๓.

^{๗๔} ประดิษฐ์ มัชฌิมา, **สังคมวิทยาชนบท**, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๒๒),

หน้า ๑๓.

^{๗๕} ชุตา จิตพิทักษ์, **สังคมวิทยาและวัฒนธรรมไทย**, (กรุงเทพมหานคร : สารมวณ, ๒๕๒๘), หน้า ๑๔๕.

๒) ปัจจัยทางเศรษฐกิจ การที่บุคคลต้องเดินทางติดต่อไปมาหาสู่กันบ้างก็ไปติดต่อค้าขาย แสวงหาโอกาสที่ดีทางเศรษฐกิจ บ้างก็ไปเที่ยวเตร่ดูสิ่งแปลกใหม่ เป็นต้น

๓) ปัจจัยทางสังคม ได้แก่ การสนใจไปแลกเปลี่ยนวิธีการ พฤติกรรมใหม่และความรู้ เช่น ไปร่วมปฏิบัติตามพิธีกรรมทางศาสนา และการอพยพ เป็นต้น

๔) การคมนาคมขนส่งที่ดี เช่น ถนนดี พาหนะสำหรับการโดยสารและการเดินทางในระยะทางไม่ไกลเกินไป^{๗๖}

งามพิศ สัตย์สรวง ได้แบ่งวัฒนธรรมประเภทนี้ออกเป็น ๕ ประเภทย่อย ได้แก่

๑. สถาบันสังคม อันได้แก่ สถาบันครอบครัว เศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง การศึกษา ศาสนา การแพทย์และสาธารณสุข เป็นต้น

๒. วัฒนธรรมประเภทที่เกี่ยวกับการควบคุมทางสังคม คือวัฒนธรรมที่ช่วยทำให้เกิดระเบียบในสังคม ซึ่งบางอย่างจะเป็นการควบคุมอย่างเป็นทางการ และบางอย่างไม่เป็นทางการ ซึ่งสามารถแบ่งเป็น ๕ ประเภทย่อย คือ

๒.๑ ศาสนา ซึ่งในหลักศาสนาจะมีข้อห้ามต่าง ๆ เช่น การห้ามลักทรัพย์ ห้ามดื่มของมึนเมา ศาสนาจึงช่วยควบคุมทางสังคมได้

๒.๒ ความเชื่อทางสังคม คือ ระบบความคิดเกี่ยวกับเรื่องต่าง ๆ ที่เป็นของคนจำนวนมากในสังคม เช่นในสังคมไทยคนจำนวนมากเชื่อเรื่องนรก สวรรค์ บุญ บาป การทำบุญและโลกหน้า

๒.๓ ค่านิยม คือ มาตรฐานที่ใช้วัดว่าสิ่งใดมีค่าในสังคมบ้าง เมื่อสิ่งใดมีค่า คนก็อยากมี อยากเป็น อยากได้ ความเชื่อในค่านิยมของสังคมทำให้สังคมเกิดความมีระเบียบขึ้นได้

๒.๔ ประเพณีต่าง ๆ แต่ละสังคมมีประเพณีต่าง ๆ ที่ถือปฏิบัติสืบทอดกันมาเป็นเวลาอันยาวนาน เมื่อคนทำตามประเพณี จะทำให้เกิดความเป็นระเบียบในสังคมขึ้นได้

๒.๕ กฎหมาย คือ การควบคุมสังคมโดยตรง และทำให้เกิดความมีระเบียบขึ้นในสังคมได้เป็นอย่างดี

๓. ศิลปะ หมายถึง การสร้างสรรค์ผลงานในด้านต่าง ๆ เช่น จิตรกรรม ประติมากรรม สถาปัตยกรรม หัตถกรรม ดนตรี การละคร นาฏศิลป์และวรรณกรรม เป็นต้น

^{๗๖} นิยพวรรณ (ผลวัฒนธรรม) วรรณศิริ, มานุษยวิทยาและวัฒนธรรม, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท พี.เอ.อี.พรินท์ จำกัด, ๒๕๓๐), หน้า ๙๓-๙๔.

๔. ภาษา คือ ระบบสัญลักษณ์ที่ใช้สื่อสารติดต่อกัน ทั้งภาษาพูด ภาษาเขียน รวมทั้ง
กิริยาท่าทางต่าง ๆ

๕. พิธีกรรม^{๗๗}

สรุปแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับวัฒนธรรมว่า วัฒนธรรมเป็นแนวทางแห่งพฤติกรรม อัน
เกิดจากการเรียนรู้ วัฒนธรรมมีลักษณะเป็นอนันตตา เนื่องจากไม่อยู่ภายในกรอบของเอกัตบุคคล ไม่
พึงพาอาศัยบุคคลใดโดยเฉพาะ ทั้งไม่คุมรูปอยู่ชนิดตายตัว ไม่ว่าจะรูปแทนหรือรูปเต็ม ถ้าเปรียบกับ
วัตถุแล้ววัฒนธรรมไม่ใช่ธาตุแท้ แต่เป็นสารผสม ทรงตัวอยู่ได้ด้วยอาศัยเหตุปัจจัยซึ่งหลังไหลถ่ายเท
และเปลี่ยนแปลงได้ โดยทั่วไป วัฒนธรรมหนึ่งๆ จะแพร่กระจายไปยังแหล่งอื่นๆ ได้ยึดหลักว่า
วัฒนธรรม คือ ความคิด และพฤติกรรม (ผลของความคิด) ติดตัวบุคคล บุคคลไปอยู่ที่ใดวัฒนธรรมก็
จะไปถึงที่นั่น

๒.๔ แนวคิดของพระสงฆ์ที่มีต่อวัฒนธรรม

จากการศึกษางานและเอกสารที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดของพระสงฆ์ที่มีต่อวัฒนธรรม มีผู้ให้
แนวคิดหลายท่านเกี่ยวกับพระสงฆ์ที่มีวัฒนธรรม ดังนี้

พลวัฒน์ ชุมสุข กล่าวสรุปเกี่ยวกับพระพุทธศาสนากับวัฒนธรรมไว้ว่า คนไทยส่วน
ใหญ่นับถือพระพุทธศาสนา และนับถือมานานนับเป็นพันปี ได้มีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาอย่าง
จริงจัง ทั้งในและต่างประเทศ พระพุทธศาสนามีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของคนไทย เป็นไปตามแนวคำสอน
ของพระพุทธเจ้าดังจะเห็นได้จาก คนไทยมีนิสัยโอบอ้อมอารี เมตตาสงสาร ไม่นิยมความรุนแรง ไม่
ชอบรุกรานใคร ไม่ชอบเอาเปรียบใคร มักมองคนอื่นในแง่ดี ไม่ผูกอาฆาตพยาบาท ให้อภัยคนง่าย
และจากอิทธิพลของพระพุทธศาสนานี้เองที่ทำให้คนไทยมีใจกว้างไม่มีนิสัยกีดกันหรือเบียดเบียนชน
ชาติอื่นหรือศาสนาอื่น มีไมตรีต่อทุกคน ตลอดจนทำให้คนไทยยอมรับและปรับตัวเข้ากับสิ่งที่มาจาก

^{๗๗} งามพิศ สัตย์สงวน, **หลักมานุษยวิทยาวัฒนธรรม**, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (กรุงเทพมหานคร : รามการพิมพ์,
๒๕๔๓), หน้า ๕๓-๕๔.

ต่างวัฒนธรรมได้ง่าย ในด้านสังคมและวัฒนธรรม การปกครอง พระพุทธศาสนามีคำสอนเกี่ยวกับการปกครองอยู่มากทั้งที่เกี่ยวกับผู้ปกครอง ผู้อยู่ในปกครองและวิธีการปกครอง^{๗๘}

สุริยัน พินทอง กล่าวว่า พระพุทธศาสนามีบทบาทที่สำคัญยิ่งต่อสังคมทั้งในอดีตและปัจจุบัน เช่น ในอดีตวัดเป็นศูนย์กลางของชุมชน นอกจากเป็นที่ทำบุญฟังเทศน์ และร่วมพิธีกรรมทางศาสนาแล้ว ยังเป็นสถานที่เล่าเรียนของบุตรหลาน เป็นที่ประชุม เป็นที่พักของคนเดินทาง บางแห่งเป็นสถานที่รักษาความเจ็บป่วย และเป็นที่รวมของศิลปวัฒนธรรมต่างๆ โดยมีพระสงฆ์เป็นผู้ที่มีบทบาทหลักสำคัญในการอนุรักษ์ และสืบทอดพระพุทธศาสนาดังนี้

๑) ด้านศิลปะ

วัดเป็นศูนย์รวมของศิลปะ อันมีรากฐานมาจากพระพุทธศาสนา สิ่งเหล่านี้เกิดจากความศรัทธา ซึ่งเป็นแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์งานศิลปะที่สำคัญ คือ

๑.๑) สถาปัตยกรรม ถาวรวัตถุ และสิ่งก่อสร้างที่สำคัญภายในวัด เช่น โบสถ์ วิหาร เจดีย์ พระปรางค์ หอไตร ถูกสร้างขึ้นตามคติ และความศรัทธาในพระพุทธศาสนา พระสงฆ์เป็นผู้มีความศรัทธาในพระพุทธศาสนา พระสงฆ์เป็นผู้มีบทบาทสำคัญยิ่งในการดูแลรักษา และอนุรักษ์ไว้คู่กับพระพุทธศาสนาให้สืบทอดเป็นมรดกแก่อนุชนรุ่นหลัง

๑.๒) ประติมากรรม ประติมากรรมเป็นงานศิลปะที่เกิดจากการปั้น หล่อ และสลัก ฉลุ หรือฉุน ผลงานประติมากรรมของพระพุทธศาสนาที่สำคัญ คือ พระพุทธรูป นอกจากพระพุทธรูปซึ่งเป็นประติมากรรมรูปคนแล้ว ยังมีประติมากรรมรูปสัญลักษณ์ ซึ่งสร้างเป็นเครื่องหมายแสดงความเชื่อทางศาสนา เช่น งานปั้น หรืองานแกะสลักรูปดอกบัว ซึ่งเป็นเครื่องหมายของการประสูติของพระพุทธเจ้า เป็นต้น

๑.๓) จิตรกรรม สมัยประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนาได้แผ่ขยายเข้ามาสู่ประเทศไทย ศิลปกรรมเป็นอุปกรณ์สำคัญในการสอน โดยเพิ่มเติมการถ่ายทอดภาษาพูดและภาษาเขียนด้วยภาษาภาพ หรือเล่าเรื่องด้วยภาพ เพื่อให้เกิดความเลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธศาสนาแก่พุทธศาสนิกชนได้ดียิ่งขึ้น

ภาพจิตรกรรมของไทยโบราณ มักเป็นภาพเรื่องราวเกี่ยวกับศาสนา หรือคติตามความเชื่อต่างๆ ที่เกี่ยวเนื่องกับศาสนาดังนั้นการเขียนภาพจิตรกรรมจึงมักเขียนกันบนฝาผนังภายในโบสถ์หรือ

^{๗๘} พลวัฒน์ ชุมสุข, วัฒนธรรมไทย : Thai Culture, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑), หน้า ๑๖๔.

วิหารของวัดต่างๆ เพื่อถ่ายทอด เรื่องราวทางพระพุทธศาสนา พุทธประวัติ ชาดก นรก สวรรค์ ซึ่งเป็นอุดมคติตามพระคัมภีร์ที่ระบุไว้ ตลอดจนกิจกรรมทางสังคม และชีวิตความเป็นอยู่ของผู้คน ภาพจิตรกรรมประเภทนี้จึงเป็นศิลปะที่สั่งสม สืบทอดจนกลายเป็นจิตรกรรมไทยแบบประเพณีที่เปรียบเสมือนภาพบันทึกประวัติศาสตร์ได้อย่างหนึ่ง

๑.๔) วรรณกรรม วรรณกรรมเป็นงานนิพนธ์ที่แสดงออกมาด้วยดีอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น หนังสือ จุลสาร สิ่งเขียน สิ่งพิมพ์ ปาฐกถา เทศนา คำปราศรัย สุนทรพจน์ สื่อบันทึกเสียง ภาพ เป็นต้น วรรณกรรมที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ของไทยที่สำคัญ คือ ศิลาจารึกหลักที่ ๑ ของพ่อขุนรามคำแหง และไตรภูมิพระร่วงซึ่งเป็นพระราชนิพนธ์ของ พระมหาธรรมราชาที่ ๑ หรือพญาลิไท กษัตริย์พระราชวงศ์พระร่วง ในขณะที่ทรงผนวชได้รวบรวม เรื่องราวของพระพุทธศาสนาจากคัมภีร์โบราณ ด้วยมีพระประสงค์ในการแต่ง คือ เพื่อเทศนาถวายพระราชมารดา และเพื่อเป็นธรรมแก่บุคคลทั่วไปดังการพรรณนาถึงนรกตอนหนึ่ง ดังนี้ “คนผู้ใดอันใจจางซื้อสิ่งสินทาน...แลตนใส่กลเอาสินทานด้วยตาซังก็ดี...ครั้นว่าเมื่อตายได้ไปเกิดในนรกนั้น ผูกยมพะบาลเอาคีมคาบลิ้นเขาชักออกมา แล้วเอาเบ็ดเหล็กเกี่ยวลิ้นเขา ลำเบ็ดนั้นใหญ่เท่าลำตาล เทียร่อมเหล็กแดง ลูกปมเหือดสักเมื่อ...”

นอกจากไตรภูมิพระร่วงจะมีคุณค่าทางพระพุทธศาสนาแล้ว ยังมีอิทธิพลต่อคนไทยตราบจนถึงปัจจุบันด้วยเป็นวรรณกรรมที่ปลูกฝังให้คนไทยนิยมยกย่องคนมีบุญที่มีจิตใจเมตตากรุณาเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ตั้งอยู่ในศีลธรรมอันดีงาม

วรรณคดีไทยซึ่งเป็นวรรณกรรมล้ำค่ายังมีถ้อยคำไพเราะอีกเรื่องหนึ่ง คือ ลิลิตตะเลงพ่าย ซึ่งเป็นพระนิพนธ์ของสมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมสมเด็จพระปรมานุชิตชิโนรส พระองค์ทรงเป็นปราชญ์อย่างแท้จริง ทรงมีฝีมือเป็นเลิศในการแต่งโคลง ฉันท์ และลิลิต ซึ่งทรงพระนิพนธ์ไว้มากมาย

๑.๕) โบราณสถานและโบราณวัตถุ โบราณสถาน หมายถึง อสังหาริมทรัพย์ เช่น โบสถ์ วิหาร วัง ที่มีอายุกว่า ๑๐๐ ปี ส่วนโบราณวัตถุ หมายถึง สสังหาริมทรัพย์ เช่น พระพุทธรูป เทวรูป ศิลาจารึก ที่มีอายุมากกว่า ๑๐๐ ปีขึ้นไปเช่นกัน หลักฐานแห่งการประดิษฐ์หรือหลักฐานเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ของโบราณสถานและโบราณวัตถุจะต้องเป็นประโยชน์ทางด้านศิลปะ

โบราณสถานและโบราณวัตถุ เป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ ที่บอกความเป็นมาของกลุ่มชน หมู่บ้าน เมือง และประเทศชาติ จากอดีตจนถึงปัจจุบัน ประวัติศาสตร์หรือความเป็นมาดังกล่าว แสดงพัฒนาการของผู้สร้างในสมัยอดีต ส่วนการอนุรักษ์โบราณสถานและโบราณวัตถุเพื่อให้ประโยชน์ เป็นหน้าที่ของคนรุ่นปัจจุบันและต่อไป ที่จะต้องอนุรักษ์ทรัพยากรทางวัฒนธรรมนี้ ดังกระแสพระราชดำริสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชได้พระราชทานไว้เมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๖ ในวโรกาสที่เสด็จประพาสจังหวัดพระนครศรีอยุธยาว่า “โบราณสถานนั้นเป็นเกียรติของชาติ อธิปไตย แผ่นดินนี้มีค่า ควรจะช่วยกันรักษาไว้ ถ้าเราขาดสุโขทัย อยุธยา และกรุงเทพฯ แล้ว ประเทศไทยก็ไม่มีมีความหมาย”

โบราณสถานและโบราณวัตถุล้วนเป็นสมบัติล้ำค่าของชาติ เป็นสิ่งแสดงถึงเผ่าพันธุ์ วิถีชีวิต ความเอื้อเฟื้อ ความศรัทธา ขนบธรรมเนียมประเพณีที่สืบทอดกันมา โดยมีต้นกำเนิดจากพระพุทธศาสนา ซึ่งพระสงฆ์เป็นผู้ที่มีบทบาทในการสืบทอดพระศาสนา ตลอดจนทั้งเป็นศูนย์รวมแห่งศรัทธาของพุทธศาสนิกชนที่สำคัญยิ่ง

๒) ด้านวัฒนธรรม

วัฒนธรรม หมายถึง ชีวิตความเป็นอยู่ของกลุ่มสังคมใดกลุ่มสังคมหนึ่ง เช่น วัฒนธรรมจีน วัฒนธรรมไทย เป็นต้น คุณลักษณะที่เด่นที่สุดของวัฒนธรรม คือ เป็นมรดกทางความคิดที่สืบทอดต่อกันมา โดยมีการถ่ายทอดใน ๓ ลักษณะ คือ

๒.๑) ด้านวัตถุ ศาสนาวัตถุ เป็นมรดกทางความคิดที่ถ่ายทอดกันมาในรูปศิลปะต่างๆ เช่น สถาปัตยกรรม ประติมากรรม จิตรกรรม และวรรณกรรม ซึ่งล้วนแต่มีความเกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาทั้งสิ้น จากอดีตจนถึงปัจจุบัน พระสงฆ์เป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการทำหน้าที่สั่งสอน อบรม รวมทั้งสร้างสรรค์ และอนุรักษ์วัฒนธรรมทางวัตถุไว้เป็นมรดกแก่พุทธศาสนิกชน

๒.๒) ด้านจิตใจ หลักคำสอนของพระพุทธศาสนาที่สำคัญยิ่ง ๓ ประการ คือ การงดเว้นจากการทำชั่วทั้งปวง การสร้างสมความดีให้เกิดขึ้น และการชำระจิตตนให้บริสุทธิ์ หลักทั้ง ๓ ประการนี้ ผังรากลึกจนกลายเป็นวัฒนธรรมทางจิตใจของผู้ที่ปฏิบัติตนเป็นพุทธศาสนิกชน โดยเฉพาะการชำระจิตตนให้บริสุทธิ์นั้น ทำให้พุทธศาสนิกชนรู้จักทำใจให้สงบ ไม่ฟุ้งซ่าน หรือเรียกว่า การทำสมาธิ ให้รู้จักทำปัญญาให้เกิดขึ้นด้วยการคิด การฟัง และการอ่าน หรือศึกษาเล่าเรียนด้วยการลงมือปฏิบัติ หรืออบรมให้เกิดปัญญา ซึ่งเรียกว่าญาณความรู้ หรือวิปัสสนา การทำสมาธิเพื่อให้เกิดปัญญา เป็นข้อ

ปฏิบัติอบรมจิตใจให้บริสุทธิ์สะอาด ผ่อนคลายความโลภ หรือเห็นแก่ตัวได้ย่อมคลายความโกรธและความหลง อันเป็นเหตุให้ระงับดับทุกข์ได้

๒.๓) ด้านขนบธรรมเนียมประเพณี พระพุทธศาสนามีศาสนพิธีและพิธีกรรม ที่พุทธศาสนิกชนยึดถือปฏิบัติสืบต่อกันมา จนกลายเป็นขนบธรรมเนียมประเพณี ซึ่งมีประเพณีที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาโดยตรง ได้แก่ ประเพณีวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ประเพณีการอุปสมบท ประเพณีทอดกฐิน เป็นต้น^{๗๙}

ฉวีวรรณ สุวรรณภา กล่าวว่า นับตั้งแต่ประเทศไทยได้รับอารยธรรมตะวันตก ชาวไทยได้พัฒนาประเทศไทยไปสู่สังคมที่เจริญขึ้นกว่าเดิม แต่การพัฒนายังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร เพราะยังมีปัญหาทางด้านการพัฒนาบุคคล เศรษฐกิจ สังคม การเมือง วัฒนธรรมและศาสนา การพัฒนาประเทศจะดำเนินไปด้วยปริมาณและคุณภาพเพียงใดนั้นย่อมจะขึ้นอยู่กับลักษณะต่างๆ ของประชากรในประเทศนั้นๆ ดังนั้น จึงมีความจำเป็นที่จะต้องพัฒนาบุคคลด้านจิตใจให้มีความสัมพันธ์กับการพัฒนาสังคมด้านอื่นๆ ด้วย พระพุทธศาสนาเป็นสถาบันที่จำเป็นของสังคมอันจะขาดไม่ได้ แม้จะถูกกระทบกระเทือน หรือตกต่ำในบางครั้งบางคราว ทั้งนี้เพราะชีวิตมนุษย์ไม่สามารถดำรงอยู่ได้ด้วยวัตถุเพียงอย่างเดียว เพราะวัตถุไม่สามารถสนองตอบต่อความต้องการที่ไม่รู้จบสิ้นของมนุษย์ ดังนั้นศาสนาและวัฒนธรรมจึงถูกหยิบยกขึ้นมาในฐานะเป็นแกนกลางทางจิตใจ เป็นกรอบแห่งความประพฤติของประชาชนในสังคม พระพุทธศาสนานอกจากจะมีพระธรรมคือคำสอนของพระพุทธเจ้าแล้วยังมีวัดและพระสงฆ์ วัดและพระสงฆ์กับประชาชนมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด วัดเป็นทุกอย่างของสังคม เป็นศูนย์กลางที่รวมจิตใจของประชาชนส่วนพระสงฆ์ซึ่งเป็นตัวแทนวัดก็กลายเป็นผู้นำทางด้านจิตใจของประชาชน เป็นศูนย์รวมแห่งความเคารพเชื่อถือศรัทธาและความร่วมมือ^{๘๐}

รลิกา อังกร และคณะ ได้กล่าวว่า พระสงฆ์ควรแสดงบทบาทในการเผยแผ่พุทธศาสนาควบคู่ไปกับการนำมโนธรรมในวัดโดยให้เหตุผลที่สรุปได้ว่า การที่สังคมมีการเปลี่ยนแปลงไปวัดและพระสงฆ์จึงควรมีการปรับเปลี่ยนบทบาทให้สอดคล้องกับสภาพสังคมในปัจจุบัน ซึ่งการทำหน้าที่

^{๗๙} สุริยัน พินทอง, พระสงฆ์และการปฏิบัติที่เหมาะสมต่อพระสงฆ์, [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <http://www.kwc.ac.th/4prashon.htm>, [๒๗ กรกฎาคม ๒๕๕๔]

^{๘๐} ฉวีวรรณ สุวรรณภา, พระพุทธศาสนากับวัฒนธรรมไทย, [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : http://www.mcu.ac.th/site/articlecontent_desc.php?article_id=743&articlegroup_id=162, [๒๗ กรกฎาคม ๒๕๕๔].

ในการเผยแผ่พุทธศาสนาโดยวิธีการแบบเดิมเพียงอย่างเดียว นั้น อาจไม่เพียงพอและไม่น่าสนใจสำหรับผู้ที่มาศึกษาหาความรู้และมาเที่ยวชมวัด ดังนั้นวัดและพระสงฆ์จึงควรมีการปรับกลวิธีในการเผยแผ่พุทธศาสนาใหม่โดยการเผยแผ่พุทธศาสนาควบคู่ไปกับการนำชมศิลปวัฒนธรรมในวัด เนื่องจากนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวชมวัดพุทธศาสนา ในบางครั้งก็อาจต้องการข้อมูลคำแนะนำ หรือข้อความรู้ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับวัด เช่น ประวัติความเป็นมาของวัด โบราณสถาน โบราณวัตถุ ลวดลายจิตรกรรมฝาผนัง และสถาปัตยกรรมต่างๆ ของวัด ตลอดจนกิจกรรมการปฏิบัติเมื่อท่องเที่ยววัด ซึ่งข้อมูลต่างๆ เหล่านี้ บุคคลที่จะเป็นผู้ถ่ายทอดได้ดีที่สุด คือ เจ้าอาวาสหรือพระภิกษุสงฆ์ที่ประจำอยู่วัดนั้นๆ อีกทั้งในฐานะที่พระสงฆ์เป็นผู้สืบทอด และเผยแผ่พระพุทธศาสนา พระสงฆ์จึงสามารถใช้บทบาทดังกล่าวในการถ่ายทอดประวัติหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนา สู่ความเป็นรูปธรรมให้มากขึ้นและเด่นชัดยิ่งขึ้น ให้แก่ผู้ที่มาท่องเที่ยววัดให้ได้รับความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาและวัดอย่างแท้จริง เพราะศิลปกรรมต่างๆ ในวัด ไม่ว่าจะเป็นจิตรกรรมฝาผนังโบสถ์ วิหาร ศาลาการเปรียญ หรือรูปปั้น ส่วนใหญ่จะเป็นการนำเอาเรื่องราวในพุทธประวัติหรือหลักธรรมของศาสนามาถ่ายทอดออกเป็นศิลปะ ทำให้นักท่องเที่ยวหรือผู้ที่สนใจสามารถชม และได้รับความรู้เกี่ยวกับพุทธศาสนา คุณค่าในศิลปกรรมต่างๆ ในวัดจากพระสงฆ์ ตลอดจนการสนทนาธรรม ซึ่งเป็นอีกวัตถุประสงค์หนึ่งของการท่องเที่ยวได้อย่างซาบซึ้งและเข้าใจในพระธรรมคำสอนของพระพุทธองค์ บทบาทของพระสงฆ์ในการเผยแผ่พุทธศาสนาควบคู่ไปกับการนำชมศิลปวัฒนธรรมในวัด จึงเป็นบทบาทที่พระสงฆ์พึงกระทำ เพื่อดึงดูดให้คนเข้ามาศึกษาพระธรรม ตลอดจนข้อความรู้อื่นที่เกี่ยวข้องกับวัดให้มากขึ้นและไม่เกิดความรู้สึกน่าเบื่อหน่ายต่อกิจกรรมการเผยแผ่พุทธศาสนาแบบเดิมอีกต่อไป อีกทั้งยังเป็นการดึงดูดนักท่องเที่ยวและประชาชนทั่วไปที่สนใจทุกระดับชั้น ให้หันมาศึกษาหาความรู้มากยิ่งขึ้นจะเห็นว่าแนวความคิดการเผยแผ่พุทธศาสนาควบคู่ไปกับการนำชมศิลปวัฒนธรรมในวัด เป็นการสร้างความเชื่อมโยงระหว่างการท่องเที่ยวกับศาสนา ซึ่งการท่องเที่ยวจะเป็นเครื่องมือในการเผยแผ่พุทธศาสนาของพระสงฆ์ และปัจจัยสำคัญที่ทำให้การเผยแผ่พุทธศาสนาควบคู่ไปกับการนำชมศิลปวัฒนธรรมในวัดสำเร็จลุล่วงได้นั้นคือ ปัจจัยด้านบุคลากร อันได้แก่พระสงฆ์ เพราะพระสงฆ์มีลักษณะบทบาทที่สัมพันธ์กับนักท่องเที่ยวอย่างใกล้ชิด โดยเป็นผู้ที่ถ่ายทอดข้อมูลให้นักท่องเที่ยว ซึ่งหากมีปัญหาที่เกิดจากตัวพระสงฆ์ ก็จะส่งผลต่อการดำเนินกิจกรรมได้^{๘๑}

^{๘๑}รศิกา อังกูร และคณะ, ความพร้อมของวัดในเขตกรุงเทพมหานครเกี่ยวกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยผ่านการนำชมศิลปวัฒนธรรม, (กรุงเทพมหานคร : ฝ่ายพัฒนาและเผยแพร่งานวิจัย

คุณ โทชน์ ได้กล่าวถึงบทบาทของวัดในพระพุทธศาสนาที่มีต่อสังคมไทย พอสรุปได้ดังนี้ ๑) เป็นสถานที่ศึกษาสำหรับประชาชน ๒) เป็นสถานสงเคราะห์ ๓) เป็นสถานที่สัปปายะ คือเป็นที่สบายกายสบายใจ ๔) เป็นสถานที่จุติพิพิธภัณฑสถาน ๕) เป็นสถานที่ประกอบพิธีกรรมทางศาสนา ๖) เป็นสถานที่จัดงานเทศกาลและแสดงมหรสพต่าง ๆ ๗) เป็นศูนย์กลางการบริการหรืองานปกครอง เช่น การเรียกประชุมเพื่อแจ้งกิจการหรือข่าวสาร ๘) เป็นสถานสวัสดิการ สงเคราะห์แก่คนยากจนและคนที่ไร้ที่พึ่งพิง ๙) เป็นศูนย์กลางศิลปวัฒนธรรม ๑๐) เป็นสถานที่แสดงความสามัคคี ๑๑) เป็นคลังพัสดุสำหรับเก็บของเครื่องใช้ส่วนรวม ๑๒) เป็นที่ใกล้เคียงข้อพิพาทและเป็นที่ให้คำปรึกษาแก่ชาวบ้าน ๑๓) เป็น฼ณาสถาน ๑๔) เป็นสถานดำเนินกิจการทางการเมือง ๑๕) เป็นตลาดนัดและตลาดโต้รุ่ง^๒

สรุปแนวคิดเกี่ยวกับพระสงฆ์ที่มีต่อวัฒนธรรม คือ การที่สังคมมีการเปลี่ยนแปลงไป วัดและพระสงฆ์จึงควรมีการปรับเปลี่ยนบทบาทให้สอดคล้องกับสภาพสังคมในปัจจุบัน ซึ่งการทำหน้าที่ในการเผยแผ่พุทธศาสนาโดยวิธีการแบบเดิมเพียงอย่างเดียวเท่านั้น และวัดเป็นศูนย์กลางของชุมชน นอกจากเป็นที่ทำบุญฟังเทศน์ และร่วมพิธีกรรมทางศาสนาแล้ว ยังเป็นสถานที่เล่าเรียนของบุตรหลาน เป็นที่ประชุม เป็นที่พักของคนเดินทาง บางแห่งเป็นสถานที่รักษาความเจ็บป่วย และเป็นที่ยรวมของศิลปวัฒนธรรมต่างๆ โดยมีพระสงฆ์เป็นผู้ที่มีบทบาทหลักสำคัญในการอนุรักษ์ และสืบทอดพระพุทธศาสนา

๒.๕ ข้อมูลเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของมอญ-รามัญ จังหวัดสมุทรปราการ

จากการศึกษาเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวประวัติศาสตร์ความเป็นมาของชนชาวมอญ รามัญผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานซึ่งมีดังนี้

๒.๕.๑. ประวัติศาสตร์มอญ

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๔๔), หน้า ๑-๔.

^๒คุณ โทชน์, พุทธศาสนากับชีวิต, (กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, ๒๕๓๗), หน้า ๒๗.

มอญเป็นชนชาติที่เก่าแก่ที่สุดชนชาติหนึ่งในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มีถิ่นฐานเดิมอยู่บริเวณพม่าตอนล่าง เป็นผู้บุกเบิกและวางรากฐานทางด้านศาสนา วัฒนธรรม ประเพณี อักษร ศาสตร์ สถาปัตยกรรม กฎหมาย นาฏศิลป์ และดนตรี ที่เป็นมรดกตกทอดของประเทศต่างๆ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ แม้ว่าทุกวันนี้ชนชาติมอญไม่มีอาณาเขตประเทศปกครองตนเองก็ตาม แต่คนมอญส่วนหนึ่งได้เข้ามาตั้งรกรากอยู่ในดินแดนที่เป็นประเทศไทย ดังปรากฏว่ามีอักษรมอญในจารึกสมัยทวารวดีแต่ต่อมาเมื่อชนชาติไทยเข้มแข็งตั้งอาณาจักรขึ้นในพื้นที่ลุ่มน้ำเจ้าพระยา คนมอญที่เป็นชาวพื้นเมืองจึงกลายเป็นคนไทยไปหมด ทั้งสองชนชาติมีความกลมกลืนใกล้ชิดจนไม่สามารถแบ่งแยกเชื้อชาติ หรือจำแนกความแตกต่างด้านศิลปวัฒนธรรมมอญออกจากไทยได้

อาณาจักรมอญต้องอยู่ในภาวะสงครามมาโดยตลอด โดยเฉพาะในช่วงพุทธศตวรรษที่ ๒๒-๒๔ การที่บ้านเมืองเข้าสู่ภาวะสงคราม เป็นผลให้ประชาชนประสบความยากลำบากในการดำเนินชีวิตจนต้องโยกย้ายมาพึ่งพระบรมโพธิสมภารในแผ่นดินไทยหลายครั้ง คือในสมัยอยุธยา (พ.ศ. ๒๓๕๘-๒๓๖๗) ๖ ครั้ง สมัยธนบุรี (พ.ศ. ๒๓๑๗) ๑ ครั้ง และสมัยรัตนโกสินทร์ (พ.ศ. ๒๓๕๘-๒๓๖๗) ๒ ครั้ง รวม ๙ ครั้ง

ชาวมอญกลายเป็นกำลังสำคัญส่วนหนึ่งของอาณาจักรไทย ทั้งในฐานะเป็นแรงงานภาคการเกษตร และเป็นกำลังป้องกันประเทศ ชนชั้นปกครองของไทยเองก็ไม่ได้มองว่า “มอญ” เป็นชาวต่างชาติ ชาวมอญมีสิทธิเช่นเดียวกับชาวไทยทุกประการหากชาวมอญทำเรื่องเสื่อมเสียก็ย่อมส่งผลถึงชื่อเสียงของชาวไทยโดยรวม ดังมีประกาศในพระราชกำหนดสมัยกรุงศรีอยุธยา โดยพระเจ้าเอกทัศ ราว พ.ศ. ๒๓๐๖ ความว่า

“แต่นี้สืบไปเมื่อน้ำ ห้ามอย่าให้ไทย มอญ ลาว ลักลอบไปช่องเสพเมณ
ธรรม ด้วยแขก ฝรั่งเศส อังกฤษ कुลา มลายู ซึ่งถือเป็นฝ่ายมิจฉาธิฐี เพื่อมิให้ฝูง
ทวยราษฎร์ไปสู่อบายทุกข์...ถ้าผู้ใดมิฟัง ลักลอบไปช่องเสพเมณธรรม
ด้วยผู้ถือมิจฉาธิฐี พิจารณาสืบสวนจับได้....เป็นโทษถึงสิ้นชีวิตฝ่ายพ่อ
แม่อุติพี่น้องซึ่งมิได้กำชับห้ามปรามเป็นโทษด้วยใกล้แลไกล”

จากหลักฐานข้างต้นย่อมแสดงให้เห็นว่า ชนชั้นปกครองของไทยถือว่ามอญเป็นพลเมืองที่มีสิทธิเท่าเทียมคนไทย ได้รับการยอมรับให้เข้ารับราชการ ตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนประกอบอาชีพ

ตลอดจนแต่งงานอยู่กับชาวไทย และหล่อหลอมรวมกันเป็นหนึ่งเดียวในสังคมไทยดังปัจจุบัน ดังกรณี เจ้าแม่วัดดุสิต หรือหม่อมเจ้าหญิงอำไพ ราชธิดาของสมเด็จพระเอกาทศรถ (พระนามของสมเด็จพระนารายณ์มหาราช) ซึ่งสมรสกับขุนนางผู้สืบตระกูลมาจากนายทหารมอญที่ติดตามสมเด็จพระนเรศวรมหาราชเข้ามาพร้อมพระมหาเถรคันฉ่อง เมื่อ พ.ศ. ๒๑๓๓ และบุตรของเจ้าแม่วัดดุสิต คือ เจ้าพระยาโกษาปาน ผู้เป็นบรรพบุรุษของพระปฐมบรมราชชนกในจักรีวงศ์^{๘๓}

การปกครองเมืองนครเขื่อนขันธ์เริ่มต้นจากสมิงทอมาซึ่งได้รับแต่งตั้งจากพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยเป็นพระยานครเขื่อนขันธ์รามัญชาติเสนาบดีสิทธิสงคราม พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย โปรดเกล้าฯ ให้พระยานครเขื่อนขันธ์รามัญชาติเสนาบดีศรีสิทธิสงคราม เป็นเจ้าเมืองพร้อมทั้งตั้งกรรมการการเมืองทุกตำแหน่ง นับแต่นั้นมาตระกูลคชเสนีก็ปกครองเมืองนครเขื่อนขันธ์สืบต่อมารวมแล้ว ๙ ท่าน คือ

๑. พระยานครเขื่อนขันธ์รามัญชาติเสนาบดีสิทธิสงคราม (ทอมา คชเสนี) พ.ศ. ๒๓๕๘ – ๒๔๐๑ เป็นบุตรคนที่ ๓ ของเจ้าพระยามหาโยธา (เจ่ง คชเสนี)
๒. พระยาดำรงราชพลขันธ์ (จ้อย คชเสนี) พ.ศ. ๒๔๐๑-พ.ศ. ๒๔๒๖ ท่านเป็นบุตรคนที่ ๓ ของพระยามหาโยธา (ทอเรียะ)
๓. พระยามหาโยธา (นกแก้ว คชเสนี) พ.ศ. ๒๔๒๖-พ.ศ. ๒๔๓๐ เป็นบุตรคนที่ ๕ ของท่านจ้อย ต่อมาได้เป็นเอกอัครราชทูตไทยประจำประเทศเยอรมัน และอังกฤษ
๔. พระยาขยันสงคราม (เจ๊ก หรือ แป๊ะ คชเสนี) พ.ศ. ๒๔๓๐-พ.ศ. ๒๔๔๕ เป็นบุตรคนที่ ๙ ของท่านจ้อย
๕. พระยาเกียรติ (ขุนทอง คชเสนี)
๖. พระยาดำรงราชพลขันธ์ (หยอย คชเสนี) พ.ศ. ๒๔๔๕-พ.ศ. ๒๔๕๐) เป็นบุตรคนที่ ๑๕ ของท่านจ้อย
๗. พระยาเทพพลู (ทองคำ คชเสนี) พ.ศ. ๒๔๕๐-พ.ศ. ๒๔๕๔ เป็นบุตรคนที่ ๒ ของหลวงภักดีโยธาหลานของเจ้าพระยามหาโยธา (ทอเรียะ)
๘. พระยาพิพิธมนตรี (ปุย คชเสนี) พ.ศ. ๒๔๕๔-พ.ศ. ๒๔๕๗ เป็นบุตรของพระยาเกียรติ (ขุนทอง)

^{๘๓} รุ่งโรจน์ แสงพันธุ์, อนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพศาสตราจารย์เกียรติคุณ นายแพทย์ สุเอ็ด คชเสนี, (กรุงเทพมหานคร : เท็คโพรโมชั่น แอนด์ แอ็ดเวอร์ไทซซิง จำกัด, ๒๕๕๑), หน้า ๑๐๙-๑๑๓.

๙. พระยานาคราชกำแหงประแดงบุรีนายก (แจ้ง คชเสนี) พ.ศ.๒๔๕๒-พ.ศ.๒๔๖๗ เป็นบุตรคนที่ ๑๘ ของท่านจ้อย

หลังจากลำดับที่ ๙ เป็นคนนอกตระกูลคชเสนี คือ

๑๐. พระยาพายัพพิริยกิจ (เป้า จารุเสถียร)

๑๑. พระประแดงบุรี (โต)

๑๒. พระยาพิชัยบุรินทร์ (สะอาด)^{๘๔}

ครั้นถึงรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว พระองค์ทรงให้เปลี่ยนชื่อเมืองนครเขื่อนขันธ์เป็นจังหวัดพระประแดง เมื่อ พ.ศ.๒๔๕๘ พระยานาคราชฯ ก็ยังคงดำรงตำแหน่งเป็นผู้ว่าราชการจังหวัดพระประแดง จนกระทั่งถึงแก่กรรม เมื่อ พ.ศ.๒๔๖๗ จึงได้ทรงแต่งตั้งผู้ว่าราชการจังหวัดคนใหม่ คือ พระยาพายัพพิริยกิจ (เป้า จารุเสถียร) คนต่อมา คือ พระประแดงบุรี และคนสุดท้าย คือ พระพิชัยบุรินทร์จังหวัดพระประแดงก็สิ้นสุดลงใน พ.ศ.๒๔๗๔ จากนั้นก็เปลี่ยนสถานะภาพเป็นอำเภอพระประแดง ในสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว อันเนื่องมาจากบ้านเมืองตกอยู่ในภาวะวิกฤตข้าวยาก หนักแพง จำต้องตัดค่าใช้จ่ายในส่วนที่ไม่จำเป็นออก^{๘๕}

ปู่ ย่า ตา ยาย เล่ากันว่า เมื่อครั้งที่แยกย้ายครอบครัวมาจากเมืองปทุมธานีนั้น ชีวิตมีแต่ความยากลำบากต้องหักล้างถางพง เพื่อสร้างบ้านเรือนหรือที่พักอาศัย วัสดุอย่างดีก็ไม่มี ฝนตกหนัก ไบจาก หญ้าคา ที่ดินทำมาหากินก็พอปลูกผักผลไม้ได้บ้าง พวกผู้ชายที่มีโอกาสได้เป็นทหาร จะมีความเป็นอยู่ที่ดีกว่า เพราะมีเงินเดือนสำหรับใช้จ่าย อย่างไรก็ตามพระมหากษัตริย์คุณของพระมหากษัตริย์ไทยนั้นท่วมท้นล้นกระหม่อม คนมอญทุกคนมีสิทธิเท่าเทียมคนไทยทุกอย่าง มีสิทธิในการทำมาหาเลี้ยงชีพ ศึกษาเล่าเรียนและนับถือศาสนา การทำนาคืออาชีพหลักที่คนมอญเลือก เพราะมีความถนัดมาแต่ครั้งที่อยู่ในเมืองมอญ (นักโบราณคดีชาวมอญท่านหนึ่ง คือ ดร.ปันฮละเคยวินิจฉัยว่ามอญปากกลัดนั้น ส่วนใหญ่อพยพมาจากหงสาวดี และที่หงสาวดี ก็มีผู้คนประกอบอาชีพทำนาเป็นพื้นฐาน ถ้าจะพิจารณาถึงภาษาพูดก็คล้ายคลึงกัน) ในเรื่องอาหารการกินยังขอรับประทานอาหารมอญ คือ ไบกระเจียบ ลูกมะสัน และปลาร้า ซึ่งทำกินง่าย ไม่มีส่วนประกอบ ส่วนผสมอะไรมากนัก

^{๘๔} ประพันธ์พงษ์ เทวคุปต์, อนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพ ศาสตราจารย์เกียรติคุณ นายแพทย์สุเ็ด คชเสนี, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทเทคโนโลยีชั่น แอนด์ แอ็ดเวอร์ไทซิง จำกัด, ๒๕๕๑), หน้า ๙๓.

^{๘๕} สุวัฒนา ธาตานิติและผุสดี ทิมพัส. การศึกษาชุมชนมอญในพื้นที่อำเภอพระประแดง จ.สมุทรปราการ, (คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๘), หน้า ๒๗.

สำหรับภาษา ยังพูดภาษามอญกันทุกหมู่บ้าน แม้กระทั่งคนจีนที่เข้ามาค้าขายยังต้องหัดพูดภาษามอญ มิฉะนั้นจะค้าขายกันไม่รู้เรื่องส่วนการแต่งกายก็ยังคงแต่งกายตามแบบฉบับเดิม คือ ชายจะนุ่งโจงกระเบน สวมเสื้อแขนกระบอกยาว ตัวเสื้อสั้นระดับเอว^{๘๖}

๒.๕.๒ ถิ่นฐานของคนมอญจังหวัดสมุทรปราการ

การอพยพของชาวมอญ เข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่ในจังหวัดสมุทรปราการนั้น ไม่มีหลักฐานบันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษร ต่างจากการอพยพของมอญส่วนอื่นๆ ของไทย เช่น ชาวมอญจังหวัดสมุทรปราการ นนทบุรี และปทุมธานี ซึ่งมีการอพยพเข้ามาโดยมีใบบอกมาล่วงหน้า พระเจ้าแผ่นดิน จักรพรรดิโกนโกน ให้จัดกองทัพไปรับ และจัดสถานที่ให้อยู่อย่างเป็นทางการ ด้วยเป็นเพราะชาวมอญในจังหวัดสมุทรสาครนั้น จำนวนหมู่บ้านเข้ามาน้อย แล้วค่อยๆ รวมตัวกันภายหลัง หรือเข้ามาตั้งมาก่อนที่มีการบันทึกเอาไว้อย่างเป็นทางการ ดังมีผู้กล่าวว่าชาวมอญในจังหวัดสมุทรปราการเข้ามาสมัยเดียวกันกับชาวมอญที่บ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ที่มีสถาปัตยกรรมมอญเป็นหลักฐานยืนยันว่าเป็นกลุ่มมอญที่เก่าแก่ วิถีชีวิตและภาษามอญที่ใช้แปลกและเก่ากว่าที่อื่น ทว่ามีหลายสิ่งทีกลมกลืนกับชาวมอญในจังหวัดสมุทรปราการ

งานเขียนของ มรกต งามรักดี กล่าวในทำนองเดียวกันว่าชาวมอญจังหวัดสมุทรปราการ อพยพเข้าเมืองไทยตั้งแต่สมัยอยุธยา พร้อมสมเด็จพระนเรศวรและพระมหาเถรคันฉ่อง เมื่อ พ.ศ. ๒๑๒๗ ในครั้งนั้นทรงโปรดฯ ให้ปลูกบ้านเรือนอยู่ที่บ้านใหม่มะขามหย่องบางลี่ และบางขามซึ่งบางขามนี้อยู่ในเขตจังหวัดสมุทรสาคร

จากหลักฐานข้างต้น และการสอบถามผู้สูงอายุ ซึ่งล้วนมีญาติพี่น้องที่เป็นบุคคลสำคัญมีชื่อเสียงในอดีต อันมีส่วนสำคัญที่ทำให้ลูกหลานในตระกูลของท่านเหล่านั้น สามารถจดจำเรื่องราวได้ดีเป็นพิเศษ กล่าวว่ามอญในจังหวัดสมุทรปราการได้อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานแล้วตั้งแต่สมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย (พ.ศ. ๒๓๕๒-๒๓๖๗)

สิ่งที่สามารถยืนยันคำบอกเล่าของบรรดาผู้สูงอายุเหล่านั้น คือ เอกสารฉบับพิมพ์ภาษามอญ พิมพ์ในประเทศพม่า ชื่อว่า “เถระรูปปอดต้อย” เป็นหนังสือที่รวบรวมประวัติพระเถระผู้ใหญ่ใน

^{๘๖} สุภรณ์ โอเจริญ, อนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพ ศาตราจารย์เกียรติคุณ นายแพทย์สุธีธ คชเสนี, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทเทคโนโลยีขั้น แอนด์ แอดเวอร์ไทซิง จำกัด, ๒๕๕๑), หน้า ๙๗.

ธรรมยุติกนิกาย ของชาวมอญ (ประเทศพม่าปัจจุบัน) ผู้ที่นำพุทธศาสนาแบบธรรมยุติกนิกายจากเมืองไทยไปเผยแผ่ที่เมืองมอญ คือ พระไตรสรณธัช (อาจารย์เย็น) โดยระบุว่าท่านมหาเย็นเป็นผู้ที่สถาปนาธรรมยุติกนิกายในเมืองมอญ เมื่อเดือน ๑๒ ขึ้น ๑๓ ค่ำ วันพฤหัสบดี ปีจุลศักราช ๑๒๐๓ (พ.ศ.๒๓๘๔) ท่านได้ถือกำเนิดในหมู่บ้านมอญ ชื่อบ้านคลองครุ จังหวัดสมุทรปราการ

อาจารย์เย็น อุปสมบทที่วัดบวรนิเวศวิหาร มีสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาปวเรศวริยาลงกรณ์ เป็นพระอุปัชฌาย์ สอบได้เปรียญธรรม ๕ ประโยค มีความเชี่ยวชาญภาษาชามอญและบาลีเป็นอย่างดี เป็นพระเปรียญผู้ใหญ่รูปหนึ่งที่มีความไว้วางใจแต่งตั้งให้เป็นครูสอนพระปริยัติธรรมประจำสำนัก มีลูกศิษย์ศึกษาในสำนักของท่านเป็นจำนวนมาก

ภายหลังท่านได้ลาสิกขาเข้ารับราชการเป็นมหาดเล็กในกรมพระนเรศวรฤทธิ์ เป็นเวลา ๑ ปีแล้วเดินทางไปเมืองหงสาวดี ท่านเปื้อนหน่วยวิสัยฆราวาส จึงอุปสมบทอีกครั้งที่นั่น ในระหว่างนั้นท่านได้นำพุทธศาสนาธรรมยุติกนิกายจากเมืองไทย ไปเผยแผ่ยังบรรดาวัดมอญในประเทศพม่าด้วย เมื่อ พ.ศ.๒๔๑๙ และท่านได้สร้างวัดมอญขึ้นที่นั่นเป็นจำนวนถึง ๕๒ วัด (ปัจจุบันมีวัดธรรมยุติกนิกายทั้งสิ้น ๑๐๒ วัด) หนึ่งในนั้นชื่อว่า “วัดมหาเย็น”

หลังกลับจากเมืองหงสาวดี ท่านก็ได้จาริกไปที่ต่าง ๆ ทั่วประเทศ มีได้อยู่เป็นหลักแหล่งจนเมื่อ พ.ศ.๒๔๕๐ วัดบวรมงคลได้ว่างเว้นจากเจ้าอาวาส ไม่อาจหาพระมอญที่มีความรู้และบารมีเพียงพอเหมาะสม คณะสงฆ์และสมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมวชิรญาณวโรรส จึงโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งพระมหาเย็นพุทธวิโส เปรียญธรรม ๕ ประโยค เป็นพระราชาคณะที่พระไตรสรณธัช และโปรดฯ ให้เป็นเจ้าอาวาสวัดบวรมงคล รูปที่ ๗

จากคำบอกเล่าของพระครูสาครสีลคุณ (อาจารย์ตุ้) อายุ ๘๐ ปี เจ้าอาวาสวัดคลองครุ ตำบลท่าทราย จังหวัดสมุทรสาคร ซึ่งเป็นบ้านเกิดของอาจารย์เย็นเป็นมอญที่เกิดเมืองไทย แต่ไม่ทราบว่ายอพยพมาจากไหน ได้มาตั้งรกรากที่บ้านคลองครุ จังหวัดสมุทรสาคร มีบุตรธิดารวมกันทั้งสิ้น ๑๐ คน คนเป็นหญิงชื่อโต่น อาจารย์เป็นที่ ๒ ยายของอาจารย์ เป็นคนที่ ๓ คนที่ ๔-๙ ไม่มีใครทราบว่า เป็นหญิงหรือชาย ชื่ออะไร เพราะไปรับราชการในวังที่กรุงเทพฯ ส่วนคนที่ ๑๐ เป็นหญิงชื่อ มิเจ้าะ แปลว่าลูกสาวคนที่สิบ

เมื่อนับปีเกิดของอาจารย์เย็น คือ พ.ศ. ๒๓๘๔ อาจารย์เย็นเป็นลูกคนที่ ๒ คาดว่ามีอายุห่างจากพี่สาว ๑-๒ ปีขึ้นไป ตอนที่ให้กำเนิดอาจารย์เย็น พ่อแม่ของท่านคงอายุราว ๒๐-๒๕ ปี เมื่อมีผู้ยืนยันว่าพ่อแม่ต้องมาอยู่ที่บ้านคลองครุอย่างน้อยก่อน พ.ศ.๒๓๖๒ ซึ่งเป็นช่วงเวลาใกล้เคียงกับการ

อพยพครั้งใหญ่ของมอญในสมัยราชการที่ ๒ คือ พ.ศ.๒๓๕๘ แต่ในการอพยพครั้งนี้ พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยโปรดฯ ให้ไปตั้งบ้านเรือนอยู่ที่ สามโคก ปากเกร็ด และพระประแดง มิได้กล่าวถึงสมุทรสาคร แต่อาจเป็นไปได้ว่าในการอพยพครั้ง ซึ่งเป็นการอพยพครั้งใหญ่มาก เป็นจำนวน ๔๐,๐๐๐ คนเศษ อพยพกันเข้ามาหลายเส้นทาง เนื่องจากถูกพม่ากดขี่อย่างหนัก ฉะนั้นในการอพยพจึงมีการตกหล่น กระจายกระจัดกระจาย พลัดกันหลงทางบ้าง เมื่อเดินทางมาถึงเมืองไทยแล้ว และล่องเข้ามายังสมุทรสาคร จึงต้องปักหลักอยู่รอญาติที่จะตามมาและดูที่ท่าทางการไทยว่าจะมีนโยบายลงมาอย่างไร

เอกสารฝ่ายศาสนสถาน กรมการศาสนา ระบุประวัติวัดในชุมชนมอญดั้งเดิม ตำบลท่าทรายและตำบลบ้านเกาะ จังหวัดสมุทรสาคร คือ วัดบางปลา สร้างเมื่อ พ.ศ.๒๓๒๐ และ วัดเกาะ สร้างเมื่อ พ.ศ. ๒๓๑๘ สอดคล้องกับเอกสารกรมศิลปากร ระบุว่าอุโบสถวัดเกาะ มีรูปแบบสถาปัตยกรรม ศิลปะการตกแต่งรวมทั้งพระพุทธรูปทรงเครื่องยืนในอุโบสถ เป็นศิลปะแบบมอญ และอยู่ชานนอกปลาย

จากหลักฐานข้างต้นสามารถสรุปได้ว่าชุมชนมอญที่สมุทรปราการในยุคแรกตั้งถิ่นฐานอยู่ที่ตำบลบ้านเกาะ และตำบลท่าทราย โดยอพยพเข้ามาก่อน พ.ศ.๒๓๖๒ ตรงกับรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ได้สร้างวัดขึ้นภายในชุมชนของตนเองเพื่อให้พระสงฆ์ที่อพยพพร้อมมาด้วย อยู่จำพรรษา และเป็นศูนย์รวมจิตใจของชาวบ้าน ได้แก่ วัดบางปลา วัดเกาะ และ วัดคลองครุ^{๘๗}

๒.๕.๓. ประเพณีในรอบปีของชาวไทยมอญ

การเคารพนับถือพระพุทธศาสนา ก็นับว่าเป็นวิถีชีวิตของคนไทยเชื้อสายมอญทุกคน เป็นสิ่งที่สะท้อนให้มองเห็นจากประเพณีรอบปี มีพิธีกรรมต่างๆ เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตดำเนินไปอย่างสม่ำเสมอ

วัดทุกวัดเป็นจุดศูนย์กลางของสังคมในการประกอบกิจกรรม ประเพณีกรรมต่างๆ เหล่านั้น วัดจึงเป็นสถานที่ที่ชาวบ้านทั้งหลายซึ่งอยู่ในสังคมหรือชุมชนให้การดูแลบำรุงรักษาเป็นกรณีพิเศษ

^{๘๗} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๑๖-๑๑๘.

นอกจากการช่วยเหลือเสียสละทุนทรัพย์ เงิน ทอง วัสดุและแรงงานด้านบูรณะ บำรุงรักษาแล้ว วัดยังเป็นสถานที่แห่งเดียว ซึ่งเป็นที่เก็บสิ่งของส่วนรวมเครื่องใช้วัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ใช้ในการประกอบกิจกรรม ประเพณีและพิธีกรรม

วัดจึงเป็นสิ่งก่อสร้างที่จะต้องสร้างขึ้นอย่างประณีต วิจิตรบรรจงงดงาม เป็นยอด ศิลปะที่ขีดหน้าชูตา อันแสดงให้เห็นถึงภูมิปัญญาของชาวบ้าน และฐานะความเป็นอยู่ของชุมชน ประเพณี พิธีกรรมไทยทั้ง ๑๒ เดือนของคนไทยเชื้อสายมอญแถบลุ่มแม่น้ำแม่กลอง

เดือน ๕	สงกรานต์ข้าวแช่ แห่ปลา ค้าโพธิ์ ไรยทราย ชักบังสุกุล และทรงน้ำพระ
เดือน ๖	พิธีแรกนาขวัญ ไถ ปักดำนาตามประเพณี
เดือน ๗	ทำบุญ ถวายทานผ้าอาบน้ำฝนแด่พระสงฆ์
เดือน ๘	หล่อเทียนจำนำพรรษา ถวายเทียนจำนำพรรษาพานพุ่มแด่พระสงฆ์
เดือน ๙	ฤดูการทำนาหว่านข้าวกล้า ปักดำนา
เดือน ๑๐	ตำข้าวเหนียวทำขนมตักบาตร ตักบาตรน้ำผึ้ง
เดือน ๑๑	กวนขนมกระยาสารท ตักบาตรออกพรรษา
เดือน ๑๒	ตั้งศาลพระแม่โพสพที่ทุ่งนา เพื่อเซ่นไหว้ประจำปี
เดือน ๑ (อ้าย)	ตำข้าวเม่าข้าวใหม่เซ่นไหว้ผีบ้าน และถวายพระสงฆ์ที่วัด
เดือน ๒ (ยี่)	ประเพณีลงแขกเกี่ยวข้าว และลงแขกนวดข้าว
เดือน ๓	สารทข้าวหลาม ทำบุญฟั่นก่อไฟถวาย พระสงฆ์ และทำบุญ
	วัน “มาฆบูชา”
เดือน ๔	สิ้นฤดูทำนา ชายเข้าป่าตัดไม้ล่องแพ จักสาน หญิงเข้าหูก
	ทอผ้านุ่งผ้าห่มของครอบครัว

ประเพณีกิจกรรมตามที่กล่าวทั้ง ๑๒ เดือนในรอบปี ถึงแม้จะเข้าสู่ยุคแห่งโลกาภิวัตน์แล้วก็ตาม แต่คนไทยเชื้อสายมอญยังยึดมั่นปฏิบัติกันอยู่ทั่วไปไม่น้อย นับว่าเป็นสิ่งที่น่าสนใจและภาคภูมิใจในวัฒนธรรมชนชาติยิ่งนัก^{๔๔}

ประเพณี และพิธีกรรมการขึ้นบ้านใหม่นั้น สามารถ สรุปได้ ๒ แบบ คือ ผู้คนส่วนใหญ่จัดทำพิธีกรรมแบบง่ายๆ สะดวก คือ เจ้าของบ้านใหม่หาวันฤกษ์งามยามดีจากท่านผู้รู้ หรือพระภิกษุสงฆ์ที่ตนเคารพนับถือ มอบให้ท่านเป็นผู้กำหนดวันฤกษ์ดีให้ตามต้องการ

เมื่อกำหนดวันแน่นอนแล้ว ไปนิมนต์พระภิกษุสงฆ์ตามจำนวนที่ต้องการ โดยให้ท่านไปเจริญพระพุทธมนต์ที่บ้านใหม่ตอนเช้า ฉันทัดอาหารกวัดน้ำแผ่บุญกุศลขึ้นบ้านใหม่แล้ว เจิมประตูบ้าน ประตูห้องนอน พร้อมให้ท่านประพรมน้ำพระพุทธมนต์ทั่วทั้งบ้านใหม่หมดทุกที่ เป็นอันเสร็จพิธีกรรมขึ้นบ้านใหม่ตามประเพณีเรียบร้อยสมบูรณ์

แต่ก็มีเจ้าของบ้านใหม่บางราย จัดงานใหญ่โตครึกครื้นมาก มีการออกบัตรเชิญญาติพี่น้องเพื่อนฝูงมากมายให้มาร่วมงานเลี้ยงฉลองการทำบุญขึ้นบ้านใหม่ ตอนเย็นหรือตอนค่ำคั่นอย่างหลากหลาย

ดูเหมือนว่าประเพณีพิธีกรรมทำบุญขึ้นบ้านใหม่ในปัจจุบัน นิยมทำกันแบบนี้แพร่หลาย อ้างว่า “สะดวกสบาย” กลายเป็นการละทิ้งแบบประเพณีโบราณไปอย่างไม่รู้สึกรู้สักตัวโดยปริยาย

พิธีกรรมขึ้นบ้านใหม่แบบโบราณ ในการปฏิบัติพิธีกรรมแยกออกเป็น ๒ แบบ คือ

๑). พิธีกรรมแบบอย่างง่าย

๒). พิธีกรรมแบบครบถ้วน

พิธีกรรมทั้ง ๒ แบบนี้ ขึ้นอยู่กับสถานภาพทางเศรษฐกิจของแต่ละบ้าน สามารถจะใช้ดุลยพินิจพิจารณาเลือกสรรพิธีกรรมที่เหมาะสมกับสภาพของตนได้ตามความปรารถนา

๑. พิธีกรรมแบบอย่างง่าย ถ้าจะจัดแบบพิธีกรรมอย่างง่าย ก็เพียงแค่เจ้าของบ้านใหม่หาวันฤกษ์งามยามดี เชิญญาติผู้อาวุโสที่เคารพนับถือ ให้ท่านกรุณาไปร่วมกัน ณ บ้านใหม่ของตน เมื่อ

^{๔๔} จวน เครือวิชฌยาจารย์, ประเพณีมอญที่สำคัญ, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร, ๒๕๓๗), หน้า ๑-๓

พวกท่านมาพร้อมกันแล้ว ได้ฤกษ์ให้ท่านช่วยจัดระเบียบแบบโบราณ มอบให้ท่านผู้ใดเกิดวันอะไร ต้องถือวัตถุสิ่งของอะไร จัดลำดับตั้งขบวนแถวคนเดินนำหน้าขบวนแถวจนถึงคนสุดท้ายตามประเพณี

ตามปกติฤกษ์ยามมักถือตอนบ่าย ๓-๕ โมงเย็น เลือกเอาชั่วโมงใดก็ได้ ก่อนเคลื่อนขบวนให้เอาฤกษ์เอาชัยขึ้น ๓ ลา (๓ ครั้ง) ขานรับให้ ฮิ้ว-ฮิ้ว-ฮิ้ว ขึ้นพร้อมกัน ยกขบวนขึ้นบ้านใหม่ เมื่อถึงห้องโถงใหญ่บนบ้านใหม่พร้อมกันแล้ว จัดวางวัสดุสิ่งของที่ช่วยกันถือลงมาตามทิศทางให้ถูกต้องจนหมดผู้คนเหล่านั้นนั่งลงตามลำดับอาวุโส เจ้าของบ้านใหม่จัดดอกไม้ จตุรปู เทียน ทำการบูชาคุณพระศรีรัตนตรัย จากนั้นก็กราบขอมาโทษท่านผู้อาวุโส มีพ่อ แม่ ปู่ย่า ตายาย ฯลฯ ๓ ครั้ง ตามประเพณี แค่นี้เป็นอันเสร็จพิธีกรรมตามประเพณีขึ้นบ้านใหม่เรียบร้อยแล้ว ส่วนเจ้าของบ้านใหม่ เชิญผู้คนที่มาร่วมงาน จะจัดเลี้ยงข้าวปลา อาหารคาว-หวานสักเวลาหนึ่ง เพื่อแสดงน้ำใจเอื้ออาทรต่อกันและกัน ก็ย่อมทำได้ตามปรารถนา

๒. แบบจัดพิธีกรรมอย่างครบถ้วน การจัดพิธีกรรมแบบนี้ ต้องกระทำทุกอย่างตามโบราณประเพณี มีขั้นตอนตามลำดับดังนี้

ก. เริ่มต้นด้วยการเลือกสรรวันดีมีโชคชัยในพิธีกรรมขึ้นบ้านใหม่โบราณประเพณีท่านได้กำหนดไว้สำหรับให้เลือกวันดีให้แล้ว คือ ๑. วันอาทิตย์ ๒. วันจันทร์ ๓. วันอังคาร ๔. วันพุธ ๕. วันพฤหัสบดี ๖. วันศุกร์ รวม ๖ วัน

ท่านให้เว้นเลือกสรรวันเสาร์เพียงวันเดียว เพราะวันเสาร์เป็นวันอัปมงคล บรรพชนท่านห้ามไว้อย่างเด็ดขาด

ข. เมื่อได้วันที่ต้องการกำหนดแน่นอนแล้ว ให้จัดการเรื่องพระภิกษุสงฆ์ โดยไปนิมนต์ท่านตามจำนวนที่ต้องการเพื่อให้ท่านเจริญพุทธมนต์เข้าฉันภัตตาหารเช้า และประพรมน้ำมนต์ทั่วบ้านใหม่ เป็นระยะการทำพิธีกรรมทางพระภิกษุสงฆ์

ค. ผู้เป็นเจ้าของบ้านใหม่ต้องเชิญพี่น้องญาติผู้ใหญ่ มิตรสหาย และผู้มีเกียรติที่เคารพนับถือไปร่วมพิธีกรรมวันขึ้นบ้านใหม่ โดยการออกบัตรเรียนเชิญหรือจะเชิญด้วยวาจาก็ได้ จำนวนมากน้อยตามประสงค์

ง. ฤกษ์พิธีกรรมขึ้นบ้านใหม่ ต้องเริ่มตอนเวลาบ่ายช่วงไหนก็ได้ตามสะดวก โดยการจัดวางวัตถุสิ่งของต่างๆ บนบ้านใหม่ตามทิศให้ถูกต้องเรียบร้อยตามประเพณี (ภายหลังคนถือขึ้นบนบ้านใหม่)^{๘๙}

๒.๕.๔ พุทธศาสนาของชาวมอญ

หน้าที่บทบาทของพระสงฆ์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนานี้ เป็นบทบาทของพระสงฆ์ที่สำคัญ หากจะเทียบกับบทบาทด้านอื่น บทบาทนี้นับว่าเป็นงานที่คณะสงฆ์จัดทำมากที่สุดมากกว่าอย่างอื่น ดังจะเห็นได้จากการตั้งองค์การบริหารคณะสงฆ์ ตามพระราชบัญญัติ พ.ศ. ๒๔๘๔ ในมาตรา ๓๓ ให้จัดระเบียบบริหารคณะสงฆ์เป็น ๔ องค์การ คือ องค์การ^{๙๐} คือ องค์การปกครอง องค์การการศึกษา องค์การเผยแผ่ องค์การสาธารณูปการ และพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ ว่าด้วยระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ได้มีมติให้เจ้าคณะหน เจ้าคณะภาค เจ้าคณะจังหวัด ฯลฯ มีหน้าที่ควบคุมและส่งเสริมการรักษาความเรียบร้อยดีงาม การศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ ให้ดำเนินไปด้วยดี^{๙๑} ส่วนพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ มาตรา ๑๕ ตรี กำหนดหน้าที่ของมหาเถรสมาคม ซึ่งมีอำนาจหน้าที่ควบคุม และส่งเสริมกิจการคณะสงฆ์ให้เป็นไปโดยความเป็นระเบียบเรียบร้อย และมีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับคณะสงฆ์ ๖ ประการ คือ^{๙๒}

๑) การปกครอง	๔) การสาธารณูปการ
๒) การศาสนศึกษา	๕) การศึกษาสงเคราะห์
๓) การเผยแผ่	๖) การสาธารณสงเคราะห์

จะเห็นว่าพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ทั้ง ๓ ฉบับ คือ พ.ศ. ๒๔๘๔ พ.ศ. ๒๕๐๕ และ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ คณะสงฆ์ได้ให้ความสำคัญกับการเผยแผ่พุทธศาสนาเสมอมา เพราะว่สังคมไทย เถกเช่นเดียวกัน สังคมของชาวมอญก็ได้รับอิทธิพลมาจากพระพุทธศาสนา ซึ่งจะเรียกได้ว่า

^{๘๙} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๖-๙.

^{๙๐} มาณพ พลไพรินทร์, คู่มือการบริหารกิจการคณะสงฆ์, (กรุงเทพมหานคร : หจก. ชุตติการพิมพ์, ๒๕๓๙.), หน้า ๓๗๓-๓๗๔.

^{๙๑} กรมการศาสนา, พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๓๕ กฎกระทรวง กฎมหาเถรสมาคม, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์กรมการศาสนา, ๒๕๓๕), หน้า ๑๒๑.

^{๙๒} พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ธมมจิตโต), การปกครองคณะสงฆ์ไทย, พิมพ์ครั้งที่ ๙, (กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๓๙), หน้า ๕๖.

วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวมอญตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตาย หรือตลอดจนวิถีคิด อุปนิสัยใจคอของคนมอญ ได้รับการหล่อหลอมมาจากคุณธรรมทางพุทธศาสนาเกือบทั้งสิ้น ถือว่าการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเป็นงานเพื่อชุมชน ยิ่งในสภาพสังคมของชาวมอญในปัจจุบัน ซึ่งปัจจุบันความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยี เศรษฐกิจ สภาพสังคมต่างๆ วัฒนธรรมประเพณีที่ชาวมอญปฏิบัติโดยเคร่งครัดมาตลอด ได้ถูกกลืนหายไป กลายเป็นความล้าหลัง ชาวมอญรุ่นหลังสนใจกับความสะดวกสบาย ไม่ได้สนใจในหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา มีความโน้มเอียงไปในทางวัตถุนิยมมากขึ้น ทำให้ชาวมอญบางส่วนเห็นคุณค่าของศาสนาน้อยลง

พุทธศาสนากับชาวมอญนั้นมีความผูกพันกันอย่างลึกซึ้งยาวนาน นับตั้งแต่อาณาจักรสุธรรมวดี หรือสะเทิม ซึ่งเป็นอาณาจักรแห่งแรกของชาวมอญที่ได้ใกล้ชิดกับอาณาจักรของพระเจ้าอโศกมหาราชแห่งอินเดีย ถึงกับมีการส่งพระโสณะและพระอุตระประกาศพุทธศาสนาที่เมืองนี้เป็นแห่งแรกในสุวรรณภูมิ เมื่อประมาณพุทธศตวรรษที่ ๒ หรือสองพันกว่าปีล่วงมาแล้ว นับตั้งแต่นั้นมา พุทธศาสนาก็ได้มีความเจริญรุ่งเรืองในหมู่ชาวมอญ นอกจากนี้ชาวมอญยังมีความเจริญทางด้านอักษรศาสตร์ ความชำนาญทางด้านการชลประทานมาด้วย เหตุนี้มอญจึงเป็นชาติที่มีบทบาทในการถ่ายทอดอารยธรรมอินเดียสู่อาณาจักรอื่นในดินแดนสุวรรณภูมิ

สิ่งหนึ่งที่จรรโลงพุทธศาสนาให้เจริญสืบเนื่องมาจนถึงปัจจุบันของชาวมอญคือการมีความรู้ในอักษรศาสตร์ และความสนใจศึกษาพระไตรปิฎก โดยมีการคัดลอกเรื่องราวอันเกี่ยวเนื่องในศาสนาลงในสมุดใบข่อย ใบลาน เพื่อเผยแพร่ได้อย่างกว้างขวาง รวมทั้งการที่มีความผูกพันกับวัดอย่างแนบแน่นในเรื่องของการทำบุญและการศึกษา วัดได้มีบทบาทสำคัญที่ทำให้การศึกษาอบรมกุลบุตรให้อ่านเขียนภาษามอญได้ และเรียนรู้เรื่องราวในศาสนาแต่วัยเด็ก ชาวมอญพระประแดงนับถือศาสนาพุทธ พระภิกษุมอญถือนิกายเถรวาทฝ่ายรามัญนิกายซึ่งมีความเคร่งครัด เพราะฉะนั้นชาวมอญจึงมีข้อปฏิบัติเกี่ยวกับการนับถือศาสนาและการปฏิบัติต่างๆ อย่างเคร่งครัด เช่น ในอดีตห้ามใส่รองเท้าเข้าบริเวณวัด ห้ามผู้หญิงเข้าในพระอุโบสถ เมื่อถึงวันเทศกาลต่างๆ ก็พากันไปทำบุญที่วัดอย่างพร้อมเพรียงกัน รวมไปถึงการฟังเทศน์ การสวดมนต์ปฏิบัติธรรมในวันพระ ส่วนการบริจาคเงินเพื่อสาธารณประโยชน์ชาวมอญนั้นชอบที่จะบริจาคให้แก่วัดมากกว่าอย่างอื่น เพราะมีความเชื่อมั่นว่าการทำบุญเพื่อศาสนานั้นจะเป็นอนิสกัส่งผลวิญญานให้ไปสู่สวรรค์^{๙๓}

^{๙๓} ฌวีวรรณ ควรแสง, หนังสืออนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ อาจารย์ยี่วิชัย กฤษเพชร, ณ เมรุวัดทรงธรรมวรวิหาร, (สมุทรปราการ : มิตรสยาม, ๒๕๕๒), หน้า ๒๒.

วัดมอญในอำเภอพระประแดง ชาวมอญเคารพเลื่อมใสในพุทธศาสนาดังที่ ชาวมอญมีการยกย่องบูชาพระพุทธเจ้าพระศาสดามาก โดยคติถือเป็นองค์เคารพสักการะสูงสุด ความเลื่อมใสดังกล่าวเห็นได้ชัดเจนจากตำนาน หรือนิทานปรัมปราที่เกี่ยวข้องกับพุทธประวัติ หรือเรื่องราวในสมัยพุทธกาล ที่ถูกถ่ายทอดมาสู่รูปแบบพิธีกรรมต่างๆ ตามศรัทธาความเชื่อ วัดมอญที่เป็นศูนย์กลางของความเชื่อทางศาสนาได้สร้างกระจายอยู่ริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาถึง ๑๐ วัด ในท้องที่มีชาวมอญอยู่ ซึ่งได้ยืนยันถึงความศรัทธาเลื่อมใสในศาสนาอย่างสูงของพุทธศาสนิกชนชาวมอญได้เป็นอย่างดี

ศาสนาประจำชาวมอญคือ ศาสนาพุทธ กล่าวได้ว่าวิถีชีวิตของคนมอญนั้นอยู่บนเส้นทางของพระพุทธศาสนาอย่างแท้จริง ตำนานหรือประเพณีต่างๆ ของมอญมักจะเกี่ยวเนื่องมาจากเรื่องราวในพุทธศาสนาเกือบทั้งสิ้น เมื่อใดที่มีพิธีกรรมทางพุทธศาสนา คนมอญจะให้ความสำคัญอย่างขาดเสียมิได้ ดังนั้นวัดจึงเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับคนมอญที่จะต้องสร้างไว้ประจำหมู่บ้าน คนมอญเรียก “วัด” ตามภาษาของตนว่า “เพ่” สำหรับคนมอญปากลัดมีเพ่ประจำหมู่บ้านของตนดังนี้

๑) เพ่เต็งฮะโมก	เป็นวัดประจำ	หมู่บ้านกวานเต็งฮะโมก
๒) เพ่โหมญ	เป็นวัดประจำ	หมู่บ้านกวานเต็งฮะโมก
๓) เพ่หมอกตอน	เป็นวัดประจำ	หมู่บ้านกวานเต๋อ
๔) เพ่แกร่งเงิน	เป็นวัดประจำ	หมู่บ้านกวานเวชะราว กวานดั่ง
๕) เพ่ตะมอยห์	เป็นวัดประจำ	หมู่บ้านกวานโก่งกาง
๖) เพ่ฮะเหริน	เป็นวัดประจำ	หมู่บ้านกวานฮะเหริน
๗) เพ่หะมอ	เป็นวัดประจำ	หมู่บ้านกวานฮะมั่ง
๘) เพ่พระครู	เป็นวัดประจำ	หมู่บ้านกวานเซย์
๙) เพ่อะมอน	เป็นวัดประจำ	หมู่บ้านตงฮะนอง

เมื่อครั้งที่คนมอญอพยพเข้ามาพึ่งพระบรมโพธิสมภารพระมหากษัตริย์ไทยนั้น ไม่อาจที่จะนำทรัพย์สินสมบัติใดๆ ติดตัวมาได้ นอกจากวัฒนธรรมเพียงบางส่วนเท่านั้น และวัฒนธรรมนี้เองได้แสดงให้เห็นถึงความเป็นเชื้อชาติอย่างเด่นชัด ซึ่งมอญยังคงรักษาไว้ได้อย่างเหนียวแน่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งวัฒนธรรมในด้านประเพณี^{๙๔}

^{๙๔} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๕๘.

ประเพณีของมอญปากลัดนั้นมียุ่อย่างหลากหลาย ได้แก่ ประเพณีส่งข้าวสงกรานต์ ประเพณีแห่หงส์-งตะขาบ ประเพณีเล่นสบ้า ประเพณีค้ำโพธิ์ ประเพณีรดน้ำขอพรผู้ใหญ่ ประเพณี สรงน้ำพระ ประเพณีปล่อยนกปล่อยปลา ประเพณีดังกล่าวนี้รวมอยู่ในเทศกาลสงกรานต์ ที่เรา เรียกว่า “สงกรานต์พระประแดง” ซึ่งจะเริ่มต้นตั้งแต่วันที่ ๑๓-๑๔-๑๕ เมษายนของทุกปี แต่ก่อน หน้านี้ประมาณ ๑ เดือน จะมีการทำความสะอาดบ้านช่องเรือนชานกันเป็นพิเศษเพราะจากไปอยู่ใน พื้นที่นาเสียนาน จากนั้นก็จะมีการเตรียมทำขนมประเพณีที่เรียกกันว่า “กาละแม” สำหรับจ่ายแจก แลกเปลี่ยนกันระหว่างญาติพี่น้องและเพื่อนฝูง บางบ้านอาจจะทำขนมอย่างอื่นอีก เช่น ข้าวเหนียว แก้ว หรือข้าวเหนียวแดง แต่ที่นิยมกันมากกว่าคือกาละแม แม้จะเป็นขนมที่ทำยากใช้เวลาชานาน ประมาณ ๕-๖ ชั่วโมง แต่อยู่ได้นานถึง ๑ เดือนก็ยังรับประทานได้ และสิ่งที่น่าชื่นชมอย่างยิ่งก็คือพลัง แห่งความสามัคคี มีน้ำใจของหนุ่มๆ สาวๆ ในละแวกบ้านจะมาช่วยกันทำ แม้จะทวนสักรื้อกระทะก็ มิได้รู้สึกเหน็ดเหนื่อย

ประเพณีของมอญปากลัดนั้นมียุ่อย่างหลากหลาย ได้แก่ ประเพณีส่งข้าวสงกรานต์ ประเพณีแห่หงส์-งตะขาบ ประเพณีเล่นสบ้า ประเพณีค้ำโพธิ์ ประเพณีรดน้ำขอพรผู้ใหญ่ ประเพณี สรงน้ำพระ ประเพณีปล่อยนกปล่อยปลา ประเพณีดังกล่าวนี้รวมอยู่ในเทศกาลสงกรานต์ ที่เรา เรียกว่า “สงกรานต์พระประแดง” ซึ่งจะเริ่มต้นตั้งแต่วันที่ ๑๓-๑๔-๑๕ เมษายนของทุกปี แต่ก่อน หน้านี้ประมาณ ๑ เดือน จะมีการทำความสะอาดบ้านช่องเรือนชานกันเป็นพิเศษเพราะจากไปอยู่ใน พื้นที่นาเสียนาน จากนั้นก็จะมีการเตรียมทำขนมประเพณีที่เรียกกันว่า “กาละแม” สำหรับจ่ายแจก แลกเปลี่ยนกันระหว่างญาติพี่น้องและเพื่อนฝูง บางบ้านอาจจะทำขนมอย่างอื่นอีก เช่น ข้าวเหนียว แก้ว หรือข้าวเหนียวแดง แต่ที่นิยมกันมากกว่าคือกาละแม แม้จะเป็นขนมที่ทำยากใช้เวลาชานาน ประมาณ ๕-๖ ชั่วโมง แต่อยู่ได้นานถึง ๑ เดือนก็ยังรับประทานได้ และสิ่งที่น่าชื่นชมอย่างยิ่งก็คือพลัง แห่งความสามัคคี มีน้ำใจของหนุ่มๆ สาวๆ ในละแวกบ้านจะมาช่วยกันทำ แม้จะทวนสักรื้อกระทะก็ มิได้รู้สึกเหน็ดเหนื่อย ครั้นถึงวันสงกรานต์ก็จะเริ่มต้นด้วยการทำบุญเป็นอันดับแรกแล้วตามด้วย กิจกรรมประเพณีซึ่งจะได้กล่าวถึงรายละเอียดในอันดับต่อไป^{๙๕}

สรุปข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวประวัติศาสตร์ความเป็นมาของชนชาวมอญรำยว่า บทบาท ของพระสงฆ์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา เป็นบทบาทของพระสงฆ์ที่สำคัญ หากจะเทียบกับ

^{๙๕} อ่างแล้ว, หน้า ๕๙.

บทบาทด้านอื่น บทบาทนี้นับว่าเป็นงานที่คณะสงฆ์จัดทำมากที่สุดมากกว่าอย่างอื่น ดังจะเห็นได้จากการตั้งองค์การบริหารคณะสงฆ์ กล่าวได้ว่าวิถีชีวิตของคณมอญนั้นอยู่บนเส้นทางของพระพุทธศาสนาอย่างแท้จริง ตำนานหรือประเพณีต่างๆ ของมอญมักจะเกี่ยวเนื่องมาจากเรื่องราวในพุทธศาสนาเกือบทั้งสิ้น เมื่อใดที่มีพิธีกรรมทางพุทธศาสนา คณมอญจะให้ความสำคัญอย่างขาดเสียมิได้

๒.๖ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒.๖.๑ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาท

จากการทบทวนผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาท ผู้วิจัยจึงขอประมวลเนื้อหาโดยมีรายละเอียด ดังนี้

พระมหาสมควร ธมฺมธโร ได้ทำวิจัยเรื่อง “บทบาทผู้ปกครองในการอบรมศีลธรรมและจริยธรรมแก่เด็กเล็กก่อนเกณฑ์ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กก่อนเกณฑ์ วัดพรหมสุวรรณสามัคคี เขตบางแค กรุงเทพมหานคร” จากผลการวิจัย พบว่า ผู้ปกครองส่วนใหญ่มีบทบาทในการอบรมศีลธรรมและจริยธรรมแก่เด็กเล็กอยู่ในระดับมาก สำหรับผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า ผู้ปกครองที่มีความเชื่อต่อหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในเรื่องเบญจศีล เบญจธรรม บุญกิริยาวัตถุ ๑๐ และฆราวาสธรรม ๔ แตกต่างกัน มีพฤติกรรมในการปฏิบัติกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาแก่เด็กเล็กแตกต่างกัน และผู้ปกครองที่มีความเชื่อต่อหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในเรื่องเบญจศีล เบญจธรรม บุญกิริยาวัตถุ ๑๐ และฆราวาสธรรม ๔ แตกต่างกัน มีบทบาทในการอบรมศีลธรรมและจริยธรรมแก่เด็กเล็กแตกต่างกัน^{๙๖}

^{๙๖}พระมหาสมควร ธมฺมธโร, “บทบาทผู้ปกครองในการอบรมศีลธรรมและจริยธรรมแก่เด็กเล็กก่อนเกณฑ์ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กก่อนเกณฑ์ วัดพรหมสุวรรณสามัคคี เขตบางแค กรุงเทพมหานคร”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓).

พระครูใบฎีกาบัวทอง กิตติธมฺโม ได้ทำวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์กับการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน กรณีศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น” จากผลการวิจัยพบว่า บทบาทของพระสงฆ์ในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน มีความแตกต่างกันโดยแยกประเภทได้ดังนี้ การอนุรักษ์พิพิธภัณฑ์พื้นบ้าน การอนุรักษ์ภูมิทรงไทย และการอนุรักษ์จิตรกรรมฝาผนัง พระสงฆ์ยังไม่เข้าใจบทบาทและให้ความสำคัญในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านดีพอ ไม่มีการศึกษาค้นคว้าความรู้เกี่ยวกับพิพิธภัณฑ์แต่ละชิ้น และไม่มีการรวบรวมความรู้เรื่องพระเวสสันดรชาดก เพื่อจัดทำเป็นคู่มือ เอกสาร และแผ่นพับ ซึ่งจะใช้เป็นประโยชน์ในการประชาสัมพันธ์และใช้ประกอบการศึกษาแก่ผู้สนใจ ส่วนการอนุรักษ์ส่งเสริมการขับร้องสรภัญญะนั้น บทบาทของพระสงฆ์ในการอนุรักษ์ยังไม่สมบูรณ์ ไม่มีการจัดทำคู่มือเกี่ยวกับเนื้อหา คำร้อง และไม่มีการบันทึกทำนองการขับสรภัญญะไว้ เพื่อเป็นประโยชน์ในการประชาสัมพันธ์และผู้สนใจศึกษา^{๙๗}

พระมหาศักดิ์พิชิต ฐานสิทฺโธ ได้ทำวิจัยเรื่อง “ศึกษาบทบาทการเผยแผ่พุทธธรรมของพระวิสุทธาธิปติ (วีระ ภทฺทจารี)” ได้ทำการวิจัยสรุปว่า การเผยแผ่พุทธธรรมได้เผยแผ่ผ่านบทบาทภาระงาน กิจกรรมคณะสงฆ์ทั้ง ๖ ประการ ได้แก่ บทบาทด้านการปกครอง บทบาทด้านศาสนศึกษา บทบาทด้านสาธารณูปการ บทบาทด้านการศึกษาสงเคราะห์ บทบาทด้านสาธารณสงเคราะห์ บทบาทด้านการเผยแผ่พุทธธรรม และยังมีรูปแบบและแนวทางการเผยแผ่ ที่ดำเนินตามพุทธวิธีการสื่อสาร วิธีการเผยแผ่ของพระสาวก และมีการนำหลักการสื่อสาร ตามหลักนิเทศศาสตร์เข้ามาช่วยในการเผยแผ่พุทธธรรม เพื่อเป็นกลยุทธ์ในการโน้มน้าวใจให้เกิดความศรัทธา รูปแบบการเผยแผ่พุทธธรรมของท่านแบ่งเป็น ๓ ประเภท คือ ๑) รูปแบบการใช้สื่อบุคคล ๒) รูปแบบการใช้สื่อมวลชน ๓) รูปแบบการใช้สื่อเฉพาะกิจ^{๙๘}

พระปลัดเกียรติศักดิ์ สันทวีกุล ได้ทำวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดกระบี่” ผลการวิจัยพบว่า บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหาร

^{๙๗} พระครูใบฎีกาบัวทอง กิตติธมฺโม, “บทบาทพระสงฆ์กับการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน กรณีศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น”, *วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยสารคาม, ๒๕๕๔).

^{๙๘} พระมหาศักดิ์พิชิต ฐานสิทฺโธ (ชัยดี), “ศึกษาบทบาทการเผยแผ่พุทธธรรมของพระวิสุทธาธิปติ (วีระ ภทฺทจารี)” *วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๙).

กิจการคณะสงฆ์จังหวัดกระบี่ทั้ง ๖ ด้านนั้นได้มีด้านที่มีบทบาทมากที่สุดใน ๓ ระดับ โดยเรียงลำดับ คือ ด้านการควบคุมและรักษาความเรียบร้อยดีงาม ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาและด้านกา สาธารณูปการ ส่วนด้านปานกลาง ๒ ด้าน คือ ด้านการสาธารณสงเคราะห์

และด้านการศาสนศึกษา สำหรับด้านการศึกษาสงเคราะห์ระดับน้อยถึงน้อยที่สุด^{๙๙}

พระมหาจิตติภัทร อจลธมโม ได้ทำวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระอานนท์ในการเผยแผ่ พระพุทธศาสนา” พบว่า ท่านมีบทบาทในการเผยแผ่ในลักษณะการให้คำแนะนำให้ คำปรึกษา สนทนา ตอบปัญหาข้อข้องใจและแสดงธรรม โดยที่ท่านได้รับฟังจากพระพุทธเจ้า แล้วนำไปถ่ายทอด หรือเผยแผ่แก่ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกาและบุคคลทั่วไปด้วยวิธีการที่ ต่างๆ เช่นการบรรยาย การอธิบายขยายข้อความ เปรียบเทียบและถามตอบ เป็นต้น จนเป็นที่ศรัทธาเลื่อมใสและยอมรับนับ ถือพระรัตนตรัยกันอย่างแพร่หลาย แต่ก็มีบางส่วนที่มีได้หันมา นับถือพระรัตนตรัย เพราะยังยึดติดอยู่ กับลัทธิดั้งเดิม ถึงกระนั้นก็ยังมีความเคารพนับถือในตัวท่านเป็นกรณีพิเศษ ซึ่งก็เท่ากับว่า ท่านได้สร้างความเข้าใจอันดีระหว่างกลุ่มความเชื่อต่างๆ นับว่าเป็นตัวแทนแห่งการประกอบศาสนกิจ ดำเนินชีวิตและเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพุทธศาสนิกชนในปัจจุบันได้เป็นอย่างดี^{๑๐๐}

จิราณูช วงศ์อุทัย ได้ทำวิจัยเรื่อง “บทบาทพระสงฆ์ในการสงเคราะห์ชุมชน ปัญหา โรคเอดส์ กรณีศึกษา พระครูโสภณปริยัติสุธี วัดดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่” จากผลการวิจัย พบว่า รูปแบบการสงเคราะห์ชุมชนของพระครูโสภณปริยัติสุธี ประกอบด้วย การสงเคราะห์ทั้ง ทางด้านจิตใจ เศรษฐกิจและสังคมไปพร้อม ๆ กัน ซึ่งมี ๒ แบบคือ การสงเคราะห์ทั้งทางด้านจิตใจ เศรษฐกิจและสังคมไปพร้อม ๆ กัน ซึ่งมี ๒ รูปแบบ คือ การสงเคราะห์แบบให้เปล่า ได้แก่ การให้ ทุนการศึกษา เครื่องอุปโภคบริโภค โรงศพ และการฌาปนกิจสงเคราะห์ ภายหลังจากการดำเนิน กิจกรรมการสงเคราะห์ชุมชนในรูปแบบนี้ได้ระยะเวลาหนึ่ง พบว่า การสงเคราะห์แบบให้เปล่าทำให้

^{๙๙} พระปลัดเกียรติศักดิ์ สันทวิกุล, “บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัด กระบี่”, *วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๓๘).

^{๑๐๐} พระมหาจิตติภัทร อจลธมโม, “บทบาทของพระอานนท์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา”, *วิทยานิพนธ์ พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๗).

คนขาดความตระหนักถึงคุณค่าของสิ่งที่ได้รับและคุณค่าของตนเอง ทำให้กลายเป็นผู้ที่คุ้นเคยต่อการร้องขอและรอคอยความช่วยเหลือ จึงได้เปลี่ยนรูปแบบเป็นการสงเคราะห์แบบผสมผสาน ซึ่งเป็นการสงเคราะห์และการพัฒนาโดยวิธีระดมทุน การสร้างเครือข่ายพระสงฆ์ฆาติการ การสร้างเครือข่ายโรคเอดส์ในระดับชุมชน ผลที่เกิดจากการสงเคราะห์ชุมชนดังกล่าว ปรากฏให้เห็นเป็นรูปธรรมโดยสามารถแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจแก่ผู้ที่ประสบปัญหาจากโรคเอดส์ได้ในระดับหนึ่ง ทางนามธรรมพบว่าผู้ติดเชื้อมีกำลังใจและศรัทธาในการดำรงชีวิตมากขึ้น และกระตุ้นให้คนในชุมชนทั้งผู้นำคณะกรรมการเพื่อนบ้านผู้ประสบปัญหาเรื่องโรคเอดส์ และพระสงฆ์เกิดความเข้าใจอันดีระหว่างกัน ร่วมกันแก้ไขปัญหาอันเนื่องมาจากโรคเอดส์ในชุมชน^{๑๐๑}

ศรinya วิบูลย์ศิริพงษ์ ได้ทำวิจัยเรื่อง “บทบาท หน้าที่ และความรับผิดชอบของเลขานุการบริษัท” จากผลการวิจัยพบว่า เลขานุการบริษัทในประเทศไทยยังมีบทบาท หน้าที่ และความรับผิดชอบที่แคบกว่าเลขานุการบริษัทในต่างประเทศ และยังไม่มีความหมายกำหนดเรื่องการแต่งตั้งเลขานุการบริษัทและคุณสมบัติของเลขานุการบริษัท จึงเกิดปัญหาเกี่ยวกับหลักเกณฑ์ในการคัดเลือกบุคลากรที่มีความเหมาะสม และยังพบปัญหาการขาดแคลนบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถและความเชี่ยวชาญในวิชาชีพนี้ นอกจากนี้ ประเทศไทยยังไม่มีความหมายกำหนดเรื่องอำนาจหน้าที่ และความรับผิดชอบเป็นการเฉพาะ ดังเช่นกฎหมายในต่างประเทศ รวมถึงยังไม่มีข้อกำหนดตั้งองค์กรวิชาชีพเลขานุการบริษัท เพื่อส่งเสริมและควบคุมการประกอบวิชาชีพและจรรยาบรรณของเลขานุการบริษัทด้วย สำหรับในการพัฒนาวิชาชีพเลขานุการบริษัท ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยควรกำหนดแนวทางสำหรับคณะกรรมการบริษัท ในการแต่งตั้งและคุณสมบัติของผู้ดำรงตำแหน่งเลขานุการบริษัท และกำหนดข้อพึงปฏิบัติในการประกอบวิชาชีพเลขานุการบริษัท และเมื่อวิชาชีพเลขานุการบริษัทเป็นที่ยอมรับอย่างกว้างขวางแล้ว จึงเห็นควรให้มีกฎหมายบัญญัติให้บริษัทต้องแต่งตั้งเลขานุการบริษัท และกำหนดคุณสมบัติของเลขานุการบริษัท อีกทั้งให้มีการจัดตั้งองค์กร

ฤชมน กัทธมน ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทของวัดในพระพุทธศาสนาต่อการบรรเทาปัญหาที่อยู่อาศัยในเขตเมืองชั้นใน กรุงเทพมหานคร” จากผลการวิจัยพบว่า แม้ในปัจจุบันที่อยู่

^{๑๐๑}จิราณัฐ วงศ์อุทัย, “บทบาทพระสงฆ์ในการสงเคราะห์ชุมชน ปัญหาโรคเอดส์ กรณีศึกษา พระครูโสภณปริยัติสุธี วัดดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่”, วิทยานิพนธ์สาธิตศาสนศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๒).

อาศัยในวัดจะมีปริมาณไม่มากนักเมื่อเทียบกับปริมาณที่อยู่อาศัยทั้งระบบ ซึ่งถือว่ายังไม่สามารถบรรเทาปัญหาความต้องการที่อยู่อาศัยในเขตเมืองชั้นในได้ แต่วัดก็ถือได้ว่าเป็นโครงข่ายความปลอดภัยทางภัย (Social Safety Nets) ของชาวไทยที่มีมานานได้ให้การสงเคราะห์ที่อยู่อาศัยและการสงเคราะห์ด้านอื่น ๆ แก่คนในสังคม และการให้การสงเคราะห์ด้านที่อยู่อาศัยของวัดเป็นสิ่งที่ดีและควรสนับสนุนให้มีคงไว้สืบต่อไป ระบบที่อยู่อาศัยในวัดเป็นระบบที่อยู่อาศัยของไทยที่อิงหลักวัฒนธรรมไทย หากนำรูปแบบการอยู่อาศัยในวัดมาปรับใช้กับระบบที่อยู่อาศัยของรัฐ (Public Housing) สำหรับผู้มีรายได้น้อย ซึ่งไม่สามารถเข้าถึงระบบที่อยู่อาศัยที่มีได้เนื่องจากข้อจำกัดทางด้านเศรษฐกิจ โดยให้ผู้อยู่อาศัยทำประโยชน์หรืองานให้แก่รัฐและสังคมแทนการจ่ายเงินค่าที่อยู่อาศัย ก็อาจเป็นทางออกอีกทางหนึ่งในการแก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัย สำหรับผู้มีรายได้น้อย โดยอิงหลักวัฒนธรรมไทยได้^{๑๐๒}

สรุปได้ว่า จากการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง บทบาท เป็นการแสดงออกซึ่งพฤติกรรมของบุคคลในสถานภาพ ตำแหน่งหน้าที่ ที่แตกต่างกันไป ซึ่งแต่ละบทบาทของแต่ละบุคคลได้รับความคาดหวังจากสังคมแตกต่างกัน เช่น บทบาทของพระสงฆ์ผู้ปฏิบัติงานแตกต่างกันก็จะได้รับความคาดหวังจากสังคมด้วยบริบทที่แตกต่างกันออกไป ดังตัวอย่าง บทบาทของพระสงฆ์ในการสงเคราะห์ชุมชน พระสงฆ์ก็จะได้รับความคาดหวังจากสังคมในบทบาทที่เข้าไปให้การสงเคราะห์ทั้งทางด้านจิตใจ เศรษฐกิจและสังคมไปพร้อม ๆ กันหรือบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาวิธีการแก้ปัญหาทางด้านคุณธรรมและจริยธรรมของเด็กและเยาวชน พระสงฆ์ก็จะได้รับความคาดหวังจากสังคมในบทบาทที่ให้การเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรมแก่เด็กและเยาวชน เป็นต้น

๒.๔.๒ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาทพระสงฆ์

จากการทบทวนผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาทพระสงฆ์ ผู้วิจัยจึงขอประมวลเนื้อหาโดยมีรายละเอียด ดังนี้

พระครูปริยัติธรรมาวุธ (วิรัช ต้นชวน) ได้ศึกษาเรื่อง “บทบาทพระสงฆ์ในการจัดการเรียนการสอนพระพุทธศาสนาในโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดกระบี่ ตรัง และพังงา”

^{๑๐๒} ฤชุमार กี่หมัน, “บทบาทของวัดในพระพุทธศาสนาต่อการบรรเทาปัญหาที่อยู่อาศัยในเขตเมืองชั้นในกรุงเทพมหานคร”, วิทยานิพนธ์การวางแผนผังภาคและเมืองมหาดิน, (บัณฑิตวิทยาลัย : สถาบันเทคโนโลยีเจ้าคุณทหารลาดกระบัง, ๒๕๔๕).

ผลการวิจัยพบว่า บทบาทพระสงฆ์ในการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาทั้ง ๖ ด้าน มีการปฏิบัติมากและมากที่สุด ดังนี้คือ ๑) ด้านการพัฒนาหลักสูตร ๒) ด้านการจัดกระบวนการเรียนการสอน ๓) ด้านการจัดสื่อการเรียนการสอน ๔) ด้านการวัดและประเมินผล ๕) ด้านการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร ๖) ด้านการนิเทศภายในสถานศึกษา ส่วนปัญหาในการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ พบว่า พระสงฆ์มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลางและมากทุกด้าน^{๑๐๓}

พระมหาวิมลญาณ พุຍໄສສັກ ได้ทำวิจัยเรื่อง “บทบาทพระสงฆ์ในการส่งเสริมองค์ชุมชน ศึกษากรณี : กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ จังหวัดตราด” จากผลการศึกษาวิจัยพบว่า กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ เกิดจากพระสงฆ์ที่รับรู้ปัญหาชุมชน จึงมีการประยุกต์หลักธรรมและปรับเปลี่ยนวิธีการสอนเพื่อแก้ไขปัญหาในชุมชนได้อย่างเป็นรูปธรรม โดยการส่งเสริมระบบการเรียนรู้ด้วยการส่งเสริมกิจกรรมกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ เพื่อสร้างทุนชุมชนส่งเสริมการไว้วางใจและการซื่อสัตย์ต่อกันโดยประยุกต์หลักฆราวาสธรรม พระสงฆ์มีบทบาทส่งเสริมองค์ชุมชนด้วยการเป็นผู้ปลุกจิตสำนึก ผู้ให้การเรียนรู้ผู้ส่งเสริมคุณธรรมและผู้ให้คำปรึกษา โดยอาศัยบทบาทดังกล่าวในการส่งเสริมกิจกรรมกลุ่มใน ๓ ขั้นตอน คือ ขั้นแนะนำเตรียมการ ขั้นก่อตั้งกลุ่ม ขั้นดำเนินกิจกรรมด้วยการให้มีการจัดตั้งกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ โดยการให้การเรียนรู้และส่งเสริมคุณธรรมและขั้นดำเนินกิจกรรมมุ่งหมายให้กลุ่มเกิดความเข้มแข็ง และส่งเสริมคุณธรรมให้คำปรึกษาเกิดสวัสดิการแก่สมาชิก จนเกิดการพึ่งตนเองได้ระดับหนึ่ง^{๑๐๔}

พระมหาสิงห์ชัย ธมมขโย (เขียวสุก) ได้ทำวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์ในการอบรมจริยธรรมเยาวชน ในตำบลศรีดงเย็น อำเภอไชยปราการ จังหวัดเชียงใหม่” จากผลการวิจัยพบว่า บทบาทของพระสงฆ์ตามความคาดหวังของกลุ่มผู้ปกครอง มีความเห็นว่า พระสงฆ์ทำบทบาทในด้านสาธารณูปโภคและระบบนิเวศเป็นอันดับหนึ่ง และคาดหวังให้พระสงฆ์แสดงบทบาทในการอบรมเยาวชนให้ตั้งอยู่ในจริยธรรมให้มากขึ้น และการเป็นตัวอย่างที่ดีของเยาวชน เพื่อสร้าง

^{๑๐๓} พระครูปริยัติธรรมมาวู (วิรัช ต้นชวน), “บทบาทพระสงฆ์ในการจัดการเรียนการสอนพระพุทธศาสนา ในโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดกระบี่ ตรัง และพังงา”, *วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๘).

^{๑๐๔} พระมหาวิมลญาณ พุຍໄສສັກ, “บทบาทพระสงฆ์ในการส่งเสริมองค์ชุมชน ศึกษากรณี : กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ จังหวัดตราด”, *วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต*, (คณะสังคมสงเคราะห์ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๔).

ความเข้มแข็งให้กับชุมชนและครอบครัวเนื่องจากผู้ปกครองส่วนใหญ่ประกอบอาชีพนอกบ้าน ทำให้การอบรมเลี้ยงดูบุตรหลานทำได้ไม่เต็มที่^{๑๐๕}

พระมหาโยธิน ละมูล ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทพระสงฆ์ในฐานะทรัพยากรมนุษย์และนักพัฒนาทรัพยากรมนุษย์” จากผลการวิจัยพบว่า พระสงฆ์จำเป็นต้องมีความรู้ในวิชาการทางโลกที่จะเอื้อประโยชน์ต่อการทำหน้าที่ของตน สิ่งหนึ่งที่พระสงฆ์ต้องมีความเข้าใจในสถานการณ์ของโลก รู้เท่าทันปัจจุบันว่าเป็นอย่างไร มีศาสตร์หลายแขนงที่พระสงฆ์จะต้องรู้ เช่น ประวัติศาสตร์ การจัดการ เป็นต้น เพื่อที่จะได้นำมาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการองค์กรสงฆ์เอง พร้อมกันนั้นก็เป็นการพูดในสิ่งเดียวกันกับคนในสังคมด้วย ไม่ใช่จะมีแต่เทศน์อย่างเดียวเท่านั้น โดยที่ไม่ดูสถานการณ์ปัจจุบันเลย^{๑๐๖}

พระมหาวิเชียร ชาญณรงค์ ได้ทำวิจัยเรื่อง “บทบาทพระสงฆ์ในการนำหลักธรรมมาใช้ทำกิจกรรมงานพัฒนาชุมชนเพื่อการลด ละ เลิก อบายมุข ศึกษาเฉพาะกรณีพระครูศีลวราภรณ์ (เฉลิม จิตฺติโล) วัดโนนเมือง ตำบลโนนเมือง อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทของพระครูศีลวราภรณ์ ในการนำเอาหลักธรรมมาพัฒนาชุมชนเพื่อลด ละ เลิกอบายมุข โดยศึกษาเชิงคุณภาพ พื้นที่ในการศึกษาคือชุมชนวัดโนนเมือง ที่พระครูศีลวราภรณ์ เป็นผู้นำชุมชนในการพัฒนากิจการชุมชนผลการวิจัยสรุปได้ว่า พระสงฆ์มีบทบาทในการเป็นผู้นำชุมชน ด้วยการกระตุ้นปลุกจิตสำนึกนำเทคนิควิธีการในการเข้าถึงชุมชน การสื่อสารกับชุมชนผ่านการเทศนา บรรยาย ป้ายข้อความสื่อด้วยหลักธรรม การส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม เป็นผู้ให้คำปรึกษาในการพัฒนากิจกรรม

^{๑๐๕} พระมหาสิงห์ชัย ธมฺมชโย (เขียวสุก), “บทบาทของพระสงฆ์ในการอบรมจริยธรรมเยาวชน ในตำบลศรีดงเย็น อำเภอไชยปราการ จังหวัดเชียงใหม่”, วิทยานิพนธ์ศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙).

^{๑๐๖} พระมหาโยธิน ละมูล, “บทบาทพระสงฆ์ในฐานะทรัพยากรมนุษย์และนักพัฒนาทรัพยากรมนุษย์”, วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต, (คณะวิทยาศาสตร์ : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๔๕).

กลุ่ม ซึ่งตั้งเป้าหมายไว้ คือ ชุมชนปลอดจากอบายมุข โดยขั้นตอนของกิจกรรมมุ่งให้เกิดการเรียนรู้ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาของตนเอง การชี้ให้ประชาชนเห็นโทษของอบายมุข การแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นในชุมชน โดยมุ่งให้มีการปฏิบัติจริง ส่งเสริมขบวนการเรียนรู้ให้แก่ประชาชนได้นำเน้นการฝ่ายกิจกรรมการพัฒนาที่ยั่งยืน ผลจากการศึกษาปรากฏว่า บทบาทของพระครูศีลวราภรณ์ ได้ส่งผลให้ชุมชนได้ร่วมมือทำกิจกรรมด้วยกัน เพื่อมุ่งสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง เพื่อเป็นแรงผลักดันให้ชุมชนอยู่รอดและพึ่งพากันเองในชุมชน^{๑๐๗}

พระมหาบุญมี วรรณวิเศษ ได้วิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาสังคม : ศึกษาเฉพาะกรณี พระธรรมวิสุทธิมงคล (บัว ญาณสมปนฺโน)” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาในการดำเนินชีวิต แนวทางการปฏิบัติธรรม บทบาทในการพัฒนาสังคมและบทบาทในการเป็นผู้นำในการจัดตั้งกองทุนผ้าป่าช่วยชาติ ของพระธรรมวิสุทธิมงคลจากการวิจัยพบว่า พระธรรมวิสุทธิมงคล เป็นพระสงฆ์ที่เกิดในครอบครัวเกษตรกรกรรม แต่ฐานะการเงินของสกุลท่านอยู่ในสภาพค่อนข้างดี ขณะเข้าสู่ความเป็นสมณเพศ สังกัดคณะสงฆ์ฝ่ายธรรมยุติ ยึดถือธุดงค์วัตร เป็นเครื่องขัดเกลาจิตใจ เป็นพระสงฆ์นักปฏิบัติสมถกรรมฐาน และวิปัสสนากรรมฐาน จากผลวิจัยสรุปได้ว่าการพัฒนาของท่านมี ๒ ด้าน คือ ด้านจิตใจ ได้แก่การอบรมสั่งสอนให้ประชาชนมีศีลธรรม คุณธรรม ความดีงาม ตามหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนา โดยเน้นการไปปฏิบัติมากกว่าสอนให้ความรู้เท่านั้น ด้านวัตถุ ได้แก่ การพัฒนาการศึกษา สาธารณสุขและสาธารณประโยชน์อื่น ๆ ตลอดจนการเป็นผู้นำในการตั้งกองทุนผ้าป่าช่วยชาติ^{๑๐๘}

สุภารัตน์ รักษ์มณี ได้ทำวิจัยเรื่อง บทบาทพระสงฆ์ในการสร้างชุมชนเข้มแข็ง ศึกษากรณีชุมชนบ้านขุน อำเภอสอด จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งในการสื่อสารเพื่อสร้างชุมชนเข้มแข็งของพระสงฆ์

^{๑๐๗} พระมหาวิเชียร ชาญนรงค์, บทบาทพระสงฆ์ในการนำหลักธรรมมาใช้ทำกิจกรรมงานพัฒนาชุมชนเพื่อลด ละ เลิก อบายมุข ศึกษาเฉพาะกรณีพระครูศีลวราภรณ์ (เฉลิม จิตฺติโล), วิทยานิพนธ์พัฒนาชุมชนมหาบัณฑิต, (คณะสังคมศาสตร์ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๔).

^{๑๐๘} พระมหาบุญมี วรรณวิเศษ, “บทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาสังคม ศึกษาเฉพาะกรณี : พระธรรมวิสุทธิมงคล (บัว ญาณสมปนฺโน)”, วิทยานิพนธ์ศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๔๔).

ในครั้งนี้ ใช้สื่อบุคคลเป็นหลัก สื่อเฉพาะกิจ สื่อประเพณี เป็นส่วนเสริมให้การสื่อสารระหว่างบุคคล เป็นไปอย่างรวดเร็ว ส่วนสื่อมวลชนนั้นนำมาใช้น้อยเฉพาะนิทรรศการบางเล่มที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของชาวบ้าน การสื่อสารระหว่างบุคคลใช้วิธีเข้าถึงชาวบ้านทุกครอบครัว เปิดบ้านกัลยาณมิตร มีเครือข่ายกับวัดพระธรรมกาย วัดเจ้าคณะตำบล เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะจังหวัด และวัดอื่นๆ ตลอดจนข้าราชการและเอกชน นอกจากนี้ยังค้นพบว่า พระสงฆ์ได้นำกลยุทธ์ในการถ่ายทอดทัศนะชุมชนเข้มแข็ง ๕ ประการคือ เน้นกิจกรรมเป็นหลัก มีการต่อยอดขยาย สร้างสารด้วยภาษาง่ายๆ ติดตามผลอย่างต่อเนื่อง ใช้สัญลักษณ์เป็นตัวเกี่ยวโยง และสร้างความรู้สึกร่วมเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม^{๑๐๙}

อริยา ลัมสุวัฒน์ ได้ทำวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระภิกษุในการพัฒนาชนบทไทย”ว่า “ในการปฏิบัติการพัฒนาชุมชนได้กำหนดให้พระภิกษุเป็นผู้นำทางปัญญา และในทางพัฒนาคุณธรรม พระภิกษุจึงควรมีบทบาทเน้นหนักไปในทางที่ยกระดับจิตใจของประชาชน เช่น อบรมศีลธรรม ให้คำแนะนำสั่งสอนในการดำเนินชีวิตที่ดีงาม บทบาทเช่นนี้ เป็นบทบาทดั้งเดิมที่เหมาะสมไม่ขัดต่อข้อวินัยทางพุทธศาสนา สำหรับการพัฒนามหาวิทยาลัยพระสงฆ์ พระภิกษุควรกระทำในทางอ้อม ด้วยการแนะนำชักจูงผู้อื่นให้กระทำ หรือนำสิ่งของหรือบริการที่ได้รับบริจาคมาเฉลี่ย แบ่งปันให้ประโยชน์กว้างขวางออกไปตามแต่ที่จะอำนวยประโยชน์ และขอบเขตที่พระภิกษุพึงกระทำได้ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย^{๑๑๐}

โคจิ โนสุ ได้ทำวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์ที่มีต่อการพัฒนาสังคม : ศึกษาเฉพาะกรณีในจังหวัดสงขลา” โดยใช้กลุ่มตัวอย่างเป็นพระสงฆ์ที่ประจำอยู่ในวัดที่ตั้งในจังหวัดสงขลา จำนวน ๑๗๐ รูป ผลการวิจัยสรุปได้ว่า

บทบาทการพัฒนาการศึกษา พระสงฆ์มีบทบาทมากที่สุด ได้แก่ การอบรมให้ความรู้ทางด้านพุทธศาสนาและศีลธรรมแก่ประชาชน ส่วนบทบาทที่น้อยที่สุด ได้แก่ การมีส่วนร่วมในพิธีกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน

^{๑๐๙} สุภารัตน์ รักษ์มณี, “บทบาทพระสงฆ์ในการสร้างชุมชนเข้มแข็ง : ศึกษากรณีชุมชนบ้านขุนอ.ฮอด จ.เชียงใหม่”, วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยสุรนารี, ๒๕๔๕).

^{๑๑๐} อริยา ลัมสุวัฒน์, “บทบาทของพระภิกษุในการพัฒนาชุมชนชนบทไทย (พุทธศักราช ๒๕๐๐-๒๕๐๒)”, วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต, (คณะครุศาสตร์ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๖).

บทบาทการเผยแพร่ธรรมะ พระสงฆ์มีบทบาทมากที่สุด ได้แก่ การจัดพิธีกรรมในวันสำคัญทางศาสนาในวัด ส่วนบทบาทที่น้อยที่สุด ได้แก่ การอบรมสั่งสอนประชาชนในงานเทศกาลต่าง ๆ

บทบาทด้านเศรษฐกิจ พระสงฆ์มีบทบาทปานกลาง ได้แก่ การช่วยเหลือในเรื่องความเดือดร้อนที่เกิดขึ้นภายในชุมชนหรือสังคมนั้น ๆ

บทบาทการสงเคราะห์ พระสงฆ์มีบทบาทมากที่สุด ได้แก่ การช่วยอำนวยความสะดวกในการบำเพ็ญกุศลต่าง ๆ แก่ประชาชน ส่วนบทบาทที่น้อยที่สุด ได้แก่ การช่วยประชาชนโดยการให้ยืมสิ่งของเครื่องใช้ต่าง ๆ ^{๑๑๑}

เฉลิม อุดตกฤษฎ์ ได้ทำวิจัยเรื่อง “บทบาทพระภิกษุในงานการพัฒนาชุมชน”

ซึ่งทำการศึกษาจากรายงานการปฏิบัติศาสนกิจในส่วนภูมิภาคของพระภิกษุใน “โครงการอบรมพระภิกษุเพื่อส่งเสริมการพัฒนาท้องถิ่น” ในระหว่างปี พ.ศ. ๒๕๓๑-๒๕๓๙ ผลการวิจัย พบว่าพระภิกษุมีบทบาทในงานพัฒนาชุมชนในเรื่องต่าง ๆ ดังนี้

๑. เรื่องการพัฒนาวัดนั้น พระภิกษุที่มีบทบาทมากที่สุด คือ การสร้างปรับปรุงที่อยู่อาศัย การคมนาคมภายในวัด ส่วนบทบาทที่น้อยที่สุด คือ การสร้าง การปรับปรุงป่าช้า เมรุเผาศพ แหล่งน้ำดื่ม น้ำใช้ เครื่องอำนวยความสะดวกสบาย

๒. เรื่องการพัฒนาหมู่บ้าน พระภิกษุมีบทบาทมากที่สุด คือ การปรับปรุงการคมนาคมในหมู่บ้าน ส่วนบทบาทที่น้อยที่สุด คือ การสร้างปรับปรุงห้องสมุด แหล่งน้ำเพื่อการเกษตรกรรม สถานที่ประกอบกิจกรรมของหมู่บ้าน

๓. เรื่องการบริหารสังคม พระภิกษุมีบทบาทมากที่สุด คือ การสร้างปรับปรุงบริเวณโรงเรียนและจัดหาอุปกรณ์การศึกษา ส่วนบทบาทที่น้อยที่สุด คือ การบริจาคสิ่งของที่เป็นให้โรงพยาบาล และการสร้างโรงเรียน

๔. เรื่องการพัฒนาการศึกษา พระภิกษุมีบทบาทมากที่สุด คือ การอบรมศีลธรรมประชาชน การศึกษาด้านปริยัติธรรม ส่วนบทบาทที่น้อยที่สุด คือ การให้การศึกษาด้านสามัญศึกษาแก่พระภิกษุสามเณร นักเรียน และอบรมพิเศษแก่ผู้ต้องขังของเรือนจำ ^{๑๑๒}

^{๑๑๑}โคจิ โนสุ, “บทบาทของพระสงฆ์ที่มีต่อการพัฒนาสังคม : ศึกษาเฉพาะกรณีในจังหวัดสงขลา”, *ปริญญาานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา, ๒๕๓๐).

สาตี แก้วตาทิพย์ ได้ทำวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์ในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทางโบราณสถาน โบราณวัตถุ ในจังหวัดนครศรีธรรมราช” ผลการวิจัยพบว่า พระสงฆ์มีบทบาทในการอนุรักษ์ได้แก่ การดูแลบำรุงรักษาป้องกันปฏิสังขรณ์ ซ่อมแซมโบราณสถาน โบราณวัตถุ การรณรงค์สนับสนุน โครงการเผยแพร่ความรู้และจิตสำนึกเกี่ยวกับการอนุรักษ์โบราณสถาน โบราณวัตถุ^{๑๑๓}

วีระ เปล่งรัศมี ได้ทำวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์โบราณสถานในจังหวัดเชียงราย” ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่สัมพันธ์กับบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์โบราณสถานในจังหวัดเชียงราย คือ อายุ ประสบการณ์ การติดต่อกับเจ้าหน้าที่กรมศิลปากร สภาพปัญหาอุปสรรคต่อการอนุรักษ์โบราณสถานของพระสงฆ์ที่สำคัญ คือ ขาดงบประมาณในการสนับสนุนดำเนินงาน ข้อเสนอแนะที่สำคัญจากกลุ่มตัวอย่าง คือ การอนุรักษ์โบราณสถานควรเป็นหน้าที่ของทุกฝ่ายตั้งแต่ พระสงฆ์ ประชาชน และเจ้าหน้าที่ของรัฐ^{๑๑๔}

สรุปได้ว่า จากการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวกับบทบาทพระสงฆ์ บทบาทของพระสงฆ์ในการปฏิบัติหรือดำเนินงานในแต่ละด้านจำเป็นต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของพระวินัย และยังต้องอยู่บนพื้นฐานของกฎหมายบ้านเมืองด้วย และไม่ว่าจะโดยทางตรงหรือทางอ้อม พระสงฆ์ย่อมมีบทบาทในการเป็นผู้นำประชาชนให้มีความสำนึกในคุณค่าของสิ่งต่าง ๆ ซึ่งความสำนึกนี้จะเกิดขึ้นได้นั้นต้องอาศัยการพัฒนาด้านจิตใจเป็นอันดับแรก แต่ก็ยังพบปัญหาที่พระสงฆ์ยังขาดความรู้ความเข้าใจในศาสตร์บางแขนง อาทิ ความรู้ความเข้าใจในการอนุรักษ์ ฯลฯ ดังนั้นพระสงฆ์จึงต้องศึกษาศาสตร์ต่าง ๆ เพิ่มเติม เช่น ประวัติศาสตร์ หรือการจัดการ เป็นต้น เพื่อประโยชน์ต่อตนเอง สังคม และพระพุทธศาสนาสืบไป

๒.๖.๓ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม

^{๑๑๒} เณริณ อุตกฤษฎ์, “การศึกษาบทบาทพระภิกษุในการพัฒนาชุมชน”, วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต, (คณะสังคมสงเคราะห์ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๑๙).

^{๑๑๓} สาตี แก้วตาทิพย์, “บทบาทของพระสงฆ์ในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทางโบราณสถาน โบราณวัตถุ ในจังหวัดนครศรีธรรมราช”, วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๕๐).

^{๑๑๔} วีระ เปล่งรัศมี, พ.ต.ท., “บทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์โบราณสถานในจังหวัดเชียงราย”, วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๓).

จากการทบทวนผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม ผู้วิจัยจึงขอประมวลเนื้อหาโดยมีรายละเอียด ดังนี้

พัชรินทร์ ม่วงงาม ได้ทำวิจัยเรื่อง การดำรงเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชาวมอญ : กรณีศึกษาหมู่บ้านศาลาแดงเหนือจังหวัดปทุมธานี ได้ศึกษาแนวทางปัจจัยที่ก่อให้เกิดการดำรงเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชาวมอญบ้านศาลาแดงเหนือ ท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงรอบข้าง ผู้วิจัยมีความสนใจในการรักษาวัฒนธรรมของชาวมอญท่ามกลางสังคมที่เปลี่ยนแปลงรอบข้าง ตลอดจนนโยบายของรัฐบาลว่ามีผลต่อการดำรงเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมชาวมอญ พบว่าลักษณะความเจริญทางสังคมจากภายนอกจะมีอิทธิพลต่อชีวิตของผู้คนในชุมชนแต่ก็ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงความเป็นชุมชนมอญดั้งเดิมได้ทั้งหมด โดยมีปัจจัยที่ก่อให้เกิดการดำรงเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมไว้ได้ เช่น ความเข้มแข็งของชุมชน และยังพบว่าวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิต เช่น ภาษา การแต่งกาย การประกอบอาชีพ ของคนในชุมชนมีความเป็นเอกลักษณ์ลดน้อยลง^{๑๑๕}

เลหล่า ศรีเอกานุกูล ได้ทำวิจัยเรื่อง การปรับตัวเข้ากับวัฒนธรรมไทยและผลกระทบของการถูกจำกัดสิทธิ์ที่มีต่อคุณภาพชีวิตของบุคคลไร้สัญชาติไทย ได้ศึกษาการปรับตัวเข้ากับวัฒนธรรมไทยและผลกระทบของการถูกจำกัดสิทธิ์ที่มีต่อคุณภาพชีวิตของบุคคลไร้สัญชาติไทยชาวไทยใหญ่ จังหวัดเชียงราย พบว่า “บุคคลไร้สัญชาติไทยชาวไทยใหญ่สามารถปรับตัวเข้ากับวัฒนธรรมได้เป็นอย่างดี โดยมีตัวแปรการยอมรับขนบธรรมเนียมประเพณีไทยที่มีผลทำให้สามารถปรับตัวเข้ากับวัฒนธรรมไทยได้ดี และเรื้อยขึ้น รองลงมาคือการใช้ภาษาไทย และการมีเพื่อนคนไทย”^{๑๑๖}

วิวัฒน์ชัย บุญญานุพงศ์ ได้ทำวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชน : ศึกษาเฉพาะกรณีชุมชนมอญบ้านเกาะเกร็ด อำเภอบางกรี่ จังหวัดนนทบุรี ได้ศึกษาลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชน และศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนโดยศึกษากรณีของชุมชนมอญบ้านเกาะเกร็ด

^{๑๑๕}พัชรินทร์ ม่วงงาม, “การดำรงเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชาวมอญ : กรณีศึกษาหมู่บ้านศาลาแดงเหนือจังหวัดปทุมธานี”, *วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๕๗).

^{๑๑๖}เลหล่า ศรีเอกานุกูล, “การปรับตัวเข้ากับวัฒนธรรมไทยและผลกระทบของการถูกจำกัดสิทธิ์ที่มีต่อคุณภาพชีวิตของบุคคลไร้สัญชาติไทย”, *วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๕๙).

อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี พบว่าเพศ อายุ อาชีพ ต่างกัน กับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ วัฒนธรรมชุมชน จากการวิเคราะห์ทางสถิติพบว่า ไม่มีผลทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ วัฒนธรรมชุมชนแตกต่างกัน และยังพบว่าการศึกษาต่างกันมีผลทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ วัฒนธรรมชุมชนแตกต่างกัน^{๑๑๗}

กลอยกมล ขวัญเยื้องพันธ์ ได้ทำวิจัยเรื่อง วัฒนธรรมองค์กรวัฒนธรรมการสื่อสารและการปรับตัวทางวัฒนธรรมของสถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งประเทศไทย ช่อง ๑๑ (สทท.๑๑) พบว่า วัฒนธรรมองค์กร สทท.๑๑ มีวัฒนธรรมองค์กรราชการโดดเด่น มีค่านิยมแห่งการยึดมั่นในความเป็น

"รัฐนิยม" กล่าวคือ มีหัวใจแห่งการทำหน้าที่เพื่องานประชาสัมพันธ์ของรัฐ และความต้องการมีอิสระทางความคิด วัฒนธรรมองค์กร การเมืองมีอิทธิพลเหนือกว่าวัฒนธรรมองค์กรราชการและวัฒนธรรมองค์กรสื่อมวลชน เนื่องจากเป็นสายผู้บังคับบัญชา ทำให้การแสดงออกอยู่ในรูปของค่านิยมแห่งการยอมรับ "การถูกปิดกั้นการมีอิสระทางความคิด"มีลักษณะของ "ความคลุมเครือ" ของวัฒนธรรมการสื่อสาร ไม่มีอะไรชัดเจน ไม่มีอะไรแน่นอนในด้านเกี่ยวกับวัฒนธรรมการสื่อสารภายในองค์กรของ สทท.๑๑ ยังคงใช้การสื่อสารที่เป็นลายลักษณ์อักษรตามวัฒนธรรมองค์กรราชการเป็นหลัก ในขณะที่ การสื่อสารด้วยโทรศัพท์มือถือก็เข้ามามีบทบาทอย่างมากต่อการสื่อสารภายในองค์กร ทำให้การทำงานสะดวกรวดเร็ว และทันสมัยเข้ากับยุคสมัยมากยิ่งขึ้น ส่วนการปรับตัวทางวัฒนธรรม สทท.๑๑ มีความเคลื่อนไหวเตรียมพร้อมรับกับการปฏิรูประบบราชการ โดยการใช้ระบบการวัดผลแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ (RBM) เข้ามาประเมินผลงาน และการปรับเปลี่ยนเป็นองค์กรมหาชน ยังไม่สัมฤทธิ์ผล ขณะที่องค์กรมีแนวคิดปรับเป็น SDU (Service Delivery Unit) แทน ส่วนการปรับตัวทางวัฒนธรรมที่สอดคล้องกับมาตรา ๔๐ คือ สทท.๑๑ ได้จัดทำแผนแม่บทพัฒนาสื่อวิทยุโทรทัศน์แห่ง

^{๑๑๗}วิวัฒน์ชัย บุญญานุพงศ์, “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชน : ศึกษาเฉพาะกรณีชุมชนมอญบ้านเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี”, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๙).

ประเทศไทยฯ (พ.ศ.๒๕๕๒-๒๕๕๖) ขึ้น เพื่อเตรียมความพร้อมพัฒนาทั้งด้านบุคลากร อุปกรณ์และเทคโนโลยี^{๑๑๘}

สรัชชา เวชพฤติ ได้ทำวิจัยเรื่อง “เอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม การติดต่อทางวัฒนธรรม และกระบวนการผสมผสานทางวัฒนธรรมในชุมชนมอญ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ” ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มปัจจัยภายในที่ช่วยในการรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม ซึ่งในที่นี้มุ่งเน้นเฉพาะปัจจัยผู้นำ ในด้านต่างๆ ของชุมชน เช่น ผู้นำทางการเมือง ศาสนา การศึกษา เศรษฐกิจ ศิลปะ กลุ่มปัจจัยภายนอกที่ทำให้สูญเสียเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม ซึ่งประกอบด้วย ความทันสมัย ความเป็นเมือง และสื่อมวลชน โดยมีส่วนทำให้ชุมชนชาวมอญเกิดการสูญเสียความเป็นวัฒนธรรมของชาวมอญ^{๑๑๙}

ผุสดี ทิพทัส และสุวัฒนา ธาดานิติ ได้ทำวิจัยเรื่อง “ศึกษาชุมชนมอญในพื้นที่อำเภอพระประแดง ซึ่งตั้งอยู่บนฝั่งตะวันตกของแม่น้ำเจ้าพระยา และตำบลบางหญ้าแพรกซึ่งตั้งอยู่บนฝั่งกรุงเทพฯ” ความเชื่อของชนมอญที่ได้รับการศึกษา พบว่า ชนมอญรุ่นเก่ายังมีความเชื่อในเรื่องโชคลางและข้อห้ามต่างๆ ตลอดจนยึดมั่นในขนบธรรมเนียมประเพณีและความเชื่อดั้งเดิม เช่น ห้ามนำตุ๊กตาเข้าบ้าน ความเชื่อเรื่องทิศ ทิศใต้ ทิศเหนือ และทิศตะวันออกเป็นทิศมงคลของมอญ ซึ่งมักนิยมใช้เป็นทิศหัวนอน บันไดหน้าเรือน ประตูเข้าบ้าน ตลอดจนการหันพระพักตร์ของพระประธานในโบสถ์ด้วย นอกจากนี้ชาวมอญในพระประแดง ยังนับถือผีบ้านผีเรือนอยู่ถึงร้อยละ ๘๐ ส่วนการนับถือสิ่งศักดิ์สิทธิ์นั้น มอญที่พระประแดงมีการนับถือเจ้าพ่อซึ่งเป็นรูปเคารพ มีศาลเจ้าพ่อเป็นจุดศูนย์รวมที่เป็นที่เคารพประจำหมู่บ้าน ซึ่งปัจจุบันมีศาลทั้งหมด ๑๑ ศาลด้วยกัน^{๑๒๐}

^{๑๑๘} กลอยกมล ขวัญเอื้องพันธ์, “วัฒนธรรมองค์กรและการปรับตัวทางวัฒนธรรมของสถานีวิทย์โทรทัศน์แห่งประเทศไทย ช่อง ๑๑”, *วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต*, (คณะนิเทศศาสตร์ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๖).

^{๑๑๙} สรัชชา เวชพฤติ, “เอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม การติดต่อทางวัฒนธรรมและกระบวนการผสมผสานทางวัฒนธรรมในชุมชนมอญ ตำบลทรงคนอง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ”, *วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต*, (คณะนิเทศศาสตร์ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๙).

^{๑๒๐} ผุสดี ทิพทัส และสุวัฒนา ธาดานิติ, “ชุมชนมอญในพื้นที่อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ”, *วิทยานิพนธ์คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์*, (คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๒).

จิรวรรณ นัยชิต ได้ทำวิจัยเรื่อง “การศึกษาประเพณีเกี่ยวกับวิถีชีวิตลาวโซ่ง ตำบลดอนคา อำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี” ได้อธิบายว่า ที่ตำบลดอนคา อำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรีมีลักษณะทางวัฒนธรรมของลาวโซ่งเหลืออยู่มาก ส่วนการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และวัฒนธรรมของชุมชนลาวโซ่ง ลักษณะตามประเพณีดั้งเดิมบางอย่าง โดยเฉพาะทรงผมของสตรี และลักษณะทางกายภาพของบ้านเรือนเป็นลักษณะที่สูญหายได้อย่างรวดเร็ว รองลงมา คือ ภาษาพูด และพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับเครือข่ายความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรม ส่วนที่เปลี่ยนแปลงได้ยากที่สุด คือ พิธีเสนเรือน และพิธีศพ^{๑๒๑}

สรุปงานที่วิจัยที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม ว่า ในการรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม ซึ่งในที่นี้มุ่งเน้นเฉพาะปัจจัยผู้นำ ในด้านต่างๆ มีปัจจัยที่ก่อให้เกิดการดำรงเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมไว้ได้ เช่น ความเข้มแข็งของชุมชน และยังพบว่าวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิต เช่น ภาษา การแต่งกาย การประกอบอาชีพ ชาวมอญรามัญนั้นดำรงตามวิถีชีวิตแบบเรียบง่าย และมาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมเฉพาะตัว ซึ่งคนมอญรามัญเฝ้ายังมีความเชื่อในเรื่องโชคลางและข้อห้ามต่างๆ ตลอดจนยึดมั่นในขนบธรรมเนียมประเพณีและความเชื่อดั้งเดิม

๒.๗ กรอบแนวคิดในการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมมอญ บ้านเทิงทะโมกข์ ตำบลบางหญ้าแพรก อำเภอบางแพ จังหวัดสมุทรสาคร” ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยนำมากำหนดเป็นกรอบแนวคิดการวิจัย ประกอบด้วย

ตัวแปรต้น (Independent Variables) คือ สถานภาพส่วนบุคคลของประชาชนชาวไทยรามัญ ประกอบด้วย เพศ สถานภาพ อายุ วุฒิการศึกษา อาชีพ และรายได้

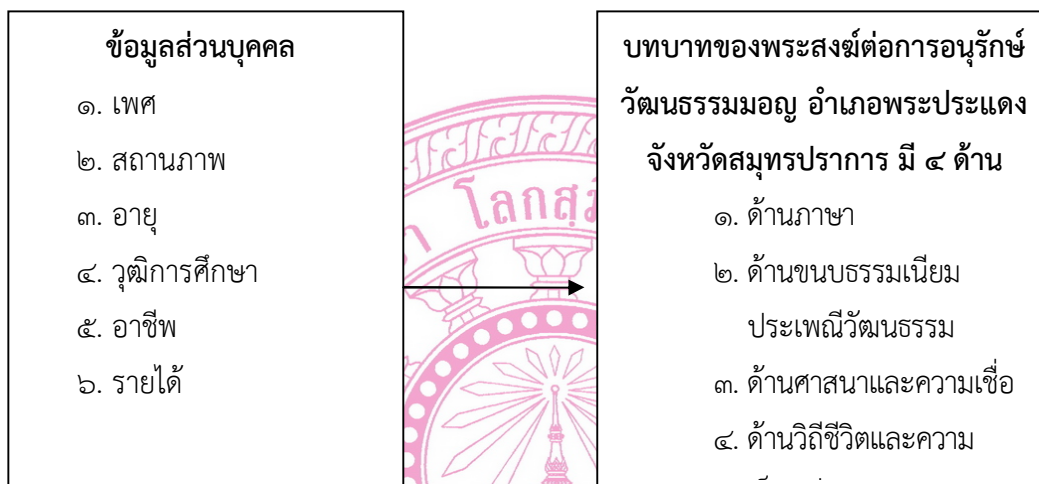
ตัวแปรตาม (Dependent Variables) ได้แก่ บทบาทต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมมอญ ประกอบด้วย ด้านภาษา, ด้านขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรม ด้านศาสนาและความเชื่อ และด้านวิถีชีวิตและความเป็นอยู่

^{๑๒๑}จิรวรรณ นัยชิต, “การศึกษาประเพณีเกี่ยวกับวิถีชีวิตลาวโซ่ง ตำบลดอนคา อำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี”, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๕๐).

ผังแผนภาพต่อไปนี้

ตัวแปรต้น
(Independent Variables)

ตัวแปรตาม
(Dependent Variables)

แผนภาพที่ ๒.๒ แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ ๓

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีมอญ
อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ” การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ
(Survey Research) ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยตามลำดับขั้นตอนดังนี้

- ๓.๑ รูปแบบการวิจัย
- ๓.๒ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
- ๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
- ๓.๔ วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล
- ๓.๕ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

๓.๑ รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ซึ่งเป็นการวิจัย
เชิงปริมาณ (Quantitative Research)

๓.๒ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ
จำนวน ๑,๐๐๒ คน โดยการเปิดตารางขนาดกลุ่มตัวอย่างของทาโร ยามาเน^๑ โดยใช้วิธีการสุ่มกลุ่ม
ตัวอย่างแบบง่าย (Sample Random Sampling) โดยได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๓๑๗ คน

๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยมีขั้นตอนการสร้าง
และการหาคุณภาพของแบบสอบถาม ดังนี้

^๑ ธาณินทร์ ศิลป์จารุ, การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS, พิมพ์ครั้งที่ ๙, (กรุงเทพฯ
บิสซิเนสอาร์แอนด์ดี, ๒๕๕๑), หน้า ๔๙.

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

๑) ศึกษาแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีมอญจากพระไตรปิฎก หนังสือ เอกสารและผลงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง แล้วกำหนดเป็นกรอบ ปัจจัยให้ครอบคลุมเนื้อหาและวัตถุประสงค์ที่ทำการวิจัย

๒) สร้างแบบสอบถามเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีมอญตามกรอบปัจจัยที่กำหนดไว้ โดยแบ่งแบบสอบถามออกเป็น ๓ ตอน ดังนี้

ตอนที่ ๑ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตาม เพศ สถานภาพ อายุ ระดับการศึกษา วุฒิการศึกษา อาชีพ รายได้ มีลักษณะเป็นแบบปลายปิดให้เลือกตอบ

ตอนที่ ๒ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีมอญ ประกอบด้วย ๔ ด้าน ได้แก่ ด้านภาษา ด้านขนบธรรมเนียม ประเพณีวัฒนธรรม ด้านด้านศาสนา และความเชื่อ ด้านด้านวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) ๕ ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

- ๑ หมายถึง เห็นด้วยมากที่สุด
- ๒ หมายถึง เห็นด้วยมาก
- ๓ หมายถึง เห็นด้วยปานกลาง
- ๔ หมายถึง เห็นด้วยน้อย
- ๕ หมายถึง เห็นด้วยน้อยที่สุด

ตอนที่ ๓ แบบสอบถามเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีมอญ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ มีลักษณะเป็นแบบเลือกตอบโดยเสรี

๓) นำแบบสอบถามที่สร้างแล้วไปหาคุณภาพต่อไป

๓.๔ วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการรวบรวมข้อมูล ดังนี้

๑. ทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากโครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อเรียนผู้นำชุมชน ขออนุญาตเข้าทำการเก็บรวบรวมข้อมูล

๒. แจกแบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน ๓๑๗ คน โดยจะสุ่มสำรวจแจกแบบบังเอิญ

๓. นำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์และประมวลผลต่อไป

๓.๕ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยครั้งนี้ ประมวลผลข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัย ทางสังคมศาสตร์ ดังนี้

๑. ข้อมูลสถานภาพส่วนบุคคล วิเคราะห์โดยการหา ค่าความถี่ (frequency) ค่าร้อยละ (percentage)

๒. ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีมอญ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ วิเคราะห์โดยการหา ค่าเฉลี่ย (mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation)

๓. ทดสอบสมมติฐาน การเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีมอญ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ ที่วิเคราะห์โดยการทดสอบที (t-test) ในกรณีสองตัวแปร และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One way ANOVA) และในกรณีที่พบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยตั้งแต่ ๓ กลุ่มขึ้นไป ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญที่น้อยที่สุด (Least Significant Difference : LSD)

๔. ข้อมูลปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีมอญ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ ได้จากแบบสอบถามวิเคราะห์โดยการเขียนความเรียง

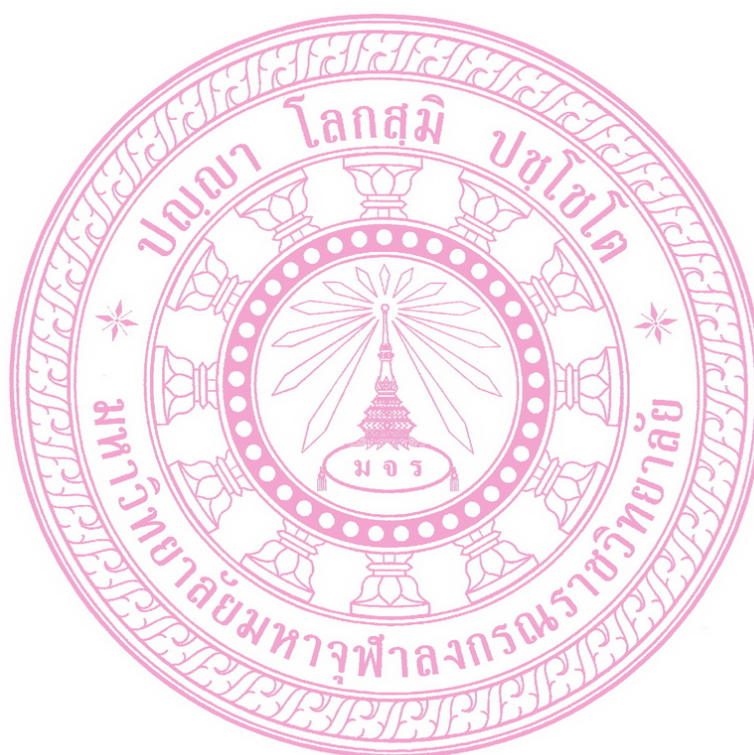
๕. เกณฑ์การพิจารณาค่าเฉลี่ยเกี่ยวกับความคิดเห็นของนักเรียนเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาคุณธรรมของนักเรียนโรงเรียน มีดังนี้^๒

เกณฑ์ที่ใช้แปลผลข้อคำถามที่ได้จากการประเมินผล มีดังนี้

ช่วงค่าเฉลี่ย	การแปลความหมาย
ค่าเฉลี่ย ๔.๕๐ – ๕.๐๐	แปลว่า มากที่สุด
ค่าเฉลี่ย ๓.๕๐ – ๔.๔๙	แปลว่า มาก
ค่าเฉลี่ย ๒.๕๐ – ๓.๔๙	แปลว่า ปานกลาง
ค่าเฉลี่ย ๑.๕๐ – ๒.๔๙	แปลว่า น้อย
ค่าเฉลี่ย ๑.๐๐ – ๑.๔๙	แปลว่า น้อยที่สุด

^๒ชูศรี วงศ์รัตน์, เทคนิคการใช้สถิติเพื่อการวิจัย, พิมพ์ครั้งที่ ๗, (กรุงเทพมหานคร : เทพเนรมิต, ๒๕๔๑), หน้า ๗๕.

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลที่เป็นคำถามปลายเปิด วิเคราะห์โดยการเขียนเป็น
ความเรียงและจัดกลุ่ม โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique)

บทที่ ๔

ผลการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีมอญ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ” ผู้วิจัยได้ทำการแจกแบบสอบถามครบตามจำนวนกลุ่มตัวอย่าง เมื่อรวบรวมข้อมูลแล้วได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ซึ่งผู้วิจัยนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังต่อไปนี้

๔.๑ ข้อมูลทั่วไป

๔.๒ บทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีมอญ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ

๔.๓ สรุปผลการทดสอบสมมติฐาน

๔.๑ ข้อมูลทั่วไป

๔.๑.๑ ผลการวิเคราะห์สถานภาพทั่วไป

ผลการวิเคราะห์สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามเรื่อง บทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีมอญ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ จำแนกตาม เพศ สถานภาพ อายุ วุฒิการศึกษา อาชีพ และรายได้ ซึ่งมีรายละเอียดดังแสดงในตารางที่ ๔.๑

ตารางที่ ๔.๑ แสดงจำนวนร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม ($n = ๓๗๑$)

สถานภาพผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน	ร้อยละ
๑. เพศ		
ชาย	๑๔๓	๔๕.๑๑
หญิง	๑๗๔	๔๕.๘๙
๒. สถานภาพ		
โสด	๙๖	๓๐.๒๘
สมรส	๑๘๘	๕๑.๓๑
หย่าร้าง	๓๓	๑๐.๔๑

ตารางที่ ๔.๑ (ต่อ)

สถานภาพผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน	ร้อยละ
๓. อายุ		
ต่ำกว่า ๓๐ ปี	๙๔	๒๙.๖๕
๓๑ - ๔๐ ปี	๑๑๗	๓๖.๙๑
๔๑ ปีขึ้นไป	๑๐๖	๓๓.๔๔
๔. วุฒิการศึกษา		
ต่ำกว่าปริญญาตรี	๒๒๙	๗๒.๒๔
ปริญญาตรี	๗๓	๒๓.๐๓
สูงกว่าปริญญาตรี	๒๑๗	๔.๗๓
๕. อาชีพ		
ข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ	๔๑	๑๒.๙๓
ค้าขาย/ประกอบธุรกิจส่วนตัว	๓๗	๑๑.๖๗
รับจ้างทั่วไป/ทำไร่ ทำนา ทำสวน	๒๓๙	๗๕.๓๙
๖. รายได้ (เฉลี่ยต่อเดือน)		
ต่ำกว่า ๑๐,๐๐๐ บาท	๘๕	๒๖.๘๑
๑๐,๐๐๑ - ๑๕,๐๐๐ บาท	๑๗๔	๕๔.๘๙
มากกว่า ๑๕,๐๐๐ บาท	๕๘	๑๘.๓๐
รวม	๓๑๗	๑๐๐

จากตารางที่ ๔.๑ ประชาชนส่วนใหญ่ เป็นเพศหญิง จำนวน ๑๗๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๔.๘๙ สถานภาพส่วนใหญ่สมรส จำนวน ๑๘๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๙.๓๑ มีอายุอยู่ในช่วง ๓๑ - ๔๐ ปี จำนวน ๑๑๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๖.๙๑ มีวุฒิการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน ๒๒๙ คน คิดเป็นร้อยละ ๗๒.๒๔ ประกอบอาชีพ รับจ้างทั่วไปหรือ ทำไร่ ทำนา ทำสวน จำนวน ๒๓๙ คน คิดเป็นร้อยละ ๗๕.๓๙ และมีรายได้ (เฉลี่ยต่อเดือน) อยู่ในช่วง ๑๐,๐๐๑ - ๑๕,๐๐๐ บาท จำนวน ๑๗๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๔.๘๙

ผลการวิเคราะห์โดยภาพรวม

ผลการวิเคราะห์โดยภาพรวมของบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีมอญ อำเภอลำดวน จังหวัดสุรินทร์ ตามความคิดเห็นของประชาชนแต่ละด้าน ประกอบด้วย ๔ ด้าน ได้แก่ ด้านภาษา ด้านขนบธรรมเนียม ประเพณีวัฒนธรรม ด้านศาสนาและความเชื่อ และด้านวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ ซึ่งมีรายละเอียดดังแสดงในตารางที่ ๔.๒

ตารางที่ ๔.๒ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีมอญ อำเภอลำดวน จังหวัดสุรินทร์ โดยภาพรวม

(n = ๓๑๗)

บทบาทของพระสงฆ์ ในการพัฒนาคุณธรรมของประชาชน	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
๑. ด้านภาษา	๓.๙๖	๐.๕๓	มาก
๒. ด้านขนบธรรมเนียม ประเพณีวัฒนธรรม	๔.๑๒	๐.๘๐	มาก
๓. ด้านศาสนาและความเชื่อ	๔.๑๙	๐.๗๓	มาก
๔. ด้านวิถีชีวิตและความเป็นอยู่	๔.๔๕	๐.๘๘	มาก
รวม	๔.๑๘	๐.๗๔	มาก

จากตารางที่ ๔.๒ ประชาชนมีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีมอญ อำเภอลำดวน จังหวัดสุรินทร์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (๔.๑๘) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีมอญ อำเภอลำดวน จังหวัดสุรินทร์ อยู่ในระดับมากทุกด้าน คือ ด้านวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ (๔.๔๕) อยู่ในระดับมากเป็นอันดับแรก รองลงมาคือ ด้านศาสนาและความเชื่อ (๔.๑๙) ด้านขนบธรรมเนียม ประเพณีวัฒนธรรม (๔.๑๒) และด้านด้านภาษา (๓.๙๖) เป็นลำดับสุดท้าย

๔.๑.๒ ผลการวิเคราะห์แต่ละด้าน

ผลการวิเคราะห์แต่ละด้านของบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีมอญ อำเภอลำปาง จังหวัดลำปาง ตามความคิดเห็นของประชาชนแต่ละด้าน ประกอบด้วย ๔ ด้าน ได้แก่ ด้านภาษา ด้านขนบธรรมเนียม ประเพณีวัฒนธรรม ด้านศาสนาและความเชื่อ และด้านวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

๑) ด้านภาษา

ผลการวิเคราะห์บทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีมอญ อำเภอลำปาง จังหวัดลำปาง ตามความคิดเห็นของประชาชน ด้านภาษา ซึ่งมีรายละเอียดดังแสดงในตารางที่ ๔.๓

ตารางที่ ๔.๓ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีมอญ อำเภอลำปาง จังหวัดลำปาง ด้านภาษา

(n = ๓๑๗)

ด้านภาษา	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
๑. พระสงฆ์มีการจัดการเรียนการสอนด้านภาษามอญให้แก่ประชาชนในพื้นที่	๔.๐๒	๐.๓๕	มาก
๒. พระสงฆ์ส่งเสริมให้มีการใช้ภาษามอญในการสื่อสารในชีวิตประจำวัน	๓.๘๙	๐.๗๒	มาก
๓. พระสงฆ์ส่งเสริมให้ประชาชนมีทักษะในการอ่านและเขียนภาษามอญ	๓.๙๔	๐.๖๓	มาก
๔. พระสงฆ์มีส่วนส่งเสริมในการถ่ายทอด ภาษามอญ แก่คนรุ่นหลัง	๓.๙๘	๐.๔๑	มาก
รวม	๓.๙๖	๐.๕๓	มาก

จากตารางที่ ๔.๓ ประชาชนมีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีมอญ อำเภอลำปาง จังหวัดลำปาง ด้านภาษา อยู่ในระดับมาก (๓.๙๖)

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีมอญ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ ตามความคิดเห็นของประชาชน ด้านภาษาอยู่ในระดับมากทุกข้อ

๒) ด้านขนบธรรมเนียม ประเพณีวัฒนธรรม

ผลการวิเคราะห์บทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีมอญ

อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ ตามความคิดเห็นของประชาชน ด้านขนบธรรมเนียม ประเพณีวัฒนธรรม ซึ่งมีรายละเอียดดังแสดงในตารางที่ ๔.๔

ตารางที่ ๔.๔ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีมอญ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ ด้านขนบธรรมเนียม ประเพณีวัฒนธรรม

(n = ๓๑๗)

ด้านขนบธรรมเนียม ประเพณีวัฒนธรรม	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
๑. พระสงฆ์ในเขตพื้นที่มีความรู้ ความเข้าใจ ด้านขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม ชาวไทยรามัญ	๔.๒๐	๐.๕๗	มาก
๒. พระสงฆ์มีวิธีการสอน และ การถ่ายทอด ด้านขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม ชาวไทยรามัญ ให้คนรุ่นหลังทราบ	๔.๑๓	๐.๘๑	มาก
๓. พระสงฆ์สร้างเอกลักษณ์ทาง ศาสนสถาน ต่อการทำนุบำรุง ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม ชาวไทยมอญ	๔.๐๖	๐.๘๗	มาก
๔. พระสงฆ์มีส่วนส่งเสริมในการอนุรักษ์ ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม ชาวไทยรามัญ	๔.๐๙	๐.๙๔	มาก
รวม	๔.๑๒	๐.๘๐	มาก

จากตารางที่ ๔.๔ ประชาชนมีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีมอญ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ ด้านขนบธรรมเนียม ประเพณีวัฒนธรรมอยู่ในระดับมาก (๔.๑๒) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีมอญ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ ด้านขนบธรรมเนียม ประเพณีวัฒนธรรม อยู่ในระดับมากทุกข้อ

๓) ด้านศาสนาและความเชื่อ

ผลการวิเคราะห์บทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีมอญ อำเภอลำดวน จังหวัดสุรินทร์ ตามความคิดเห็นของประชาชน ด้านศาสนาและความเชื่อ ซึ่งมีรายละเอียดดังแสดงในตารางที่ ๔.๕

ตารางที่ ๔.๕ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีมอญ อำเภอลำดวน จังหวัดสุรินทร์ ตามความคิดเห็นด้านศาสนาและความเชื่อ

(n = ๓๑๗)

ด้านศาสนาและความเชื่อ	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
๑. พระสงฆ์มีการจัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาตามประเพณีวัฒนธรรม ชาวไทยมอญ	๔.๒๒	๐.๖๕	มาก
๒. พระสงฆ์มีบทบาทต่อการสร้างความศรัทธา และ เสื่อมใสในพระพุทธศาสนาตามแนวทางไทย – รามัญ	๔.๑๗	๐.๘๓	มาก
๓. พระสงฆ์มีจริยวัตรที่สะท้อนความเป็นแบบอย่างของพระสงฆ์	๔.๐๙	๐.๗๐	มาก
๔. พระสงฆ์มีการปลูกฝังเรื่อง การรับศีล ๘ ประการ ตามธรรมเนียมไทยมอญ	๔.๒๕	๐.๔๖	มาก
๕. พระสงฆ์มีบทบาทในการจัดกิจกรรม รับประทานอาหาร	๔.๒๓	๐.๙๗	มาก
๖. พระสงฆ์ส่งเสริมความเชื่อเรื่องฤกษ์ยาม (อุบากอง)	๔.๑๘	๐.๗๔	มาก
รวม	๔.๑๙	๐.๗๓	มาก

จากตารางที่ ๔.๕ ประชาชนมีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีมอญ อำเภอลำดวน จังหวัดสุรินทร์ ด้านศาสนาและความเชื่อ อยู่ในระดับมาก (๔.๑๙) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีมอญ อำเภอลำดวน จังหวัดสุรินทร์ ด้านศาสนาและความเชื่ออยู่ในระดับมากทุกข้อ

๔) ด้านวิถีชีวิตและความเป็นอยู่

ผลการวิเคราะห์บทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีมอญ อำเภอลำดวน จังหวัดสุรินทร์ ตามความคิดเห็นของประชาชน ด้านวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ ซึ่งมีรายละเอียดดังแสดงในตารางที่ ๔.๖

ตารางที่ ๔.๖ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของ
พระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีมอญ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ
ด้านวิถีชีวิตและความเป็นอยู่

(n = ๓๑๗)

ด้านวิถีชีวิตและความเป็นอยู่	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
๑. พระสงฆ์มีบทบาทต่อชุมชนชาวไทย-มอญ ในการประกอบพิธีทางศาสนาสถาน	๔.๔๑	๐.๘๑	มาก
๒. พระสงฆ์ให้บริการและอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนในด้านอุปกรณ์เครื่องใช้ต่าง (สาธารณูปการ) การจัดงานต่างๆ ของชุมชน	๔.๕๖	๐.๘๖	มากที่สุด
๓. พระสงฆ์มีส่วนร่วมในการส่งเสริมวิถีชีวิต ความเป็นอยู่แบบไทย-มอญ ให้ดำรงอยู่ต่อไป	๔.๓๗	๐.๙๑	มาก
๔. พระสงฆ์ให้ความร่วมมือแก่เจ้าหน้าที่ หน่วยงานภาครัฐ ต่อการดำรงไว้ซึ่ง ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรมไทย-มอญ	๔.๔๔	๐.๙๔	มาก
รวม	๔.๔๕	๐.๘๘	มาก

จากตารางที่ ๔.๖ ประชาชนมีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีมอญ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ ด้านวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ อยู่ในระดับมาก (๔.๔๕) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีมอญ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ ด้านวิถีชีวิตและความเป็นอยู่อยู่ในระดับมากที่สุดคือ พระสงฆ์ให้บริการและอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนในด้านอุปกรณ์เครื่องใช้ต่าง (สาธารณูปการ) การจัดงานต่างๆ (๔.๕๖) และนอกนั้นอยู่ในระดับมากทุกข้อ

๔.๒ การเปรียบเทียบการศึกษาวิเคราะห์ระดับของบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีมอญ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ

การเปรียบเทียบการศึกษาวิเคราะห์ระดับของบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีมอญ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ จำแนกตาม เพศ สถานภาพ อายุ วุฒิการศึกษา อาชีพ และรายได้ ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

สมมติฐานที่ ๑ ประชาชนที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมมอญ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ แตกต่างกัน ซึ่งมีรายละเอียดดังแสดงในตารางที่ ๔.๘

ตารางที่ ๔.๘ การเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชน ต่อบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีมอญ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ จำแนกตามเพศ
(n = ๓๑๗)

บทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ ประเพณีมอญ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ	เพศ				t	Sig.
	ชาย		หญิง			
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
๑. ด้านภาษา	๓.๙๖	๐.๙๔	๔.๐๙	๐.๗๓	-๒.๑๗	๐.๐๖
๒. ด้านขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม	๔.๐๗	๐.๘๖	๔.๑๔	๐.๘๖	-๒.๔๙	๐.๐๖
๓. ด้านศาสนาและความเชื่อ	๔.๒๙	๐.๘๓	๔.๒๔	๐.๘๘	-๑.๓๘	๐.๑๒
๔. ด้านวิถีชีวิตและความเป็นอยู่	๔.๔๒	๐.๙๕	๔.๔๕	๐.๙๐	-๑.๖๓	๐.๐๖
รวม	๔.๑๙	๐.๙๐	๔.๒๓	๐.๘๔	-๒.๒๓	๐.๐๘

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๘ พบว่า ประชาชนที่มีเพศที่แตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมมอญ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน ซึ่งเป็นไม่ไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ประชาชนที่มีเพศที่แตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมมอญ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ ในแต่ละด้านไม่แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ ๒ ประชาชนที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมมอญ อำเภอลพบุรี ประเด็น จังหวัดสมุทรปราการ แตกต่างกันไป ซึ่งมีรายละเอียดดังแสดงในตารางที่ ๔.๙

ตารางที่ ๔.๙ การเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชน ต่อบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีมอญ อำเภอลพบุรี ประเด็น จังหวัดสมุทรปราการ จำแนกตามอายุ

(n = ๓๑๗)

บทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีมอญ อำเภอลพบุรี จังหวัดสมุทรปราการ	อายุ						F	Sig.
	ต่ำกว่า ๓๐ ปี		๓๑ – ๔๐ ปี		๔๑ ปีขึ้นไป			
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
๑. ด้านภาษา	๓.๙๕	๐.๗๑	๔.๐๓	๐.๑๒	๓.๙๑	๐.๙๔	๒.๙๑	๐.๐๗
๒. ด้านขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรม	๔.๐๑	๐.๑๐	๔.๑๐	๐.๑๐	๔.๐๖	๐.๘๙	๓.๒๖	๐.๐๘
๓. ด้านศาสนาและความเชื่อ	๔.๑๑	๐.๙๙	๔.๑๔	๐.๙๙	๔.๑๙	๐.๖๓	๒.๘๑	๐.๑๑
๔. ด้านวิถีชีวิตและความเป็นอยู่	๔.๒๗	๐.๘๖	๔.๓๒	๐.๘๕	๔.๒๒	๐.๘๕	๒.๖๘	๐.๐๖
รวม	๔.๐๙	๐.๖๗	๔.๑๕	๐.๕๒	๔.๑๐	๐.๘๓	๓.๕๒	๐.๐๗

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๙ พบว่า ประชาชนที่มีอายุที่แตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมมอญ อำเภอลพบุรี ประเด็น จังหวัดสมุทรปราการ โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน ซึ่งเป็นไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ประชาชนที่มีอายุที่แตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมมอญ อำเภอลพบุรี ประเด็น จังหวัดสมุทรปราการ ในแต่ละด้านไม่แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ ๓ ประชาชนที่มีสถานภาพต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมมอญ อำเภอลพบุรี จังหวัดสมุทรปราการ แตกต่างกัน ซึ่งมีรายละเอียดดังแสดงในตารางที่ ๔.๑๐

ตารางที่ ๔.๑๐ การเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีมอญ อำเภอลพบุรี จังหวัดสมุทรปราการ
จำแนกตามสถานภาพ

(n = ๓๑๗)

บทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีมอญ อำเภอลพบุรี จังหวัดสมุทรปราการ	สถานภาพ						F	Sig.
	โสด		สมรส		อยู่ย่ำร้าง			
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
๑. ด้านภาษา	๓.๙๘	๐.๙๒	๔.๐๖	๐.๗๗	๔.๑๐	๐.๘๑	๒.๓๑	๐.๑๓
๒. ด้านขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรม	๔.๑๒	๐.๕๗	๔.๐๗	๐.๘๖	๔.๑๓	๐.๗๙	๓.๑๔	๐.๑๐
๓. ด้านศาสนาและความเชื่อ	๔.๑๖	๐.๗๖	๔.๒๐	๐.๘๒	๔.๑๘	๐.๙๓	๒.๕๓	๐.๐๙
๔. ด้านวิถีชีวิตและความเป็นอยู่	๔.๒๗	๐.๘๖	๔.๓๑	๐.๗๒	๔.๒๖	๐.๗๗	๒.๔๗	๐.๑๑
รวม	๔.๐๙	๐.๖๗	๔.๑๕	๐.๕๒	๔.๑๐	๐.๘๓	๓.๒๑	๐.๐๘

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๐ พบว่า ประชาชนที่มีสถานภาพที่แตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมมอญ อำเภอลพบุรี จังหวัดสมุทรปราการ โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน ซึ่งเป็นไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ประชาชนที่มีสถานภาพที่แตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมมอญ อำเภอลพบุรี จังหวัดสมุทรปราการ ในแต่ละด้านไม่แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ ๔ ประชาชนที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมมอญ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ แตกต่างกัน ซึ่งมีรายละเอียดดังแสดงในตารางที่ ๔.๑๕

ตารางที่ ๔.๑๑ การเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชน ต่อบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีมอญ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ จำแนกตามวุฒิการศึกษา

(n = ๓๑๗)

บทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีมอญ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ	วุฒิการศึกษา						F	Sig.
	ต่ำกว่าปริญญาตรี		ปริญญาตรี		สูงกว่าปริญญาตรี			
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
๑. ด้านภาษา	๔.๑๕	๐.๙๘	๓.๙๖	๐.๘๖	๓.๙๒	๐.๘๖	๒.๑๓	๐.๐๒*
๒. ด้านขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรม	๔.๐๗	๐.๘๗	๔.๐๙	๐.๙๒	๔.๑๒	๐.๙๐	๒.๓๖	๐.๑๓
๓. ด้านศาสนาและความเชื่อ	๔.๑๙	๐.๘๓	๔.๑๔	๐.๗๕	๔.๑๖	๐.๙๓	๓.๔๐	๐.๑๑
๔. ด้านวิถีชีวิตและความเป็นอยู่	๔.๒๖	๐.๙๑	๔.๒๐	๐.๗๖	๔.๑๘	๐.๘๑	๒.๒๕	๐.๐๘
รวม	๔.๑๗	๐.๙๐	๔.๑๐	๐.๘๒	๔.๑๐	๐.๘๘	๒.๗๘	๐.๐๖

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๑ พบว่า ประชาชนที่มีวุฒิการศึกษาที่แตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมมอญ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน ซึ่งเป็นไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ประชาชนที่มีวุฒิการศึกษาที่แตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมมอญ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ ในด้านภาษาแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ดังนั้นจึงได้ทำการเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ของความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมมอญ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ ด้านต่าง ๆ ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference : LSD) รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ ๔.๑๒

ตารางที่ ๔.๑๒ การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุดของความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมมอญ
อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ ด้านภาษา

		วุฒิการศึกษา			(n = ๓๑๗)
วุฒิการศึกษา	$\bar{x}$	ต่ำกว่าปริญญาตรี	ปริญญาตรี	สูงกว่าปริญญาตรี	
		๔.๑๕	๓.๙๖	๓.๙๒	
ต่ำกว่าปริญญาตรี	๔.๑๕	—	๐.๑๙*	๐.๒๓*	
ปริญญาตรี	๓.๙๖		—	๐.๐๔	
สูงกว่าปริญญาตรี	๓.๙๒			—	

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๒ พบว่า ประชาชนที่มีวุฒิการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรีมีคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมมอญ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ ด้านภาษา มากกว่าประชาชนที่มีวุฒิการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

สมมติฐานที่ ๕ ประชาชนที่มีอาชีพต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมมอญ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ แตกต่างกัน ซึ่งมีรายละเอียดดังแสดงในตารางที่ ๔.๑๓

ตารางที่ ๔.๑๓ การเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชน ต่อบทบาทของพระสงฆ์ต่อการ
อนุรักษ์ประเพณีมอญ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ
จำแนกตามอาชีพ

(n = ๓๑๗)

บทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีมอญ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ	อาชีพ						F	Sig.
	ข้าราชการ/ รัฐวิสาหกิจ		ค้าขาย/ประกอบ ธุรกิจส่วนตัว		รับจ้างทั่วไป/ทำ ไร่ ทำนา ทำ สวน			
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
๑. ด้านภาษา	๓.๙๙	๐.๘๗	๔.๑๒	๐.๙๓	๔.๑๗	๐.๙๗	๓.๑๑	๐.๐๑ *
๒. ด้านขนบธรรมเนียม ประเพณีวัฒนธรรม	๔.๐๘	๐.๔๕	๓.๙๙	๐.๗๖	๔.๐๕	๐.๘๒	๒.๔๙	๐.๑๕
๓. ด้านศาสนาและความเชื่อ	๔.๑๑	๐.๖๙	๔.๒๐	๐.๖๘	๔.๑๖	๐.๗๖	๒.๘๔	๐.๐๖
๔. ด้านวิถีชีวิตและความ เป็นอยู่	๔.๑๙	๐.๙๐	๔.๒๔	๐.๙๒	๔.๒๗	๐.๙๕	๒.๓๙	๐.๐๘
รวม	๔.๐๙	๐.๗๓	๔.๑๔	๐.๘๒	๔.๑๖	๐.๘๘	๒.๗๙	๐.๑๑

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๓ ประชาชนที่มีอาชีพที่แตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมมอญ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน ซึ่งเป็นไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ประชาชนที่มีอาชีพที่แตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมมอญ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ ในด้านภาษาแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ดังนั้น จึงได้ทำการเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ของความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมมอญ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ ด้านต่าง ๆ ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference : LSD) รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ ๔.๑๔

ตารางที่ ๔.๑๔ การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุดของ
ความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมมอญ
อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ ด้านภาษา

(n = ๓๑๗)

อาชีพ	$\bar{x}$	อาชีพ		
		ข้าราชการ/ รัฐวิสาหกิจ	ค้าขาย/ประกอบ ธุรกิจส่วนตัว	รับจ้างทั่วไป/ทำไร ทำนา ทำสวน
		๓.๙๙	๔.๑๒	๔.๑๗
ข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ	๓.๙๙	—	๐.๑๓*	๐.๑๘*
ค้าขาย/ประกอบธุรกิจส่วนตัว	๔.๑๒		—	๐.๐๕
รับจ้างทั่วไป/ทำไร ทำนา ทำสวน	๔.๑๗			—

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๔ ประชาชนที่มีอาชีพข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจมีความคิดเห็นต่อบทบาท
ของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมมอญ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ ด้านภาษา
น้อยกว่าประชาชนที่มีอาชีพ ค้าขายหรือประกอบธุรกิจส่วนตัวและรับจ้างทั่วไปหรือทำไร ทำนา
ทำสวน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

สมมติฐานที่ ๖ ประชาชนที่มีรายได้ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ต่อ
การอนุรักษ์วัฒนธรรมมอญ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ แตกต่างกัน ซึ่งมีรายละเอียด
ดังแสดงในตารางที่ ๔.๑๕

ตารางที่ ๔.๑๖ การเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชน ต่อบทบาทของพระสงฆ์ต่อการ
อนุรักษ์ประเพณีมอญ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ
จำแนกตามรายได้

(n = ๓๑๗)

บทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีมอญ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ	รายได้						F	Sig.
	ต่ำกว่า ๑๐,๐๐๐ บาท		๑๐,๐๐๑ – ๑๕,๐๐๐ บาท		มากกว่า ๑๕,๐๐๐ บาท			
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
๑. ด้านภาษา	๔.๑๑	๐.๙๓	๔.๐๒	๐.๘๙	๓.๙๗	๐.๙๓	๑.๔๘	๐.๐๗
๒. ด้านขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรม	๔.๑๓	๐.๗๕	๔.๐๘	๐.๙๐	๔.๑๔	๐.๙๙	๒.๕๙	๐.๑๒
๓. ด้านศาสนาและความเชื่อ	๔.๑๕	๐.๖๘	๔.๒๒	๐.๙๗	๔.๑๗	๐.๘๑	๒.๓๗	๐.๑๐
๔. ด้านวิถีชีวิตและความเป็นอยู่	๔.๒๓	๐.๗๒	๔.๑๘	๐.๘๔	๔.๒๖	๐.๗๔	๒.๐๘	๐.๐๙
รวม	๔.๑๖	๐.๗๗	๔.๑๓	๐.๙๐	๔.๑๔	๐.๘๗	๒.๕๗	๐.๑๑

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๖ ประชาชนที่มีรายได้ที่แตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมมอญ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน ซึ่งเป็นไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ประชาชนที่มีรายได้ที่แตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมมอญ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ ในแต่ละด้านไม่แตกต่างกัน

๔.๓ ผลการศึกษาการทดสอบสมมติฐาน

ผลการศึกษาการทดสอบสมมติฐานที่เกี่ยวกับความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีมอญ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ จำแนกตาม เพศ สถานภาพ อายุ วุฒิการศึกษา อาชีพ และรายได้ ซึ่งมีรายละเอียดในตารางที่ ๔.๑๗

ตารางที่ ๔.๑๗ ผลศึกษาการทดสอบสมมติฐาน

ผลการทดสอบสมมติฐาน			t	F	Sig.	ยอมรับ/ ปฏิเสธ
สมมติฐานที่ ๑	เพศ	แตกต่างกัน	-๒.๒๓	-	๐.๐๘	ปฏิเสธ
สมมติฐานที่ ๒	อายุ	แตกต่างกัน		๓.๕๒	๐.๐๗	ปฏิเสธ
สมมติฐานที่ ๓	สถานภาพ	แตกต่างกัน		๓.๒๑	๐.๐๘	ปฏิเสธ
สมมติฐานที่ ๔	วุฒิการศึกษา	แตกต่างกัน		๒.๗๘	๐.๐๖	ปฏิเสธ
สมมติฐานที่ ๕	อาชีพ	แตกต่างกัน		๒.๗๙	๐.๑๑	ปฏิเสธ
สมมติฐานที่ ๖	รายได้	แตกต่างกัน		๒.๕๗	๐.๑๑	ปฏิเสธ

จากตารางที่ ๔.๑๗ ผลศึกษาการทดสอบสมมติฐานจากการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยสรุป
รายละเอียดดังต่อไปนี้

สมมติฐานที่ ๑ เพศแตกต่างกันพบว่า ประชาชนที่มีเพศที่แตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมมอญ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

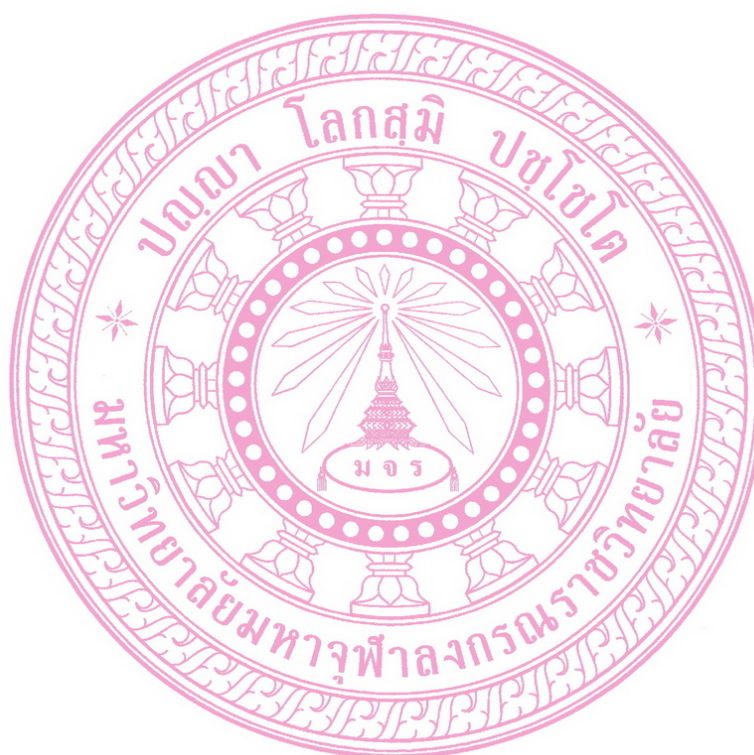
สมมติฐานที่ ๒ อายุแตกต่างกัน พบว่า ประชาชนที่มีอายุที่แตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมมอญ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

สมมติฐานที่ ๓ สถานภาพที่แตกต่างกัน พบว่า ประชาชนที่มีอายุที่แตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมมอญ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

สมมติฐานที่ ๔ วุฒิการศึกษาที่แตกต่างกัน พบว่า ประชาชนที่มีวุฒิการศึกษาที่แตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมมอญ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

สมมติฐานที่ ๕ อาชีพที่แตกต่างกัน พบว่า ประชาชนที่มีอาชีพที่แตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมมอญ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

สมมติฐานที่ ๖ รายได้ที่แตกต่างกัน พบว่า ประชาชนที่มีรายได้ที่แตกต่างกัน
มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมมอญ อำเภอพระประแดง
จังหวัดสมุทรปราการ ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

๔.๓ องค์ความรู้จากการวิจัย

ผู้วิจัยได้สรุปองค์ความรู้ (Body of Knowledge) ที่ได้จากการศึกษาเรื่องบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีมอญ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ ดังแสดงในแผนภูมิที่ ๔.๑

แผนภูมิที่ ๔.๑ องค์ความรู้จากการวิจัย

บทที่ ๕

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

งานวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีมอญ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมมอญ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมมอญ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล และเพื่อศึกษาแนวทางและข้อเสนอแนะต่อบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมมอญ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ ซึ่งได้ดำเนินการทำการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยใช้แบบสอบถาม เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มประชากรกลุ่มตัวอย่างที่เป็นประชาชนใน อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ จำนวน ๓๑๗ คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ เพื่อการหาความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ความแปรปรวนชนิดทางเดียว (One way ANOVA) เมื่อพบความแตกต่างจึงทำการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่โดยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference ; LSD) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

๕.๒ อภิปรายผล

๕.๓ แนวทางและข้อเสนอแนะต่อบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมมอญ

๕.๔ ข้อเสนอแนะ

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีมอญ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ ผู้วิจัยสรุปผลการศึกษาดังต่อไปนี้

๕.๑.๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีมอญ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ จำแนกตาม จำแนกตาม เพศ สถานภาพ อายุ วุฒิการศึกษา อาชีพ และรายได้ คือ

ประชาชนส่วนใหญ่ เป็นเพศหญิง ร้อยละ ๕๔.๘๙ สถานภาพส่วนใหญ่สมรส ร้อยละ ๕๙.๓๑ มีอายุอยู่ในช่วง ๓๑ - ๔๐ ปี ร้อยละ ๓๖.๙๑ มีวุฒิการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี ร้อยละ ๗๒.๒๔ ประกอบอาชีพ รับจ้างทั่วไปหรือ ทำไร่ ทำนา ทำสวนร้อยละ ๗๕.๓๙ และมีรายได้ (เฉลี่ยต่อเดือน) อยู่ในช่วง ๑๐,๐๐๑ - ๑๕,๐๐๐ บาท ร้อยละ ๕๔.๘๘

๕.๑.๒ ข้อมูลเกี่ยวกับระดับความคิดเห็น

ความคิดเห็นของประชาชนการเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีมอญ อำเภอลพบุรี จังหวัดสมุทรปราการ ในแต่ละด้าน ๔ ด้านได้แก่ ด้านภาษา ด้านขนบธรรมเนียม ประเพณีวัฒนธรรม ด้านศาสนาและความเชื่อ และด้านวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ประชาชนมีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีมอญ อำเภอลพบุรี จังหวัดสมุทรปราการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีมอญ อำเภอลพบุรี จังหวัดสมุทรปราการ อยู่ในระดับมากทุกด้าน คือ ด้านวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ อยู่ในระดับมากเป็นอันดับแรก รองลงมาคือ ด้านศาสนาและความเชื่อ ด้านขนบธรรมเนียม ประเพณีวัฒนธรรม และด้านด้านภาษา เป็นลำดับสุดท้าย เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน สรุปได้ดังนี้

๑. ด้านภาษา พบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีมอญ อำเภอลพบุรี จังหวัดสมุทรปราการ ด้านภาษา อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีมอญ อำเภอลพบุรี จังหวัดสมุทรปราการ ด้านภาษา อยู่ในระดับมากทุกข้อ

๒. ด้านขนบธรรมเนียม ประเพณีวัฒนธรรม พบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีมอญ อำเภอลพบุรี จังหวัดสมุทรปราการ ด้านขนบธรรมเนียม ประเพณีวัฒนธรรม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีมอญ อำเภอลพบุรี จังหวัดสมุทรปราการ ด้านขนบธรรมเนียม ประเพณีวัฒนธรรม อยู่ในระดับมากทุกข้อ

๓. ด้านศาสนาและความเชื่อ พบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีมอญ อำเภอลพบุรี จังหวัดสมุทรปราการ ด้านศาสนาและความเชื่อ อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีมอญ อำเภอลพบุรี จังหวัดสมุทรปราการ ด้านศาสนาและความเชื่อ อยู่ในระดับมากทุกข้อ

๔. ด้านวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ พบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นต่อบทบาทของ พระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีมอญ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ ด้านวิถีชีวิตและ ความเป็นอยู่ อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นต่อบทบาทของ พระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีมอญ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ ด้านวิถีชีวิตและ ความเป็นอยู่อยู่ในระดับมากที่สุดคือ พระสงฆ์ให้บริการและอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนในด้าน อุปกรณ์เครื่องใช้ต่าง (สาธารณูปการ) การจัดงานต่างๆ และนอกนั้นอยู่ในระดับมากทุกข้อ

๕.๑.๓ ผลการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็น

ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ ประเพณีมอญ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ จำแนกตาม เพศ สถานภาพ อายุ วุฒิการศึกษา อาชีพ และรายได้ ซึ่งมีรายละเอียดดังแสดงใน ตารางที่ ๕.๑

ตารางที่ ๕.๑ สรุปผลการทดสอบสมมติฐานของการวิจัย

ผลการทดสอบสมมติฐาน	ยอมรับ	ปฏิเสธ
สมมติฐานที่ ๑ ประชาชนที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมมอญ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ แตกต่างกัน		✓
สมมติฐานที่ ๒ ประชาชนที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมมอญ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ แตกต่างกัน		✓
สมมติฐานที่ ๓ ประชาชนที่มีสถานภาพต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมมอญ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ แตกต่างกัน		✓
สมมติฐานที่ ๔ ประชาชนที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมมอญ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ แตกต่างกัน		✓
สมมติฐานที่ ๕ ประชาชนที่มีตำแหน่งต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมมอญ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ แตกต่างกัน		✓
สมมติฐานที่ ๖ ประชาชนที่มีรายได้ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมมอญ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ แตกต่างกัน		✓

๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย

การอภิปรายผลการศึกษาดูบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีมอญ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ ซึ่งมีประเด็นในการอภิปรายผลจำแนกเป็นรายด้าน จากการศึกษาความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีมอญ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ ในแต่ละด้าน ซึ่งมีทั้งหมด ๔ ด้านได้แก่ ด้านภาษาด้านขนบธรรมเนียม ประเพณีวัฒนธรรม ด้านศาสนาและความเชื่อ และด้านวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้ ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

๑. ด้านภาษา พบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีมอญ อำเภอยะยง จังหวัดสมุทรปราการ ด้านภาษา อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีมอญ อำเภอยะยง จังหวัดสมุทรปราการ ด้านภาษา อยู่ในระดับมากทุกข้อ นั่นคือ พระสงฆ์มีการจัดการเรียนการสอนด้านภาษามอญให้แก่ประชาชนในพื้นที่ พระสงฆ์มีส่วนส่งเสริมในการถ่ายทอดภาษามอญ แก่คนรุ่นหลัง พระสงฆ์ส่งเสริมให้ประชาชนมีทักษะในการอ่านและเขียนภาษามอญ พระสงฆ์ส่งเสริมให้มีการใช้ภาษามอญในการสื่อสารในชีวิตประจำวัน จะเห็นได้ว่าภาษามอญเป็นภาษาพื้นเมืองของชาวมอญ ซึ่งปัจจุบันพระสงฆ์มีส่วนในการถ่ายทอดภาษาให้กับบุคคลในชุมชนเพื่อเป็นการอนุรักษ์และสืบทอดภาษาของชาวมอญไว้สืบต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับ พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) ได้กล่าวไว้ว่า หากมองกลับมาในด้านประวัติศาสตร์ไทยในทุกๆ สมัย เราจะเห็นถึงบทบาทของพระสงฆ์ที่ได้สร้างคุณูปการต่อสังคมไว้หลายประการด้วยกัน ๑. พระสงฆ์ทำหน้าที่เป็นผู้นำของคนในสังคม พระสงฆ์ในทุกๆ สมัยถือว่าเป็นบุคคลที่มีคุณค่า ความน่าเชื่อถือ และเป็นที่เคารพของคนในสังคม แม้ว่าในทางบ้านเมืองจะมีผู้ปกครองอยู่แล้ว แต่ก็ไม่มีพื้นที่ที่จะต้องพึ่งพาพระสงฆ์ในยามบ้านเมืองมีวิกฤติอยู่ดี อย่างในเวลาที่จะต้องออกรบในสมรภูมิแห่งสงคราม คนในสังคมจะเข้าหาพระสงฆ์ เพื่อขอให้ท่านอำนวยการรบในการรบในครั้งนั้นๆ ประสพชัยชนะเหนือศัตรู หรือขอให้ตนเองมีชีวิตรอดปลอดภัยจากการรบในครั้งนั้นๆ ๒. พระสงฆ์ทำหน้าที่เป็นครูของคนในสังคม สมัยแต่ก่อนยังไม่มีโรงเรียนเกิดขึ้นอย่างกลาดเกลื่อนเช่นในปัจจุบัน คนในสังคมจึงพากันเข้าไปศึกษาเล่าเรียนหาความรู้ในสำนักแห่งพระสงฆ์ซึ่งเป็นผู้เฒ่าอยู่ในวัด จึงทำหน้าที่เป็นครูสอนคนในสังคมโดยปริยาย วิทยาการส่วนใหญ่ที่สอนกันนั้นยังไม่กว้างขวางมากนัก ส่วนใหญ่คนในสังคมจะพากันเรียนเอาเฉพาะหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนาเท่านั้น คือ เรียนเอาหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนาเป็นวิถีชีวิต (Way of Life) พูดง่ายๆ ก็คือว่า คนในสมัยนั้น เรียนวิชาความจริงของชีวิต กล่าวคือ พอเรียนมาแล้วก็สามารถนำความรู้ไปปรับใช้กับการดำเนินชีวิตในปัจจุบันได้ในทันที คนในสมัยแต่ก่อนจึงมีความผูกพันกับพระสงฆ์และวัดมาก^๑

๒. ด้านขนบธรรมเนียม ประเพณีวัฒนธรรม พบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีมอญ อำเภอยะยง จังหวัดสมุทรปราการ ด้านขนบธรรมเนียม ประเพณีวัฒนธรรม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีมอญ อำเภอยะยง จังหวัดสมุทรปราการ ด้านขนบธรรมเนียม ประเพณีวัฒนธรรม อยู่ในระดับมากทุกข้อ

^๑พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), มองสันติภาพโลกผ่านภูมิหลังอารยธรรมโลกาภิวัตน์, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ บริษัท สหธรรมิก จำกัด, ๒๕๔๒), หน้า ๒๑.

นั่นคือ พระสงฆ์ในเขตพื้นที่ที่มีความรู้ ความเข้าใจ ด้านขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม ชาวไทย รามัญ พระสงฆ์มีวิธีการสอน และการถ่ายทอด ด้านขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม ชาวไทย รามัญ ให้คนรุ่นหลังทราบ พระสงฆ์สร้างเอกลักษณ์ทาง ศาสนสถาน ต่อการทํานุบำรุง ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม ชาวไทยมอญ พระสงฆ์มีส่วนส่งเสริมในการอนุรักษ์ ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม ชาวไทยรามัญ จะให้ได้ว่าพระสงฆ์เป็นส่วนหนึ่งของสังคมที่จะ ทำการถ่ายทอดขนบธรรมเนียม ประเพณีวัฒนธรรม ที่ดั่งามของชาวมอญ ซึ่งสอดคล้องกับ ผุสดี ทิพทัส และสุวัฒนา ธาดานิติ ได้ทำวิจัยเรื่อง “ศึกษาชุมชนมอญในพื้นที่อำเภอพระประแดง ซึ่งตั้งอยู่ บนฝั่งตะวันตกของแม่น้ำเจ้าพระยา และตำบลบางหญ้าแพรกซึ่งตั้งอยู่บนฝั่งกรุงเทพฯ” ความเชื่อของ คนมอญที่ได้รับการศึกษา พบว่า คนมอญรุ่นเก่ายังมีความเชื่อในเรื่องโชคลางและข้อห้ามต่างๆ ตลอดจนยึดมั่นในขนบธรรมเนียมประเพณีและความเชื่อดั้งเดิม เช่น ห้ามนำตุ๊กตาเข้าบ้าน ความเชื่อ เรื่องทิศ ทิศใต้ ทิศเหนือ และทิศตะวันออกเป็นทิศมงคลของมอญ ซึ่งมักนิยมใช้เป็นทิศหัวนอน บ้นใด หน้าเรือน ประตูเข้าบ้าน ตลอดจนการหันพระพักตร์ของพระประธานในโบสถ์ด้วย นอกจากนี้ชาว มอญในพระประแดง ยังนับถือผีบ้านผีเรือนอยู่ถึงร้อยละ ๘๐ ส่วนการนับถือสิ่งศักดิ์สิทธิ์นั้น มอญที่ พระประแดงมีการนับถือเจ้าพ่อซึ่งเป็นรูปเคารพ มีศาลเจ้าพ่อเป็นจุดศูนย์รวมที่เป็นที่เคารพประจำ หมู่บ้าน ซึ่งปัจจุบันมีศาลทั้งหมด ๑๑ ศาลด้วยกัน^๒ และยังสอดคล้องกับ สรัชชา เวชพลติ ได้ทำวิจัย เรื่อง “เอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม การติดต่อทางวัฒนธรรมและกระบวนการผสมผสานทางวัฒนธรรมใน ชุมชนมอญ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ” ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มปัจจัยภายในที่ช่วย ในการรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม ซึ่งในที่นี้มุ่งเน้นเฉพาะปัจจัยผู้นำ ในด้านต่างๆ ของชุมชน เช่น ผู้นำทางการเมือง ศาสนา การศึกษา เศรษฐกิจ ศิลปะ กลุ่มปัจจัยภายนอกที่ทำให้สูญเสียเอกลักษณ์ ทางวัฒนธรรม ซึ่งประกอบด้วย ความทันสมัย ความเป็นเมือง และสื่อมวลชน โดยมีส่วนทำให้ชุมชน ชาวมอญเกิดการสูญเสียความเป็นวัฒนธรรมของชาวชุมชนมอญ^๓

๓. ด้านศาสนาและความเชื่อ พบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ ต่อการอนุรักษ์ประเพณีมอญ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ ด้านศาสนาและความเชื่อ อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ต่อ การอนุรักษ์ประเพณีมอญ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ ด้านศาสนาและความเชื่ออยู่ใน ระดับมากทุกข้อ นั่นคือ พระสงฆ์มีการปลุกฝังเรื่อง การรับผีบ้าน ผีเรือน ตามธรรมเนียมไทยมอญ

^๒ ผุสดี ทิพทัส และสุวัฒนา ธาดานิติ, “ชุมชนมอญในพื้นที่อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ”, **วิทยานิพนธ์คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์**, (คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๒). หน้า ๑.

^๓ สรัชชา เวชพลติ, “เอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม การติดต่อทางวัฒนธรรมและกระบวนการผสมผสานทาง วัฒนธรรมในชุมชนมอญ ตำบลทรงคนอง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ”, **วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตร์ มหาบัณฑิต** (คณะนิเทศศาสตร์ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๙). หน้า ๑.

พระสงฆ์มีบทบาทในการจัดกิจกรรม รับผิดชอบประจำตระกูล พระสงฆ์มีการจัดกิจกรรมทาง พระพุทธศาสนาตามประเพณี วัฒนธรรม ชาวไทยมอญ พระสงฆ์ส่งเสริมความเชื่อเรื่องฤกษ์ยาม (อุบากอง) พระสงฆ์มีบทบาทต่อการสร้างความศรัทธา และ เสื่อมใส ในพระพุทธศาสนาตามแนวทาง ไทย – รามัญ และพระสงฆ์มีจริยวัตรที่สะท้อนความเป็นแบบอย่างของพระสงฆ์ จะเห็นได้ว่า ไม่ว่า จะเป็นประชาชนในภาคใดหรือชาวมอญก็ตาม พระสงฆ์มีส่วนช่วยในการเป็นที่พึ่งทางจิตใจ ซึ่งศาสนาหรือความเชื่อของแต่ละที่นั้นก็มีความแตกต่างออกไปตามท้องถิ่นนั้นๆ ซึ่งสอดคล้องกับ รสิ กา อังกูร และคณะ ได้กล่าวว่า พระสงฆ์ควรแสดงบทบาทในการเผยแผ่พุทธศาสนาควบคู่ไปกับการ นำมาคิดพัฒนาธรรมในวัดโดยให้เหตุผลที่สรุปได้ว่า การที่สังคมมีการเปลี่ยนแปลงไป วัดและพระสงฆ์ จึงควรมีการปรับเปลี่ยนบทบาทให้สอดคล้องกับสภาพสังคมในปัจจุบัน ซึ่งการทำหน้าที่ในการเผยแผ่ พุทธศาสนาโดยวิธีการแบบเดิมเพียงอย่างเดียวอาจไม่เพียงพอและไม่น่าสนใจสำหรับผู้ที่มาศึกษา หาความรู้และมาเที่ยวชมวัด ดังนั้นวัดและพระสงฆ์จึงควรมีการปรับกลวิธีในการเผยแผ่พุทธศาสนา ใหม่โดยการเผยแผ่พุทธศาสนาควบคู่ไปกับการนำมคิดพัฒนาธรรมในวัด เนื่องจากนักท่องเที่ยวที่มา เที่ยวชมวัดพุทธศาสนา ในบางครั้งก็อาจต้องการข้อมูลคำแนะนำ หรือข้อความรู้ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับ วัด เช่น ประวัติความเป็นมาของวัด โบราณสถาน โบราณวัตถุ ลวดลายจิตรกรรมฝาผนัง และ สถาปัตยกรรมต่างๆ ของวัด ตลอดจนกิจกรรมมรยาทอันควรปฏิบัติเมื่อท่องเที่ยววัด ซึ่งข้อมูลต่างๆ เหล่านี้ บุคคลที่จะเป็นผู้ถ่ายทอดได้ดีที่สุด คือ เจ้าอาวาสหรือพระภิกษุสงฆ์ที่ประจำอยู่วัดนั้นๆ อีกทั้ง ในฐานะที่พระสงฆ์เป็นผู้สืบทอด และเผยแผ่พระพุทธศาสนา พระสงฆ์จึงสามารถใช้บทบาทดังกล่าว ในการถ่ายทอดประวัติหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนา สู่ความเป็นรูปธรรมให้มากขึ้นและ เติบโตยิ่งขึ้น ให้แก่ผู้ที่มาท่องเที่ยววัดให้ได้รับความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา และวัดอย่างแท้จริง เพราะศิลปกรรมต่างๆ ในวัด ไม่ว่าจะเป็นจิตรกรรมฝาผนังโบสถ์ วิหาร ศาลาการ เปรียญ หรือรูปปั้น ส่วนใหญ่จะเป็นการนำเอาเรื่องราวในพุทธประวัติหรือหลักธรรมของศาสนามา ถ่ายทอดออกเป็นศิลปะ ทำให้นักท่องเที่ยวหรือผู้ที่สนใจสามารถชม และได้รับความรู้เกี่ยวกับพุทธ ศาสนา คุณค่าในศิลปกรรมต่างๆ ในวัดจากพระสงฆ์ ตลอดจนการสนทนาธรรม ซึ่งเป็นอีก วัตถุประสงค์หนึ่งของการท่องเที่ยวได้อย่างซาบซึ้งและเข้าใจในพระธรรมคำสอนของพระพุทธองค์ บทบาทของพระสงฆ์ในการเผยแผ่พุทธศาสนาควบคู่ไปกับการนำมคิดพัฒนาธรรมในวัด จึงเป็น บทบาทที่พระสงฆ์พึงกระทำ เพื่อดึงดูดให้คนเข้ามาศึกษาพระธรรม ตลอดจนข้อความรู้อื่นที่เกี่ยวข้อง กับวัดให้มากขึ้นและไม่เกิดความรู้สึกน่าเบื่อหน่ายต่อกิจกรรมการเผยแผ่พุทธศาสนาแบบเดิมอีกต่อไป อีกทั้งยังเป็นการดึงดูดนักท่องเที่ยวและประชาชนทั่วไปที่สนใจทุกระดับชั้น ให้หันมาศึกษาหาความรู้ มากยิ่งขึ้นจะเห็นว่าแนวคิดการเผยแผ่พุทธศาสนาควบคู่ไปกับการนำมคิดพัฒนาธรรมในวัด เป็นการ สร้างความเชื่อมโยงระหว่างการท่องเที่ยวกับศาสนา ซึ่งการท่องเที่ยวจะเป็นเครื่องมือในการเผยแผ่ พุทธศาสนาของพระสงฆ์ และปัจจัยสำคัญที่ทำให้การเผยแผ่พุทธศาสนาควบคู่ไปกับการนำม

ศิลปวัฒนธรรมในวัดสำเร็จลุล่วงได้นั้นคือ ปัจจัยด้านบุคลากร อันได้แก่พระสงฆ์ เพราะพระสงฆ์มีลักษณะบทบาทที่สัมพันธ์กับนักท่องเที่ยวอย่างใกล้ชิด โดยเป็นผู้ที่ถ่ายทอดข้อมูลให้แก่นักท่องเที่ยว ซึ่งหากมีปัญหาที่เกิดจากตัวพระสงฆ์ ก็จะส่งผลต่อการดำเนินกิจกรรมได้^๔

๔. ด้านวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ พบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีมอญ อำเภอลพบุรี จังหวัดลพบุรี ด้านวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีมอญ อำเภอลพบุรี จังหวัดลพบุรี ด้านวิถีชีวิตและความเป็นอยู่อยู่ในระดับมากที่สุดคือ พระสงฆ์ให้บริการและอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนในด้านอุปกรณ์เครื่องใช้ต่าง (สาธารณูปการ) การจัดงานต่างๆ และนอกนั้นอยู่ในระดับมากทุกข้อ นั่นคือ พระสงฆ์ให้บริการและอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนในด้านอุปกรณ์เครื่องใช้ต่าง (สาธารณูปการ) การจัดงานต่างๆ ของชุมชน พระสงฆ์ให้ความร่วมมือแก่เจ้าหน้าที่ หน่วยงานภาครัฐ ต่อการดำรงไว้ซึ่ง ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม ไทย-มอญ พระสงฆ์มีบทบาทต่อชุมชนชาวไทย-มอญ ในการประกอบพิธีทางศาสนา และพระสงฆ์มีส่วนร่วมในการส่งเสริมวิถีชีวิต ความเป็นอยู่แบบ ไทย-มอญ ให้ดำรงอยู่ต่อไป จะเห็นได้ว่า พระสงฆ์มีส่วนช่วยในการส่งเสริมวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ แบบ ไทย-มอญ การประกอบพิธีทางศาสนา การอนุรักษ์ความเป็นอยู่แบบไทย - มอญซึ่งสอดคล้องกับ สาสี แก้วตาทิพย์ ได้ทำวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์ในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทางโบราณสถาน โบราณวัตถุ ในจังหวัดนครศรีธรรมราช” ผลการวิจัยพบว่า พระสงฆ์มีบทบาทในการอนุรักษ์ได้แก่ การดูแลบำรุงรักษาป้องกันปฏิสังขรณ์ ซ่อมแซมโบราณสถาน โบราณวัตถุ การรณรงค์สนับสนุนโครงการเผยแพร่ความรู้และจิตสำนึกเกี่ยวกับการอนุรักษ์โบราณสถาน โบราณวัตถุ^๕

^๔ ธีรสิกา อังกูร และคณะ, ความพร้อมของวัดในเขตกรุงเทพมหานครเกี่ยวกับการเผยแพร่พระพุทธศาสนา โดยผ่านการนำชมศิลปวัฒนธรรม, (กรุงเทพมหานคร : ฝ่ายพัฒนาและเผยแพร่ งานวิจัย มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๔๔), หน้า ๑-๔.

^๕ สาสี แก้วตาทิพย์, “บทบาทของพระสงฆ์ในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทางโบราณสถาน โบราณวัตถุ ในจังหวัดนครศรีธรรมราช”, วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๕๐).

การเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ ประเพณีมอญ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ

การเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์
ประเพณีมอญ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ จำแนกตาม เพศ สถานภาพ อายุ
วุฒิการศึกษา อาชีพ และรายได้ พบว่าประชาชนมีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ต่อการ
อนุรักษ์ประเพณีมอญ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ จำแนกตาม เพศ สถานภาพ อายุ
วุฒิการศึกษา อาชีพ และรายได้ ไม่แตกต่าง ซึ่งสอดคล้องกับ วิวัฒน์ชัย บุญญานุพงศ์ ได้ทำวิจัย
เรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชน : ศึกษาเฉพาะกรณีชุมชนมอญบ้าน
เกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี ได้ศึกษาลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชนในการ
อนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชน และศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชน
โดยศึกษากรณีของชุมชนมอญบ้านเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี พบว่าเพศ อายุ อาชีพ
ต่างกัน กับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชน จากการวิเคราะห์ทางสถิติพบว่า ไม่มีผลทำ
ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนแตกต่างกัน และยังพบว่าการศึกษาต่างกันมีผลทำ
ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนแตกต่างกัน^๒

ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ ต่อการอนุรักษ์ วัฒนธรรมมอญ

ปัญหาและอุปสรรค

- เยาวชนในปัจจุบันไม่ค่อยให้ความสนใจในการสืบทอดภาษามอญเท่าที่ควร
- ปัจจุบันคนในชุมชนต้องออกไปทำงานนอกบ้านเป็นจำนวนมาก ทำให้
ความสัมพันธ์ของคนในชุมชนลดน้อยลง และก็ยังมียุควัฒนธรรมตะวันตกเข้ามาในประเทศไทยอย่าง
แพร่หลาย ทำให้คนในชุมชนบางส่วนโดยเฉพาะเยาวชนรุ่นใหม่ไม่ค่อยให้ความสำคัญในการอนุรักษ์
ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม ศาสนาและความเชื่อ วิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของชาวมอญ
- ขาดงบประมาณในการสนับสนุนในการจัดกิจกรรมต่างๆ

^๒ วิวัฒน์ชัย บุญญานุพงศ์, “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชน : ศึกษาเฉพาะ
กรณีชุมชนมอญบ้านเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี”, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิต
วิทยาลัย : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๕๙).

ข้อเสนอแนะ

๑. นอกจากพระสงฆ์แล้วทุกคนในชุมชนต้องเห็นความสำคัญของภาษามอญ และร่วมมือกันจัดกิจกรรมให้เยาวชนสนใจในภาษามอญ เพื่ออนุรักษ์ภาษามอญให้คงอยู่ต่อไป
๒. ควรมีการจัดกิจกรรมสานสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชน อาจจะเป็นอาทิตย์ละครั้ง หรือเดือนละครั้ง เป็นต้น
๓. ขอสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานต่างๆ

๕.๔ ข้อเสนอแนะ

จากข้อค้นพบของการวิจัยเรื่องบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีมอญ อำเภอลพบุรี จังหวัดสมุทรปราการ ผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

๕.๔.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

- ๑.) ท้องถิ่นควรสนับสนุนงบประมาณจัดกิจกรรมอนุรักษ์ประเพณีมอญอย่างต่อเนื่อง เพื่อดำรงไว้ซึ่งภูมิปัญญาท้องถิ่น
- ๒.) วัดควรส่งเสริมให้เด็ก/เยาวชนได้เรียนรู้เกี่ยวกับประเพณีของชาวไทยรามัญ

๕.๔.๒ ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

- ๑.) บ้าน วัด โรงเรียน (บวร.) ควรร่วมกันอนุรักษ์ประเพณีมอญเพื่อสืบทอดพระพุทธศาสนาให้ยั่งยืน
- ๒.) พระสงฆ์หรือภูมิปัญญาท้องถิ่นควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกับสถานศึกษา เพื่ออนุรักษ์ประเพณีมอญของชาวไทยรามัญ

๕.๔.๓ ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

- ๑.) ควรศึกษาบทบาทของโรงเรียนที่มีต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมมอญ
- ๒.) ควรศึกษาบทบาทของท้องถิ่นต่อการสนับสนุนการจัดกิจกรรมอนุรักษ์ประเพณีมอญ

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย

ก. ข้อมูลปฐมภูมิ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. **พระไตรปิฎกภาษาไทย**. ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

(๑) หนังสือ

กรมการศาสนา. **พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๓๕ กฎกระทรวง กฎมหาเถรสมาคม**. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์กรมการศาสนา, ๒๕๓๕), หน้า ๑๒๑.

กรมศิลปากร. **กลาง ภูเกิดและชายฝั่งทะเลอันดามัน**. กรุงเทพมหานคร : กรมศิลปากร, ๒๕๑๓.

คุณ โทชนธ์. **พุทธศาสนากับชีวิต**. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, ๒๕๓๗.

งามพิศ สัตย์สงวน. **หลักมานุษยวิทยาวัฒนธรรม**. พิมพ์ครั้งที่ ๔. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๓.

จิรพรรณ กาญจนะจิตรา. **การพัฒนาชุมชน**. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๓๖.

จุมพล หนิมพานิช. **“สังคมและวัฒนธรรม” ในมนุษย์กับสังคม**. พิมพ์ครั้งที่ ๕. นนทบุรี :

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, ๒๕๔๒.

จำนงค์ ทองประเสริฐ. **ประวัติพุทธศาสนาในเอเชียอาคเนย์**. กรุงเทพมหานคร : มุลินธิอิทธิธรรมหาธาตุวิทยาลัยจัดพิมพ์, ๒๕๓๙.

จำนงค์ อติวัฒนสิทธิ์ และคณะ. **สังคมวิทยา**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๒.

จวน เครือวิชฌยาจารย์. **ประเพณีมอญที่สำคัญ**. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร : ศูนย์

มานุษยวิทยาสรีนธร, ๒๕๓๗.

ฉวีวรรณ ควรแสง. **หนังสืออนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ อาจารย์วิชัย กฤษเพชร**. ณ เมรุวัดทรงธรรมวรวิหาร, สมุทรปราการ : มิตรสยาม, ๒๕๕๒.

ชูดา จิตพิทักษ์. **สังคมวิทยาและวัฒนธรรมไทย**. กรุงเทพมหานคร : สารมวลชน, ๒๕๒๘.

ชูศรี วงศ์รัตนะ. **เทคนิคการใช้สถิติเพื่อการวิจัย**. พิมพ์ครั้งที่ ๗. กรุงเทพมหานคร : เทพเนรมิต,

๒๕๔๑.

ชวนะ ภวากานันท์. “บทบาทอันพึงประสงค์ของพระสงฆ์กับสังคมไทยในปัจจุบัน”,

ครูศาสตร์ปริทัศน์. เล่มที่ ๒๙ ตุลาคม ๒๕๒๗.

ข้าเลื่อง วุฒิจันทร์. **การศาสนาเพื่อความมั่นคงของชาติ**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา,

๒๕๒๖.

ณรงค์ เส็งประชา. **สังคมวิทยา**. กรุงเทพมหานคร : กรุงเทพมหานครการพิมพ์, ๒๕๒๔.

ธานินทร์ ศิลป์จารุ. **การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS**. พิมพ์ครั้งที่ ๙. กรุงเทพฯ

บิสซิเนสอาร์แอนด์ดี, ๒๕๕๑.

นิพนธ์ สุขสวัสดิ์. **วรรณคดีเกี่ยวกับชนบประเพณีไทย**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์พิมพ์เนศ, ๒๕๒๐.

นิธิ เอียวศรีวงศ์. **พุทธศาสนาในความเปลี่ยนแปลงทางสังคมไทย**. กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิโกมล

คิมทอง, ๒๕๔๓.

ประเวศ วะสี “**พระสงฆ์กับการรู้เท่าทันสังคม**” ในหลักการบริหารและการจัดการวัดในยุคโลกา

ภิวัตน์. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานสภาพัฒนาบวรราชภัฏ, ๒๕๓๙.

ประมวล รัตนวงศ์. **จิตวิทยาเบื้องต้น**. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๑๙.

ประภาส ศิลปรัศมี. “ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของกลุ่มอาชีพ”. **รายงานการวิจัย**. พิมพ์ครั้งที่ ๒.

กรุงเทพมหานคร : กองวิจัยและประเมินผล กรรมการพัฒนาชุมชน, ๒๕๔๒.

ประภาพิศ สัญชาติเจตน์, **จิตวิทยาสังคม**, กรุงเทพมหานคร : ม.ป.ท., ๒๕๒๔.

ปราชญา กล้าผจญ, **พฤติกรรมผู้นำทางการศึกษา**, กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง,

๒๕๔๐.

นพพงษ์ บุญจิตราดุลย์. **หลักการบริหารการศึกษา**. พิมพ์ครั้งที่ ๔. กรุงเทพมหานคร : บพิธการพิมพ์,

๒๕๓๙.

ประเสริฐ แยมกลิ่นฟุ้ง. **สถานภาพและบทบาท**. กรุงเทพมหานคร: คณะรัฐศาสตร์จุฬาลงกรณ์

มหาวิทยาลัย, ๒๕๑๖.

ประพันธ์พงษ์ เทวคุปต์. อนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพ ศาสตราจารย์เกียรติคุณ นายแพทย์สุ
เอ็ด คชเสนี. กรุงเทพมหานคร : บริษัทเทคโนโลยีขั้น แอนด์ แอ็ดเวอร์ไทซ์ จำกัด,
๒๕๕๑.

ไพบูลย์ ช่างเรียน, สารานุกรมศัพท์ทางสังคม, กรุงเทพมหานคร : แพรววิทยา, ๒๕๑๖.

จิตยา สุวรรณชน. พัฒนาการ: ความคาดหวังบทบาทของพัฒนากร คณะกรรมการหมู่บ้านและ
เจ้าหน้าที่ระดับตำบล: ส่วนท้องถิ่น สังคมวิทยา. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช,
๒๕๒๗.

ทินพันธ์ นาคะตะ. พระพุทธศาสนากับสังคมไทย. กรุงเทพมหานคร : สหธรรมมิก, ๒๕๓๙.

พัชนี วรกวิน, จิตวิทยาสังคม, กรุงเทพมหานคร : วัฒนาพานิชย์, ๒๕๒๖.

พิทยา สายหู, กลไกของสังคม, กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๙.

พระยาอนุমানราชชน. ศาสนาเปรียบเทียบ. กรุงเทพมหานคร : แพรวพิทยา, ม.ป.ป.

พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ธรรมจิตโต). การปกครองคณะสงฆ์ไทย. พิมพ์ครั้งที่ ๙.

กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๓๙.

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต). มองสันติภาพโลกผ่านภูมิหลังอารยธรรมโลกาภิวัตน์. พิมพ์ครั้งที่ ๒.

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ บริษัท สหธรรมมิก จำกัด, ๒๕๔๒.

พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ธรรมจิตโต). พุทธบริษัทกับพระธรรมวินัย. กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิ

พุทธธรรม, ๒๕๓๙.

พระราชวรมนี (ประยุทธ์ ปยุตโต). สถาบันสงฆ์กับสังคมไทย. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มูลนิธิ

โกมลคีมทอง, ๒๕๒๗.

พระไพศาล วิสาโล. พุทธศาสนาในอนาคต แนวโน้มและทางออกจากวิกฤต. กรุงเทพมหานคร :

มูลนิธิสดศรี - สฤษดิ์วงศ์, ๒๕๔๖.

พลวัฒน์ ชุมสุข. วัฒนธรรมไทย : Thai Culture. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ

ราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑.

ภัทรพร สิริกาญจน. หน้าที่พระสงฆ์ตามพุทธบัญญัติ : แนวคิดและบทบาทพระคำเขียน สุวณโณ

ในการพัฒนาชุมชน. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๐.

ภิญโญ สาร. การบริหารงานบุคคล. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๓๓.

มานพ พลไพรินทร์. **คู่มือการบริหารกิจการคณะสงฆ์**. กรุงเทพมหานคร : หจก. ชูติมาการพิมพ์, ๒๕๓๙.

รุ่งโรจน์ แสงพันธุ์. **อนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพศาสตราจารย์เกียรติคุณ นายแพทย์ สุเอ็ด คชเสนี**. กรุงเทพมหานคร : เท็คโปรโมชัน แอนด์ แอ็ดเวอร์ไทซซิง จำกัด, ๒๕๕๑.
ราชบัณฑิตยสถาน, **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๕๒**, กรุงเทพมหานคร : บริษัท นานมีบุ๊คส์พับลิเคชันส์ จำกัด, ๒๕๕๖.

รัชนิกร เศรษฐ์. **สังคมวิทยาชนบท**. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๖.

วิจิตร เกิดวิสิทธิ์ และปรีชา ช่างขวัญยืน. **หนังสือเรียนพระพุทธศาสนา ส.๐๑๑๒-ส.๐๑๑๓**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๓๓.

วราคม ที่สุก. **มนุษย์กับสังคม**. กรุงเทพมหานคร : อักษรบัณฑิต, ๒๕๒๔.

รลิกา อังกูร และคณะ. **ความพร้อมของวัดในเขตกรุงเทพมหานครเกี่ยวกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยผ่านการนำชมศิลปวัฒนธรรม**. กรุงเทพมหานคร : ฝ่ายพัฒนาและเผยแพร่ งานวิจัย มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๔๔.

ศรีศักร วัลลิโภดม และสุจิตต์ วงษ์เทศ. **วิวัฒนาการของวัฒนธรรมจากมิติทางประวัติศาสตร์และโบราณคดี ใน สู่ความเข้าใจวัฒนธรรม**. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, ๒๕๓๒.

สมพงษ์ เกษมสิน. **การบริหาร**. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๖.

สนธยา พลศรี. **หลักสังคมวิทยา**, กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, ๒๕๔๕.

สมบูรณ์ สุขสำราญ. **การพัฒนาชนบทแนวพุทธกรณีศึกษาพระสงฆ์นักพัฒนา**. กรุงเทพมหานคร : บริษัทพิมพ์สวย จำกัด, ๒๕๓๐.

สมพร เทพสิทธิธา. **บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน**. กรุงเทพมหานคร : สภาอุปัชฌาย์
สมาคมแห่งชาติในพระบรมราชูปถัมภ์, ๒๕๓๘.

สิทธิ์ บุตรอินทร์. **พระพุทธศาสนา**. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๓๓.

เสรีयरพงษ์ วรรณปก. **ศาสนาเปรียบเทียบ**. กรุงเทพมหานคร : บรรณาการ, ๒๕๒๙.

สงวนศรี วิรัชชัย, **จิตวิทยาสังคม**, กรุงเทพมหานคร : ศึกษาพรการพิมพ์, ๒๕๔๗.

สัญญา สัญญาวิวัฒน์” **ทฤษฎีสังคมวิทยา : เนื้อหาและแนวทางการใช้ประโยชน์เบื้องต้น**
กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๖.

- สัญญา สัญญาวิวัฒน์. พุทธสังคมวิทยา. กรุงเทพมหานคร : เจ้าพระยาการพิมพ์, ๒๕๓๖.
- เสาวภา ไพทยวัฒน์. **พื้นฐานวัฒนธรรมไทย : แนวทางอนุรักษ์และการพัฒนา**. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, ๒๕๓๘.
- สุพัตรา สุภาพ. **สังคมและวัฒนธรรมไทย ค่านิยม ครอบครั้ว ศาสนา และประเพณี**. พิมพ์ครั้งที่ ๘. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิชย์, ๒๕๓๖.
- สุวัฒนา ธาดานิติและผุสดี ทิมพัส. **การศึกษาชุมชนมอญในพื้นที่อำเภอพระประแดง จ.สมุทรปราการ**. คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๘.
- โสภา ชูพิกุลชัย, **จิตวิทยาประยุกต์**, กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๒.
- หม่อมเจ้าพูนพิสมัย ดิศกุล. **สารคดีน่ารู้**. กรุงเทพมหานคร : บัลดาสสาส์น, ๒๕๒๘.
- อมรา พงศาพิชญ์. **วัฒนธรรม ศาสนาและชาติพันธุ์ : วิเคราะห์สังคมไทยแนวมานุษยวิทยา**. พิมพ์ครั้งที่ ๕. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๑.
- อนันต์ เกตุวงศ์. **บทบาทของศึกษาธิการจังหวัด**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๒๓.
- อนันต์ วิริยพินิจ. **บทบาทของพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชน**. กรุงเทพมหานคร : สถาบันไทยศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๒๕.
- อานนท์ อาภาภิรม. **ลักษณะสังคมและปัญหาสังคมไทย**. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, ๒๕๒๕.
- อานนท์ อาภาภิรม. **สังคมวิทยา**. กรุงเทพมหานคร : แพร่วิทยาอินเตอร์เนชั่นแนล, ๒๕๑๖.
- อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. **คำจำกัดความศัพท์ในภาษาศาสตร์สังคม**. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๒.

(๒) วิทยานิพนธ์

- กรรณิกา ขวัญอารีย์. **บทบาทผู้นำท้องถิ่นต่อการแก้ไขปัญหาแรงงานเด็กในชุมชนที่มีระดับการพัฒนาต่างกัน : ศึกษาเฉพาะกรณีจังหวัดสุรินทร์**. วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต. คณะสังคมสงเคราะห์ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๓๕.
- กลอยกมล ขวัญเยื้องพันธ์. **“วัฒนธรรมองค์การและการปรับตัวทางวัฒนธรรมของสถานีวิทย์โทรทัศน์แห่งประเทศไทย ช่อง ๑๑”**. วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต. คณะนิเทศศาสตร์ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๖.

เกศสิรินทร์ แพทอง, การปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์และวิธีการดำรงรักษาอัตลักษณ์สำคัญของชาวมอญ
อำเภอพระประแดง, **วิทยานิพนธ์หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (พัฒนาศึกษา)**
คณะพัฒนาศึกษา, (สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๕๖).

ชนิษฐา วิเศษสาร และมุกดา ศรียงค์, **จิตวิทยาสังคมและมนุษย์สัมพันธ์**, (กรุงเทพมหานคร: คณะ
ครุศาสตร์อุตสาหกรรมและวิทยาศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหาร
ลาดกระบัง, ๒๕๒๖).

จิรวัดน์ นัยชิต. “การศึกษาประเพณีเกี่ยวกับวิถีชีวิตลาวโซ่ง ตำบลดอนคา อำเภอบางแพ จังหวัด
ราชบุรี”. **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัย
รามคำแหง, ๒๕๕๐.

จิราณู วงศ์อุทัย. “บทบาทพระสงฆ์ในการส่งเสริมชุมชน ปัญหาโรคเอดส์ : กรณีศึกษา พระครู
โสภณปริยัติสุธี วัดดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่”. **วิทยานิพนธ์สาขารัฐศาสตร์
มหาบัณฑิต**. (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๒).

เฉลิม อุตกฤษฎ์. “การศึกษาบทบาทพระภิกษุในการพัฒนาชุมชน”. **วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์
ศาสตรมหาบัณฑิต**. คณะสังคมสงเคราะห์ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๑๙.

โคจิ โนสุ. “บทบาทของพระสงฆ์ที่มีต่อการพัฒนาสังคม : ศึกษาเฉพาะกรณีในจังหวัดสงขลา”,
ปริญญาบัตรการศึกษามหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทร
วิโรฒ สงขลา, ๒๕๓๐.

ผุสดี ทิพทัส และสุวัฒนา ธาดานิติ. “ชุมชนมอญในพื้นที่อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ”,
วิทยานิพนธ์คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์. คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ : จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๒.

พระมหาไพสิทธ์ สัตยาภู. “บทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาชนบท : ศึกษากรณีพระเทพสิมาภรณ์กับ
การพัฒนาชนบทในจังหวัดนครราชสีมา”. **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต**.
มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๔๒.

พระมหาสมควร ธรรมธีโร. “บทบาทผู้ปกครองในการอบรมศีลธรรมและจริยธรรมแก่เด็กเล็กก่อน
เกณฑ์ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กก่อนเกณฑ์ วัดพรหมสุวรรณสามัคคี เขตบางแค
กรุงเทพมหานคร”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย :
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓.

พระครูใบฎีกาบัวอ่อง กิตติธมฺโม. “บทบาทพระสงฆ์กับการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน
กรณีศึกษา อำเภอมะนัง จังหวัดน่าน”. **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต.**

บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยสารคาม, ๒๕๔๔.

พระมหาศกดิ์พิชิต ฐานสิทฺโธ (ชัยดี). “ศึกษาบทบาทการเผยแผ่พุทธธรรมของพระวิสุทธาธิบตี (วีระ
ภทฺทจารี)”. **วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต.** มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลง
กรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙.

พระปลัดเกียรติศักดิ์ สันทวีกุล. “บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัด
กระบี่”. **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต.** บัณฑิตวิทยาลัย :
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๓๘.

พระมหาจิตติภัทร อจลธมฺโม. “บทบาทของพระอานันทในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา”. **วิทยานิพนธ์
พุทธศาสตรมหาบัณฑิต.** บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,
๒๕๓๗.

พระครูปริยัติธรรมมาวุธ (วิรัช ต้นชวน). “บทบาทพระสงฆ์ในการจัดการเรียนการสอนพระพุทธศาสนา
ในโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดกระบี่ ตรัง และพังงา”. **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร
มหาบัณฑิต.** บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๘.

พระมหาวิสมัญญา พุโยธวงศ์. “บทบาทพระสงฆ์ในการส่งเสริมองค์กรชุมชน ศึกษากรณี : กลุ่ม
สัจจะสะสมทรัพย์ จังหวัดตราด”. **วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต.**
คณะสังคมสงเคราะห์ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๔).

พระมหาสิงห์ชัย ธรรมชโย (เขียวสุก). “บทบาทของพระสงฆ์ในการอบรมจริยธรรมเยาวชน ในตำบล
ศรีดงเย็น อำเภอไชยปราการ จังหวัดเชียงใหม่”. **วิทยานิพนธ์ศาสนศาสตรมหา
บัณฑิต.** บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙.

พระมหาไยธิน ละมุล. “บทบาทพระสงฆ์ในฐานะทรัพยากรมนุษย์และนักพัฒนาทรัพยากรมนุษย์”.
วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต. คณะวิทยาศาสตร์ : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหาร
ศาสตร์, ๒๕๔๕.

พระมหาวิเชียร ชาญณรงค์. บทบาทพระสงฆ์ในการนำหลักธรรมมาใช้ทำกิจกรรมงานพัฒนาชุมชน
เพื่อ ลด ละ เลิก อบายมุข ศึกษาเฉพาะกรณีพระครูศีลวราภรณ์ (เฉลิม จิตสีโล).

วิทยานิพนธ์พัฒนาชุมชนมหาบัณฑิต. คณะสังคมศาสตร์ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๔.

พระมหาบุญมี วรรณวิเศษ. “บทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาสังคม ศึกษาเฉพาะกรณี : พระธรรมวิสุทธิมงคล (บัว ญาณสมฺปนฺโน)”. วิทยานิพนธ์ศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๔๔.

พัชรินทร์ ม่วงงาม. “การดำรงเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชาวมอญ : กรณีศึกษาหมู่บ้านศาลาแดงเหนือ จังหวัดปทุมธานี”. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๗.

เลหล่า ตรีเอกานุกูล. “การปรับตัวเข้ากับวัฒนธรรมไทยและผลกระทบของการถูกจำกัดสิทธิที่มีต่อคุณภาพชีวิตของบุคคลไร้สัญชาติไทย”. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๘.

วิวัฒน์ชัย บุญญานุกองศ์. “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชน : ศึกษาเฉพาะกรณีชุมชนมอญบ้านเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี”. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๘.

วีระ เปล่งรัศมี, พ.ต.ท.. “บทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์โบราณสถานในจังหวัดเชียงราย”, วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๓.

สุภารัตน์ รักษมณี. “บทบาทพระสงฆ์ในการสร้างชุมชนเข้มแข็ง : ศึกษากรณีชุมชนบ้านขุนอ.ฮอด จ.เชียงใหม่”. วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, ๒๕๔๕.

สาลี แก้วดาทิพย์. “บทบาทของพระสงฆ์ในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทางโบราณสถาน โบราณวัตถุ ในจังหวัดนครศรีธรรมราช”. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๕๐.

สรัชชา เวชพฤติ. “เอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม การติดต่อทางวัฒนธรรมและกระบวนการผสมผสานทางวัฒนธรรมในชุมชนมอญ ตำบลทรงคนอง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ”. วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตร มหาบัณฑิต. คณะนิเทศศาสตร์ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

อริยา ลีมสุวัฒน์. “บทบาทของพระภิกษุในการพัฒนาชุมชนชนบทไทย (พุทธศักราช ๒๕๐๐-๒๕๐๒)”. วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต. คณะครุศาสตร์ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๖.

(๓) สื่ออิเล็กทรอนิกส์

สุริยัน พินทอง, พระสงฆ์และการปฏิบัติที่เหมาะสมต่อพระสงฆ์, [ออนไลน์]. แหล่งที่มา :

<http://www.kwc.ac.th/4prashon.htm>, [๒๗ กรกฎาคม ๒๕๕๔]

ฉวีวรรณ สุวรรณภา, พระพุทธศาสนากับวัฒนธรรมไทย, [ออนไลน์]. แหล่งที่มา :

http://www.mcu.ac.th/site/articlecontent_desc.php?article_id [๒๗ กรกฎาคม ๒๕๕๔].

๒. ภาษาอังกฤษ

Cohen and Orbuch. **Introduction to sociology**. Singapore : Mc Graw-Hill, 1990.

Levinson, D. J. Role. **personality and social structure in the orgazaion setting : Selected reading and projects in social psychology**, New York : Random House, 1971.

David, K. **Human Relation at Work**, New York : McGraw-Hill Book Company, 1962.

Abramson, Mark A.. "In Search of the New Leadership". **Management**. September, 1996.

Allport, Gordon R.. **Personality: A psychological interpretation**. New York : Holt, 1973.

Pass, Lowes and Davies.. **Collins dictionary odeconomics**. Glasgow : Harper Collins, 1993.

Broom, Leonard and Selnick, Philip. **Sociology**. New York : Harper & Row, 1977.

Bennelt, N. **The problems of cultural collision : bamies and bridges for rural development**. Bangkok : Krung Siam. 1978.

Newcomb and Dahrendrof. **Handbook of sociological theory**. New York : Kluwer Academic/Plenum Publishers, 2002.

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย สาขาวิชาการพัฒนาสังคม

เรื่อง : บทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีมอญ

อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ

.....

คำชี้แจง

แบบสอบถามนี้จัดทำขึ้นเพื่อใช้ประกอบการศึกษาวิจัย เรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีมอญ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ” สาขาวิชาการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

แบบสอบถามฉบับนี้แบ่งออกเป็น ๓ ตอน

- ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม
- ตอนที่ ๒ บทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมมอญ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ ด้านภาษา ด้านขนบธรรมเนียม ประเพณีวัฒนธรรม ด้านศาสนาและความเชื่อ ด้านวิถีชีวิตและความเป็นอยู่
- ตอนที่ ๓ แบบสอบถามปลายเปิด (Open) ให้ผู้ตอบแบบสอบถามแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคในบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีมอญ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ

ผู้ศึกษาขอขอบคุณเป็นอย่างยิ่ง ในความร่วมมือตอบแบบสอบถามในครั้งนี้

พระครูใบฎีกาสมอน สุทธิโก (อยู่อ่อน)

นิสิตปริญญาโท สาขาวิชาการพัฒนาสังคม

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง ให้ท่านทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง ☐ ให้ตรงกับความเป็นจริง

๑. เพศ

☐ ชาย

☐ หญิง

๒. สถานภาพ

☐ โสด

☐ สมรส

☐ หย่าร้าง

๓. อายุ

☐ ต่ำกว่า ๒๐ ปี

☐ ๒๐ - ๓๐ ปี

☐ ๓๑ - ๔๐ ปี

☐ ๔๑ ปีขึ้นไป

๔. วุฒิการศึกษา

☐ ต่ำกว่าปริญญาตรี

☐ ปริญญาตรี

☐ สูงกว่าปริญญาตรี

๕. อาชีพ

☐ ข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ

☐ ค้าขาย

☐ ประกอบธุรกิจส่วนตัว

☐ รับจ้างทั่วไป

☐ ทำไร่ ทำนา ทำสวน

๖. รายได้ (เฉลี่ยต่อเดือน)

☐ น้อยกว่า หรือเท่ากับ ๕,๐๐๐ บาท

☐ ๕,๐๐๑ - ๑๐,๐๐๐ บาท

☐ ๑๐,๐๐๑ - ๑๕,๐๐๐ บาท

☐ มากกว่า ๑๕,๐๐๐ บาท

ตอนที่ ๒ บทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมมอญ

คำชี้แจง ให้ทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องคำตอบที่ตรงตามความเป็นจริงมากที่สุด

บทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมมอญ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ	ระดับความสำคัญ				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
ด้านภาษา					
๑. พระสงฆ์มีการจัดการเรียนการสอนด้านภาษามอญให้แก่ประชาชนในพื้นที่					
๒. พระสงฆ์ส่งเสริมให้มีการใช้ภาษามอญในการสื่อสารในชีวิตประจำวัน					
๓. พระสงฆ์ส่งเสริมให้ประชาชนมีทักษะในการอ่านและเขียนภาษามอญ					
๔. พระสงฆ์มีส่วนส่งเสริมในการถ่ายทอด ภาษามอญ แก่คนรุ่นหลัง					
ด้านขนบธรรมเนียม ประเพณีวัฒนธรรม					
๕. พระสงฆ์ในเขตพื้นที่มีความรู้ ความเข้าใจ ด้านขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม ชาวไทยรามัญ					
๖. พระสงฆ์มีวิธีการสอน และ การถ่ายทอด ด้านขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม ชาวไทยรามัญ ให้คนรุ่นหลังทราบ					
๗. พระสงฆ์สร้างเอกลักษณ์ทาง ศาสนสถาน ต่อการฟื้นฟูบำรุง ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม ชาวไทยมอญ					
๘. พระสงฆ์มีส่วนส่งเสริมในการอนุรักษ์ ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม ชาวไทยรามัญ					
ด้านศาสนาและความเชื่อ					
๙. พระสงฆ์มีการจัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาตามประเพณี วัฒนธรรม ชาวไทยมอญ					
๑๐. พระสงฆ์มีบทบาทต่อการสร้างความศรัทธา และ เสื่อมใส					

ในพระพุทธศาสนาตามแนวทางไทย – รามัญ					
๑๑. พระสงฆ์มีจริยาวัตรที่สะท้อนความเป็นแบบอย่างของพระสงฆ์					
๑๒. พระสงฆ์มีการปลูกฝังเรื่อง การรับฝึบ้าน ฝึเรือน ตามธรรมเนียมไทยมอญ					
๑๓. พระสงฆ์มีบทบาทในการจัดกิจกรรม รับฝึประจำตระกูล					
๑๔. พระสงฆ์ส่งเสริมความเชื่อเรื่องฤกษ์ยาม (อุบากอง)					
ด้านวิถีชีวิตและความเป็นอยู่					
๑๕. พระสงฆ์มีบทบาทต่อชุมชนชาวไทย-มอญ ในการประกอบพิธีทางศาสนสถาน					
๑๖. พระสงฆ์ให้บริการและอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนในด้านอุปกรณ์เครื่องใช้ต่าง (สาธารณูปการ) การจัดงานต่างๆ ของชุมชน					
๑๗. พระสงฆ์มีส่วนร่วมในการส่งเสริมวิถีชีวิต ความเป็นอยู่แบบไทย-มอญ ให้ดำรงอยู่ต่อไป					
๑๘. พระสงฆ์ให้ความร่วมมือแก่เจ้าหน้าที่ หน่วยงานภาครัฐ ต่อการดำรงไว้ซึ่ง ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม ไทย-มอญ					

ตอนที่ ๓ แบบสอบถามเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาท
ของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมมอญ

๓.๑ ด้านภาษา

ปัญหา อุปสรรค ข้อเสนอแนะ

.....

ข้อเสนอแนะ

.....

๓.๒ ด้านขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม

ปัญหา อุปสรรค

.....

ข้อเสนอแนะ

.....

๓.๓ ด้านศาสนาและความเชื่อ

ปัญหา อุปสรรค

.....

ข้อเสนอแนะ

.....

๓.๔ ด้านวิถีชีวิตและความเป็นอยู่

ปัญหา อุปสรรค

.....

ข้อเสนอแนะ

.....

ภาคผนวก

รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

รายนามผู้เชี่ยวชาญที่ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย

๑. ผศ.ดร.ณัฐพงศ์ สักวรรรณ

ตำแหน่งหน้าที่การงาน

ผู้เชี่ยวชาญด้านมานุษยวิทยา

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๒. ผศ.ชัชชัย ไชยสา

ตำแหน่งหน้าที่การงาน

ผู้เชี่ยวชาญด้านรัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๓. ดร.บุญยอด ศรีรัตนสรณ์

ตำแหน่งหน้าที่การงาน

รองคณบดีฝ่ายวิชาการและวิจัย คณะมนุษยศาสตร์ฯ

มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์

๔. อาจารย์ผดุง วรรณทอง

ตำแหน่งหน้าที่การงาน

อาจารย์ประจำภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๕. อาจารย์เดช ชูจันทร์

ตำแหน่งหน้าที่การงาน

อาจารย์ประจำภาควิชาเศรษฐศาสตร์

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา

โทร. (ภายใน) ๒๑๒๒, ๘๒๗๘, ๘๒๗๙

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๔/๑๕๑

วันที่ ๙ ตุลาคม ๒๕๕๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์

เรียน อาจารย์ผดุง วรรณทอง

ด้วย พระครูใบฎีกาสมอน สุทธิโก รหัสประจำตัวนิสิต ๕๕๐๑๔๐๔๒๒๘ นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีมอญ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขออนุญาตท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้

โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.โกนิจ ศรีทอง)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการพัฒนาสังคม

นรนา ปิยะวิเชียร

อ. วิชา

อ.ดร.ผดุง วรรณทอง

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา

โทร. (ภายใน) ๒๑๒๒, ๘๒๗๘, ๘๒๗๙

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๔/๑๕๐

วันที่ ๙ ตุลาคม ๒๕๕๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์

เรียน อาจารย์เดช ชูจันทร์

ด้วย พระครูใบฎีกาสมน สุธิโก รหัสประจำตัวนิสิต ๕๕๐๑๔๐๔๒๒๘ นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีมอญ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขออนุญาตท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้

โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

วิจิตร งามวิจิตร

15 ธันวาคม ๒๕๕๖

๓๑ ต.ค. ๕๖

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.โกนิฐ ศรีทอง)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการพัฒนาสังคม

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา

โทร. (ภายใน) ๒๑๒๒, ๘๒๗๘, ๘๒๗๙

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๔/๑๖๒

วันที่ ๑๐ ตุลาคม ๒๕๕๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์

เรียน อาจารย์เดช ชูจันทร์

ด้วย พระทอมี ฉายา อัสสุโข รหัสประจำตัวนิสิต ๕๕๐๑๔๐๔๒๓๓ นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาคุณธรรมของนักเรียน โรงเรียนวัดกก เขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอนิมนต์ท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

อธิการบดีมหาวิทยาลัย

๕๕๐๑๔๐๔๒๓๓

๕/๑๐/๕๖

๕/๑๐/๕๖

๕๕๐๑๔๐๔๒๓๓

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.โกณัฐ ศรีทอง)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการพัฒนาสังคม

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา

โทร. (ภายใน) ๒๑๒๒, ๘๒๗๘, ๘๒๗๙

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๔/๑๕๙

วันที่ ๑๐ ตุลาคม ๒๕๕๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ตรวจสอบแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์

นมัสการ พระมหาอำนาจ อัสการี, ดร.

ด้วย พระทองมี ฉายา อัสสุโข รหัสประจำตัวนิสิต ๕๕๐๑๔๐๔๒๓๓ นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาคุณธรรมของนักเรียน โรงเรียนวัดกก เขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขอนิมนต์ท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจสอบแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงนมัสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.โกณฐ์ ศรีทอง)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการพัฒนาสังคม

ขอขอบคุณ
พระมหาอำนาจ อัสการี
ดร.อัสการี

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๔/๒๐๑

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๗๕ หมู่ที่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอบางบาล
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๓๐
โทรศัพท์ ๐-๓๕๒๔-๘๐๐๐-๕
โทรสาร ๐-๓๕๒๔-๘๐๓๔
www.mcu.ac.th

๙ ตุลาคม ๒๕๕๖

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์
เรียน ดร.บุญยอด ศรีรัตนสรณ์
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย พระครูใบฎีกาสมอน สุทธิโก รหัสประจำตัวนิสิต ๕๕๐๑๔๐๔๒๒๔ นิสิตปริญญาโท
หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้
ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีมอญ อำเภอพระประแดง จังหวัด
สมุทรปราการ” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนา
สังคม พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขอนิมนต์ท่าน
เป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้

โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ
ราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อ
ทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความความนับถือ

(ดร.บุญยอด ศรีรัตนสรณ์)
รองคณบดีฝ่ายบริหาร
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๑๙ ตุลาคม ๒๕๕๖

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.โกนินธุ์ ศรีทอง)
ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการพัฒนาสังคม

ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา
คณะสังคมศาสตร์
โทร/โทรสาร ๐-๒๔๓๓-๒๑๓๓ ต่อ ๒๑๒๒

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ : พระครูใบฎีกาสมอน สุทธิโก (อยู่อ่อน)
เกิด : ๔ เมษายน พ.ศ.๒๕๐๓
สถานที่เกิด : ตำบลพังตรุ อำเภอท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรี
การศึกษา : พุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา วิทยาเขตบาสีพุทธโฆส
จังหวัดนครปฐม รุ่นที่ ๕๘ พ.ศ. ๒๕๕๖
อุปสมบท : ๒๑ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๒๕ วัดกลางสวน อำเภอพระประแดง
จังหวัดสมุทรปราการ
สังกัด : วัดกลางสวน อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ
หน้าที่ : ผู้ช่วยเจ้าอาวาส วัดกลางสวนอำเภอพระประแดง
จังหวัดสมุทรปราการ
ที่อยู่ปัจจุบัน : ๑๘ หมู่ ๖ วัดกลางสวน อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ
เข้าศึกษา :/...../.....
สำเร็จการศึกษา :/มกราคม/๒๕๕๗